

การศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2557
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF SOCIAL STUDIES TEACHERS' ROLES IN ENHANCING THE INFORMATION
LITERACY OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Teaching Social Studies

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาด้านทฤษฎีสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้ สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา
โดย	นางสาวณาดา ศรีอรุณ
สาขาวิชา	การสอนสังคมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกร หงส์พนัส)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดวงกมล สิ้นเพ็ง)

ญาดา ศรีอรุณ : การศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา (A STUDY OF SOCIAL STUDIES TEACHERS' ROLES IN ENHANCING THE INFORMATION LITERACY OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 136 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 474 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การใช้ประเด็นปัญหาและกิจกรรมโครงงานเป็นกิจกรรมหลักที่ครูสังคมศึกษาใช้เสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน 2) ครูสังคมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนบ่อยครั้งทั้ง 6 มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย 3) ปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย คือ ครูมีเวลาว่างไม่ตรงกับนักเรียนในการให้คำปรึกษา ความชำนาญของครูในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ความสามารถของนักเรียนในการสืบค้นข้อมูล เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษาไม่มีประสิทธิภาพ และงบประมาณไม่เพียงพอ 4) แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ จัดอบรมครูในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ ครูควรพัฒนาทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน สถานศึกษาควรปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ และให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ

ภาควิชา   หลักสูตรและการสอน   ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา   การสอนสังคมศึกษา   ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2557

5583308927 : MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEYWORDS: SOCIAL STUDIES TEACHERS' ROLES / INFORMATION LITERACY / ENHANCING THE INFORMATION LITERACY

YADA SRIARUN: A STUDY OF SOCIAL STUDIES TEACHERS' ROLES IN ENHANCING THE INFORMATION LITERACY OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS. ADVISOR: ASST. PROF. WALAI ISARANKURA NA AYUDHAYA, Ph.D., 136 pp.

This research aimed to study of social studies teachers' roles in enhancing the information literacy of secondary school students, problems and solutions in the schools under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. The sample for the survey was consisted of 474 social studies teachers who taught at the upper secondary level. The research instrument was a set of questionnaire.

The research results were as follows: 1) Problem issues and projects were the main activities implemented by teachers for enhancing the information literacy of students. 2) Social studies teachers often enhanced the information literacy to students through all of the 6 information literacy standards for Thai students. 3) The problems in enhancing the information literacy of students were: spare times of teachers and students was not relevant for activities counseling, teachers' expertise in organizing variety of activities, students' ability of searching information, inefficiency of school internet network and insufficiency of schools budget. 4) The problem solutions were: organizing workshop training on information literacy for teachers, developing skills related to information literacy for students by teachers, improving efficiency of school internet network and providing adequate schools budget.

Department: Curriculum and
Instruction

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Field of Study: Teaching Social Studies

Academic Year: 2014

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตากรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ สอบถามความก้าวหน้าและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาการทำวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณสำหรับความเมตตาที่อาจารย์ได้ให้กับลูกศิษย์ไว้ ณ ที่นี้

กราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนิกร หงส์พนัส ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ดวงกมล สิ้นเพ็ง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และชี้แนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆของงานวิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน อันประกอบด้วย อาจารย์ ดร.กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์ อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ลักษณะ และอาจารย์จรงค์ แจ้งยุบล ที่ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องและชัดเจน ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทุกท่าน ซึ่งได้ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และมีค่าอย่างยิ่งสำหรับการวิจัย

ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมทุกท่านในการให้คำปรึกษา ตลอดจนสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยที่ไม่ได้กล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้ทุกๆท่าน

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้เป็นครูคนแรกที่คอยเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน สนับสนุนสิ่งที่ดีในชีวิตและกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาบิดามารดาผู้เป็นที่รักยิ่ง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
บทที่ 2	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ตอนที่ 1 การรู้สารสนเทศ.....	9
1.1 ความหมายของสารสนเทศ	9
1.2 ความเป็นมาและความหมายของการรู้สารสนเทศ	10
1.3 ความสำคัญของการรู้สารสนเทศ.....	11
1.4 องค์ประกอบของการรู้สารสนเทศ.....	12
1.5 สมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	15
1.6 มาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียน (Information Literacy Standards for Student Learning)	17
ตอนที่ 2 สารสนเทศกับการสอนสังคมศึกษา	29

2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างการรู้สารสนเทศ	30
2.2 แหล่งสารสนเทศต่างๆที่ใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาสังคม ศึกษา	43
2.3 บทบาทครูสังคมศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างการรู้ สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา.....	53
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	58
3.1 งานวิจัยในประเทศ	58
3.2 งานวิจัยต่างประเทศ	65
บทที่ 3	68
วิธีดำเนินการวิจัย	68
1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล	68
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	68
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	71
4. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	73
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล	74
บทที่ 4	76
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	76
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	77
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคม ศึกษา.....	81
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อ เสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน.....	89
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน	95

บทที่ 5	97
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	97
สรุปผลการวิจัย	98
ตอนที่ 1 บทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียน มัธยมศึกษา	98
ตอนที่ 2 ปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของครู	99
ตอนที่ 3 แนวทางการแก้ปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของครู	101
อภิปรายผลการวิจัย	101
ข้อเสนอแนะ	110
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	110
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	110
รายการอ้างอิง	111
ภาคผนวก ก	116
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	116
ภาคผนวก ข	118
หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย	118
ภาคผนวก ค	123
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	123
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	136

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	เปรียบเทียบองค์ประกอบการรู้สารสนเทศและคุณสมบัติในด้านอื่นๆ	14
ตารางที่ 2	ตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	16
ตารางที่ 3	มาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย	24
ตารางที่ 4	เปรียบเทียบองค์ประกอบการรู้สารสนเทศกับมาตรฐานการรู้สารสนเทศของAASL และAECT และ มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย	26
ตารางที่ 5	รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศสำหรับการศึกษาในโรงเรียน	30
ตารางที่ 6	การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหา	34
ตารางที่ 7	เปรียบเทียบบทบาทของครูและนักเรียนในการสอนแบบโครงงาน	40
ตารางที่ 8	บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 1นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและ ความจำเป็นของสารสนเทศ.....	53
ตารางที่ 9	บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้แหล่งสารสนเทศและใช้ เครื่องมือค้นสารสนเทศ	54
ตารางที่ 10	บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ	54
ตารางที่ 11	บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบ และสังเคราะห์สารสนเทศ	55
ตารางที่ 12	บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุ มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศและ นำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์	55

ตารางที่ 13 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ.....	56
ตารางที่ 14 จำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามภูมิภาคและขนาดของโรงเรียน.....	69
ตารางที่ 15 จำนวนโรงเรียนที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำแนกตามภูมิภาค	70
ตารางที่ 16 จำนวนกลุ่มตัวอย่างของครูสังคมศึกษาตามสัดส่วนในแต่ละภูมิภาค.....	71
ตารางที่ 17 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภูมิภาคและขนาดโรงเรียน..	77
ตารางที่ 18 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ และระยะเวลาในการทำงาน.....	78
ตารางที่ 19 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้น และ สาระการ เรียนรู้ที่สอน.....	79
ตารางที่ 20 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาจำแนกตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	81
ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ	82
ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ.....	83
ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ	85
ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ.....	86

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ 87

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ 88

ตารางที่ 27 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาจำแนกตามความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนด้านตัวครู 89

ตารางที่ 28 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาจำแนกตามความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนด้านนักเรียน 90

ตารางที่ 29 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาจำแนกตามความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนด้านสถานศึกษา..... 91

ตารางที่ 30 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่แสดงความคิดเห็นถึงอันดับปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำแนกตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย..... 92

ตารางที่ 31 แสดงจำนวนครูสังคมศึกษาที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน 93

ตารางที่ 32 แสดงจำนวนครูสังคมศึกษาที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน..... 95

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุความหมายของการศึกษา ว่าหมายถึงความถึง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” นอกจากนี้แนวทางการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นที่จะต้องจัดบรรยากาศรวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อเอื้อต่อผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้ได้รู้จักคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวครูผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทของตนจากผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนทุกอย่างมาเป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในเรื่องกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่ตนเองต้องการได้

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามาก ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างหลากหลายและรวดเร็ว แต่กลับพบปัญหาภาวะข้อมูลท่วมท้น (information overload) โดยผู้ใช้มีการรับและถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารโดยที่ไม่ได้คัดกรองและขาดวิจารณญาณ อีกทั้งบางครั้งมีการนำข้อมูลข่าวสารไปใช้โดยขาดจริยธรรม นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยียังส่งผลให้แหล่งเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในหนังสือเรียนหรือครูผู้สอนอีกต่อไป ด้วยข้อมูลข่าวสารที่มีมากมายในปัจจุบัน การรู้จักเลือกที่จะเชื่อหรือนำข้อมูลใดมาใช้นับเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นมากในสังคมสารสนเทศ มีการสำรวจข้อมูลเด็กไทยกว่า 3,000 คนทั่วประเทศ พบว่าเด็กทำการบ้านด้วยการ copy/paste ถึงร้อยละ 45.7 (วัฒนธรรมเรียนแบบใหม่เด็กไทย “คัดลอก-ตัดแปะ” ความรู้คลัง: 2556) ดังนั้นการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการศึกษาในโรงเรียน เพราะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิดและค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) ถือเป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เนื่องจากศตวรรษที่ 21 เรียกว่าเป็นสังคมยุคสารสนเทศเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเพิ่มปริมาณและการแพร่กระจายของสารสนเทศอย่างรวดเร็ว การรู้สารสนเทศจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการสัมมนา เรื่อง Information Literacy ในมิติของอาเซียน วันจันทร์ที่ 1 เมษายน 2556 ในการประชุมวิชาการประจำปี 2556 สวทช. ครั้งที่ 9 ที่จัดภายใต้หัวข้อเรื่อง “ความพร้อมสู่

AEC ด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” นั้น (Information Literacy ในมิติของอาเซียน : 2556) ได้ระบุว่าประเทศที่พัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญกับการรู้สารสนเทศและถือเป็นนโยบายระดับชาติ มีการจัดทำมาตรฐาน แนวทางหรือตัวแบบการรู้สารสนเทศสำหรับประชาชน และกลุ่มต่างๆเพื่อเป็นกรอบการสอนเรื่องการรู้สารสนเทศ สำหรับประเทศไทย มีการกำหนดเกี่ยวกับ Information Literacy ไว้ในกรอบนโยบาย เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ. 2554-2563 ของประเทศไทย หรือ ICT2020 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ พัฒนาทุนมนุษย์ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิจรรย์ญาณและรู้เท่าทัน รวมถึงพัฒนาบุคลากร ICT ที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญระดับสากล และสามารถใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนธุรกิจและสร้างนวัตกรรมด้านสินค้าและบริการ ข้อกำหนดและมาตรการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือ การปรับปรุงเนื้อหาหรือหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยให้เพิ่มเนื้อหาที่เป็นการเสริมสร้างทักษะในการใช้ประโยชน์จาก ICT ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ การดำรงชีวิต

นอกจากนี้ในการสัมมนาหัวข้อดังกล่าว ยังกล่าวถึงเกี่ยวกับการจ้างงานในศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับทักษะ 3 ประการ คือ 1. ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร (ICT literacy) 2. การรอบรู้ เข้าถึง สามารถพัฒนาใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีวิจรรย์ญาณ (Information literacy) 3. การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) อีกทั้งยังได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ของประเทศส่วนใหญ่ในประชาคมอาเซียน ได้แก่ ประชาชนอ่านหนังสือน้อย มีพฤติกรรมการคัดลอก ขาดทักษะการประเมิน คิววิเคราะห์ ทรัพยากรห้องสมุดขาดแคลน ห้องสมุดไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้และไม่ได้มีบทบาทในเรื่องการรู้สารสนเทศ ครู/บรรณารักษ์มีปัญหาความรู้ ความเข้าใจการรู้สารสนเทศและขาดสมรรถนะการรู้สารสนเทศ รูปแบบและเทคนิคการสอนของครูผู้สอนเน้นเนื้อหา และขาดความสนใจ/ความตระหนัก/ความสามารถบูรณาการการรู้สารสนเทศ ประการสุดท้าย คือ ผู้บริหารขาดความรู้ ความเข้าใจและเห็นว่าการรู้สารสนเทศเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือหลักสูตร จากการสัมมนา เรื่อง Information Literacy ในมิติของอาเซียน สะท้อนให้เห็นว่าประเทศในอาเซียนซึ่งรวมถึงประเทศไทยต่างก็ให้ความสำคัญกับการรู้สารสนเทศซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญในการศึกษาและการดำรงชีวิต

คำว่า “การรู้สารสนเทศ” โดยทั่วไปจะหมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง ประเมิน จัดระเบียบ และใช้สารสนเทศจากแหล่งต่างๆ คณะกรรมการบริหารการรู้สารสนเทศ สมาคมห้องสมุดอเมริกัน (ALA Presidential Committee on Information Literacy. 1989 อ้างถึงใน สุพัฒน์ ส่งแสงจันทร์, 2551: 1-2)ได้กำหนดนิยามที่ถือได้ว่าเป็นบทสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศไว้ว่า “บุคคลที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้รู้สารสนเทศจะต้องมีความสามารถที่จะตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศของตน และมีความสามารถในการกำหนดที่อยู่ (Locate) ประเมิน และใช้สารสนเทศที่ต้องการนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ” นั่นคือ บุคคลผู้รู้สารสนเทศจำเป็นต้องรู้ถึงวิธีนิยามเนื้อหาหรือขอบเขตของเรื่องที่ต้องการศึกษาอย่างชัดเจน รู้จักเลือกคำที่เหมาะสมที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดหรือประเด็นที่จะศึกษา สามารถกำหนดกลยุทธ์การค้นหาไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศต่างๆ และรู้วิธีการจัดระบบของสารสนเทศ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ในเรื่องของคุณค่า ความตรง(Relevancy) คุณภาพ และความเหมาะสม จากนั้นแปลงสภาพสารสนเทศให้เป็นความรู้

บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้รู้สารสนเทศคือบุคคลที่ เรียนรู้ถึงวิธีการเรียน (Learned how to learn) ทั้งนี้ เนื่องจาก “เขารู้ว่าความรู้มีการจัดระบบอย่างไร จะค้นหาสารสนเทศให้ได้อย่างไรและจะใช้สารสนเทศอย่างไร ซึ่งบุคคลอื่นสามารถเรียนรู้จากเขาได้ เขาเป็นบุคคลที่ได้รับการเตรียมตัวเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) เพราะเขาสามารถค้นหาสารสนเทศที่จำเป็นเพื่อทำงานในหน้าที่ หรือเพื่อการตัดสินใจได้” (ALA Presidential Committee on Information Literacy. 1989 อ้างถึงใน สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, 2551: 1-2)

สมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association. 2005: Online อ้างถึงในบุญยืน จันทร์สว่าง, 2548: 3) ได้กำหนดองค์ประกอบของการรู้สารสนเทศไว้ 4 ประการ คือ

1. ความสามารถในการตระหนักว่าเมื่อใดจำเป็นต้องใช้สารสนเทศ ผู้เรียนจะต้องกำหนดเรื่องที่จะค้นคว้า กำหนดความต้องการสารสนเทศ ระบุชนิดและรูปแบบที่หลากหลายของแหล่งสารสนเทศที่จะศึกษา เช่น ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ พิพิธภัณฑน์ หอจดหมายเหตุ บุคคล สถานที่ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น รวมทั้งตระหนักถึงค่าใช้จ่ายและประโยชน์ที่จะได้รับ และทราบขอบเขตของสารสนเทศที่จำเป็น

2. การเข้าถึงสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการค้นคืนสารสนเทศที่เหมาะสม กำหนดกลยุทธ์การค้นคืนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถค้นคืนสารสนเทศออนไลน์หรือสารสนเทศจากบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลายสามารถปรับกลยุทธ์การค้นคืนที่เหมาะสมตามความจำเป็น รวมถึงการคัดลอก บันทึกลง และการจัดการสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ

3. การประเมินสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถสรุปแนวคิดสำคัญจากสารสนเทศที่รวบรวม โดยใช้เกณฑ์การประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง และความทันสมัย สามารถสังเคราะห์แนวคิดหลักเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ เปรียบเทียบความรู้ใหม่กับความรู้เดิมเพื่อพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่เพิ่มขึ้น อะไรคือสิ่งที่ขัดแย้งกัน และอะไรคือสิ่งที่คล้ายตามกัน

4. ความสามารถในการใช้สารสนเทศที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถใช้สารสนเทศใหม่ผนวกกับสารสนเทศเดิมที่มีอยู่ในการวางแผนและสร้างผลงาน หรือการกระทำตามหัวข้อที่กำหนด ทบทวนกระบวนการ พัฒนาการผลิตผลงานของตนเอง และสามารถสื่อสารหรือเผยแพร่ผลงานของตนเองต่อบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากองค์ประกอบการรู้สารสนเทศ 4 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว บุญยืน จันทร์สว่าง(2548: 3-5) ยังได้ระบุว่าผู้เรียนควรมีคุณสมบัติในด้านอื่นๆประกอบอีก ได้แก่ การรู้ห้องสมุด (Library literacy) การรู้คอมพิวเตอร์ (Computer literacy) การรู้เครือข่าย (Network literacy) การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น (Visual literacy) การรู้สื่อ (Media literacy) การรู้สารสนเทศดิจิทัล (Digital literacy) การมีความรู้ด้านภาษา (Language literacy) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และการมีจริยธรรมทางสารสนเทศ (Information ethic) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบและคุณสมบัติในด้านอื่นๆนั้นครอบคลุมมาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียน (Information Literacy Standards for Student Learning) ที่สมาคมบรรณรักษ์ห้องสมุดโรงเรียนแห่งสหรัฐอเมริกา (AASL) ของสมาคมห้องสมุดอเมริกันและสมาคมการสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (AECT) ได้ร่วมกันกำหนด ซึ่งแบ่งสาระเป็น 3 กลุ่ม คือ การรู้สารสนเทศ

การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการรับผิดชอบต่อสังคม มาตรฐานทั้ง 3 กลุ่ม มี 9 มาตรฐาน และ 29 ดัชนีชี้วัด และที่สำคัญยังครอบคลุมมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ซึ่งเป็นมาตรฐานที่นำเสนอในงานวิจัยของ ชูติมา สัจจามันท์ และ กาญจนา ใจกว้าง(2555) ที่ได้เห็นความสำคัญและจัดทำมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ

นักเรียนผู้รู้สารสนเทศ คือผู้ที่มีความตระหนักถึงความจำเป็นของการใช้สารสนเทศ สามารถกำหนดประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ และขอบเขตความต้องการสารสนเทศได้

มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้แหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ

นักเรียนผู้รู้สารสนเทศ รู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่สอดคล้องและเหมาะสมกับประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ มีความรู้ ความเข้าใจ วัตถุประสงค์ ขอบเขต ข้อดีและข้อจำกัดของแหล่งสารสนเทศที่มีความหลากหลาย รู้วิธีและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้

มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ

นักเรียนผู้รับสารสนเทศมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถคิดวิเคราะห์และประเมินสารสนเทศในด้านความถูกต้อง เทียบตรง ความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการ ความครบถ้วนสมบูรณ์ ความทันสมัย และสามารถประยุกต์เกณฑ์เหล่านี้ในการเลือกสารสนเทศที่ต้องการได้

มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ

นักเรียนผู้รู้สารสนเทศสามารถรวบรวม จำแนก แยกแยะ จัดกลุ่มสารสนเทศตามประเด็นที่ต้องการ และบูรณาการความรู้เพื่อสร้างสารสนเทศใหม่ได้

มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์

นักเรียนสามารถนำสารสนเทศที่สร้างไปใช้ตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะในการเรียนรู้และการดำรงชีวิต

มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

นักเรียนผู้รู้สารสนเทศ ตระหนักถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมในการแสวงหา การเข้าถึง การสร้าง และการใช้สารสนเทศ มีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติตามกฎหมายและจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ เคารพลิขสิทธิ์ ทรัพย์สินทางปัญญา เสรีภาพทางปัญญาและสิทธิส่วนบุคคล

ในประเทศไทย การสอนการรู้สารสนเทศพัฒนามาจากการสอนการใช้ห้องสมุด ซึ่งแต่เดิมจะเน้นทักษะการใช้เครื่องมือต่างๆในการค้นหาสารสนเทศ เช่น บัตรรายการ ดรรชนีวารสาร ฯลฯ รวมถึงหนังสืออ้างอิงและการเขียนรายงาน เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อระบบสารสนเทศ และแนวคิดเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง การสอนการใช้ห้องสมุดจึงเปลี่ยนไปเน้นที่คุณค่าของการค้นหา เทคนิคการค้นหา การประเมินและการใช้สารสนเทศ รวมทั้งเทคนิคการคิดเชิงวิเคราะห์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้สารสนเทศ (สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, 2551: 4) ดังนั้นการสอนการรู้สารสนเทศจึงเน้นบทบาทไปที่ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญและบรรจุการรู้สารสนเทศเข้าไปในหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนทั้ง 5 สมรรถนะ จึงเป็นความจำเป็นที่ครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จะต้องเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้ผู้เรียนโดยสอนผ่านเนื้อหาต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ประกอบไปด้วยสาระการเรียนรู้ 5 สาระ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรม เป็นเนื้อหาที่ต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงและความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้อง ด้วยลักษณะเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่กล่าวไปนั้นช่วยให้ครูสังคมศึกษาสามารถสอดแทรกการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนการสอนได้ การที่ครูสังคมศึกษาจะเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนนั้น มิใช่การนำเนื้อหาการรู้สารสนเทศไปสอนนักเรียนโดยตรง แต่เป็นการสอดแทรกและแนะนำผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆในเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย นอกจากนี้ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน จากงานวิจัยของ สุจิตรา ธงงาม (2547) ที่ศึกษาสภาพการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 ถึงช่วงชั้นที่ 4 (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่เด็กนักเรียน คือ ขาดงบประมาณ รองลงไป คือ ขาดสื่อต่างๆ และไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรม ตามลำดับ งานวิจัยของ ณมรัตน์ ปิงตระกูล (2550) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการศึกษาของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน พบว่าอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน ประกอบด้วย ข้อจำกัดทางด้านเวลา การสื่อสารกับผู้ให้สารสนเทศ และพื้นฐานความรู้เดิมของนักศึกษา นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของนวลจันทร์ บุญหนู (2555) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการจัดทำโครงงานวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ พบว่า อุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของเด็กนักเรียน คือ นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษาและความรู้ทางภาษาไม่เพียงพอ นักเรียนไม่กล้าไปขอคำแนะนำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ข้อจำกัดเรื่องเวลาในการค้นหาข้อมูล ข้อจำกัดในการขอคำแนะนำจากอาจารย์ ข้อจำกัดในการทำการทดลอง และข้อจำกัดในการเดินทางไปทำโครงงานที่มหาวิทยาลัยอื่น

ดังนั้นนอกจากผู้วิจัยจะทำการศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาแล้ว ผู้วิจัยจะศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของครูด้วย โดยจะศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาใน 3 ด้าน คือ ด้านตัวครู ด้านนักเรียน และด้านสถานศึกษา เพราะทั้งครู นักเรียน และสถานศึกษา ต่างเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยที่ครูเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนเป็นผู้รับความรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน

สอนที่ครูจัดขึ้น และสถานศึกษาเป็นส่วนที่จะช่วยส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเฉพาะครูสังคมศึกษาที่สอนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นครอบคลุมตัวชี้วัดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้นการศึกษาเฉพาะครูสังคมศึกษาที่สอนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับครูสังคมศึกษาที่จะนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการการรู้สารสนเทศกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในเรื่องการรู้สารสนเทศให้ผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนจนเกิดเป็นทักษะและสามารถศึกษาค้นคว้าความรู้ได้ด้วยตนเองก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของครู ทั้งในด้านตัวครู นักเรียน และสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของครู ทั้งในด้านตัวครู นักเรียน และสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยศึกษาตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย 6 มาตรฐาน ตามแนวทางการวิจัยของซุติมา สัจจามันท์ และ กาญจนา ใจกว้าง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การรู้สารสนเทศ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และกระบวนการอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ทุกรูปแบบ โดยประกอบไปด้วย 6 มาตรฐาน คือ
  - มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ
  - มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้แหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ
  - มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ
  - มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ

มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์
 มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

2. มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย 6 มาตรฐาน หมายถึง มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ตามแนวทางการวิจัยของชุตินา สัจจามันท์ และกาญจนา ใจกว้าง ประกอบด้วย 6 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ
 มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้แหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ
 มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ
 มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ
 มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์
 มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม
 ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

3. การเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ หมายถึง การสอนเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ซึ่งมีทั้งหมด 6 มาตรฐาน ตามแนวทางการวิจัยของชุตินา สัจจามันท์ และกาญจนา ใจกว้าง

4. บทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ หมายถึง การปฏิบัติของครูสังคมศึกษาในการสอนเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ซึ่งมีทั้งหมด 6 มาตรฐาน ตามแนวทางการวิจัยของชุตินา สัจจามันท์ และกาญจนา ใจกว้าง

5. ครูสังคมศึกษา หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติหน้าที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นพื้นฐานดังนี้

ตอนที่ 1 การรู้สารสนเทศ

- 1.1 ความหมายของสารสนเทศ
- 1.2 ความเป็นมาและความหมายของการรู้สารสนเทศ
- 1.3 ความสำคัญของการรู้สารสนเทศ
- 1.4 องค์ประกอบของการรู้สารสนเทศ
- 1.5 สมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- 1.6 มาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียน

ตอนที่ 2 สารสนเทศกับการสอนสังคมศึกษา

- 2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา
- 2.2 แหล่งสารสนเทศต่างๆที่ใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในวิชาสังคมศึกษา
- 2.3 บทบาทครูสังคมศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยในประเทศ
- 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 1 การรู้สารสนเทศ

1.1 ความหมายของสารสนเทศ

คำว่า “สารสนเทศ” เป็นศัพท์บัญญัติของคำในภาษาอังกฤษว่า “Information” มีนัยการศึกษาได้ให้ความหมายของสารสนเทศไว้ ดังนี้

Cawkell (2003: 244-245 อ้างถึงใน สุดใจ บุชบงค์, 2550) ให้ความหมาย สารสนเทศว่า หมายถึง ข้อมูลที่ถูกนำมาผ่านการประมวลผล ให้อยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย

ซูติมา สัจจามันท์ (2530: 37) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อเสนอแนะ สารสนเทศ ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ และวัสดุย่อยส่วน เพื่อใช้ประโยชน์ทางการสื่อสารและการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งส่วนบุคคลและสังคม

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2543: 6) ระบุว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อเท็จจริง เหตุการณ์ ที่ผ่านกระบวนการประมวลผล มีการถ่ายทอดและการบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน โสตทัศนวัสดุ เทปคอมพิวเตอร์ ตลอดจนถ่ายทอดในรูปแบบอื่นๆ เช่น คำพูด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ให้ผู้รับสารได้ทราบ

บุญยืน จันทร์สว่าง (2548: 1) ได้ให้ความหมายของสารสนเทศ (information) ว่าหมายถึง ข่าวสาร ข้อมูลนานาประการ ความรู้ ความรู้สึกนึกคิด ข้อเท็จจริง ประสบการณ์ รวมถึงจินตนาการของมนุษย์ซึ่งมีการจัดการแล้วบันทึกลงในสื่อ หรือวัสดุสารสนเทศรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และมีการถ่ายทอดเผยแพร่อย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ

สหไทย ไชยพันธุ์ (2556: 147) ได้ให้คำอธิบายสารสนเทศไว้ว่ามีความหมายรวมถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้มีการจัดบันทึก รวบรวม จัดพิมพ์ สื่อสารที่ผ่านการกลั่นกรอง ประมวล เรียบเรียง ออกมาเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน และสัญลักษณ์ต่างๆที่ตีพิมพ์เผยแพร่ถ่ายทอดไว้ในรูปแบบต่างๆ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริง ที่ผ่านการประมวลผลและบันทึกไว้ในวัสดุสารสนเทศรูปแบบต่างๆ เพื่อนำมาเผยแพร่และถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ทราบ

1.2 ความเป็นมาและความหมายของการรู้สารสนเทศ

คำว่า “การรู้สารสนเทศ” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Information Literacy ซึ่งเปลี่ยนมาจากคำว่า Literacy หรือ การรู้หนังสือ ที่รวมความสามารถในการอ่าน การเขียน และการคิดเลข หรือที่เรียกว่า 3R (Read, wRite, and aRithmetic) เนื่องจากการรู้สารสนเทศพัฒนามาจากการรู้หนังสือ คำว่า Information Literacy ยังไม่มีการบัญญัติเป็นคำไทย จึงมีการเรียกที่หลากหลาย เช่น “การรู้สารสนเทศ” “ความรู้ความเข้าใจสารสนเทศ” “ทักษะสารสนเทศ” เป็นต้น แต่ในวงการบรรณารักษศาสตร์นิยมใช้คำว่า “การรู้สารสนเทศ” คำนี้ไม่ใช่คำใหม่ มีการเริ่มใช้ครั้งแรกใน พ.ศ. 2517 โดยนายพอล ซูร์คาวสกี (Paul Zurkowsky) อดีตนายกสมาคมอุตสาหกรรมสารสนเทศ (Information Industry Association) โดยกล่าวในรายงานที่เสนอต่อคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยเรื่องห้องสมุดและการบริการสารสนเทศในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อให้ตระหนักถึงความจำเป็นของทักษะการรู้สารสนเทศในสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีแนวโน้มเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเน้นถึงความสามารถในการใช้สารสนเทศในการทำงาน ประกอบธุรกิจการพาณิชย์ และในการแก้ปัญหาต่างๆ(Zurkowsky, 1974: 6 อ้างถึงใน แวตตา เตชาทวิวรรณ, 2550: 68) ต่อมา นักสารสนเทศและสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association) ยอมรับแนวคิดนี้จึงนำมาขยายต่อ

สมาคมห้องสมุดอเมริกันได้จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการรู้สารสนเทศใน พ.ศ.2517 เพื่อเผยแพร่แนวคิดนี้ไปทั่วประเทศสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก โดยเฉพาะต้นศตวรรษที่ 21 ที่เรียกว่าเป็น

สังคมยุคสารสนเทศเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเพิ่มปริมาณและการแพร่กระจายของสารสนเทศอย่างรวดเร็ว การรู้สารสนเทศจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็นทักษะที่สำคัญในชีวิตในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-based society) ได้

นิยามของการรู้สารสนเทศมีผู้ให้ไว้มากมายส่วนใหญ่ยึดแนวของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association.1989 อ้างถึงใน แวตตา เตชาทวิวรรณ, 2550: 69) ที่ให้ความหมายว่า การรู้สารสนเทศเป็นความรู้ความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้วิธีที่จะเรียน (To learn how to learn) โดยกำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศไว้ 7 ประการ คือ การกำหนดความต้องการ การใช้กลยุทธ์ในการสืบค้น การกำหนดแหล่ง การประเมินคุณค่า การตีความหรือใช้ประโยชน์ การนำเสนอ และการประเมินผลผลิตสารสนเทศ

สุจิน บุตรดีสุวรรณ (2546: 36) ได้ให้ความหมายของการรู้สารสนเทศไว้ว่าหมายถึง ทักษะความรู้ความสามารถของบุคคลที่จะบอกได้ว่าต้องการสารสนเทศอะไร สามารถค้นหา ประเมิน และใช้สารสนเทศที่ได้มาอย่างมีประสิทธิภาพ

สมาคมห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและวิจัย (Associations of College & Research Libraries หรือ ACRL อ้างถึงใน แวตตา เตชาทวิวรรณ, 2550: 69) ได้เพิ่มเติมนิยามในเรื่องความสามารถเชื่อมโยงสารสนเทศที่ได้นั้นกับความรู้ความเข้าใจด้านสังคม เศรษฐกิจ จริยธรรม กฎหมาย และการเมืองที่มีอยู่เดิม ทำให้ได้คำตอบหรือแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แวตตา เตชาทวิวรรณ (2550: 69) จึงได้สรุปว่าบุคคลที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ (Information literated person) จะต้องสามารถวิเคราะห์และระบุปัญหาหรือความต้องการสารสนเทศของตนที่จะหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา เพื่อตัดสินใจ หรือเพื่อตอบสนองความต้องการอยากรู้อะไรเรื่องใดเรื่องหนึ่งของตน เมื่อสามารถระบุความต้องการสารสนเทศของตนเองแล้ว จะต้องมีความสามารถในการรู้แหล่ง และค้นหาสารสนเทศที่ตรงความต้องการ ตลอดจนสามารถประเมินคุณค่าและความน่าเชื่อถือของสารสนเทศที่ได้ และนำสารสนเทศที่ได้นั้นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม ตลอดจนแก้ไขปัญหาและตัดสินใจอย่างมีวิจรรย์ญาณ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิตท่ามกลางสังคมยุคสารสนเทศ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การรู้สารสนเทศ คือ ทักษะความรู้ความสามารถของบุคคลที่สามารถบอกได้ว่าตนเองต้องการสารสนเทศอะไร สามารถค้นหาสารสนเทศนั้นได้จากที่ไหน มีการประเมินเพื่อเลือกสารสนเทศที่มีความน่าเชื่อถือและตรงกับความต้องการมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ความสำคัญของการรู้สารสนเทศ

บุญยืน จันทร์สว่าง (2548: 2-3) ได้สรุปถึงความสำคัญของการรู้สารสนเทศที่มีต่อความสำเร็จของบุคคลในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การศึกษา การรู้สารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษาของบุคคลทุกระดับ ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นบทบาทของผู้สอนจึงเปลี่ยนเป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะโดยอาศัยทรัพยากรเป็นพื้นฐานสำคัญ (Resources-based learning)

2. การดำรงชีวิตประจำวัน การรู้สารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะผู้รู้สารสนเทศจะเป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์ประเมินและใช้สารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองเมื่อต้องการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ถ้าต้องการซื้อเครื่องปรับอากาศของบริษัทใดบริษัทหนึ่งก็ต้องพิจารณาจากมาตรฐาน คุณภาพ บริการหลังการขาย และเปรียบเทียบราคา แล้วจึงค่อยตัดสินใจซื้อ เป็นต้น

3. การประกอบอาชีพ การรู้สารสนเทศมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพราะบุคคลนั้นสามารถแสวงหาสารสนเทศที่มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพของตนเองได้ เช่น เกษตรกร เมื่อประสบปัญหาโรคระบาดกับพืชผลทางการเกษตรของตน ก็สามารถหาตัวยาหรือสารเคมีเพื่อกำจัดโรคระบาดดังกล่าว เป็นต้น

4. สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การรู้สารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะสังคมในยุคสารสนเทศ (Information age) บุคคลจำเป็นต้องรู้สารสนเทศเพื่อปรับตนเองให้เข้ากับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เช่น การอยู่ร่วมกันในสังคม การบริหารจัดการ การดำเนินธุรกิจและการแข่งขัน การบริหารบ้านเมืองของผู้นำประเทศ เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าผู้รู้สารสนเทศ คือ ผู้ที่มีอำนาจสามารถชี้วัดความสำเร็จขององค์กรหรือประเทศชาติได้ ดังนั้นประชากรที่เป็นผู้รู้สารสนเทศจึงถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดของประเทศ

1.4 องค์ประกอบของการรู้สารสนเทศ

การรู้สารสนเทศเป็นทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะ และกระบวนการอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ทุกรูปแบบ สมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association, 2005: Online อ้างถึงในบุญยืน จันทร์สว่าง, 2548: 3-5) ได้กำหนดองค์ประกอบของการรู้สารสนเทศไว้ 4 ประการ คือ

1. ความสามารถในการตระหนักว่าเมื่อใดจำเป็นต้องใช้สารสนเทศ ผู้เรียนจะต้องกำหนดเรื่องที่จะค้นคว้า กำหนดความต้องการสารสนเทศ ระบุชนิดและรูปแบบที่หลากหลายของแหล่งสารสนเทศที่จะศึกษา เช่น ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ พิพิธภัณฑน์ หอจดหมายเหตุ บุคคล สถานที่ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น รวมทั้งตระหนักถึงค่าใช้จ่ายและประโยชน์ที่จะได้รับ และทราบขอบเขตของสารสนเทศที่จำเป็น

2. การเข้าถึงสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการค้นคืนสารสนเทศที่เหมาะสม กำหนดกลยุทธ์การค้นคืนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถค้นคืนสารสนเทศออนไลน์หรือสารสนเทศจากบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลายสามารถปรับกลยุทธ์การค้นคืนที่เหมาะสมตามความจำเป็น รวมถึงการคัดลอก บันทึก และการจัดการสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ

3. การประเมินสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถสรุปแนวคิดสำคัญจากสารสนเทศที่รวบรวม โดยใช้เกณฑ์การประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ ความเที่ยงตรง ความถูกต้อง และความทันสมัย สามารถสังเคราะห์แนวคิดหลักเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ เปรียบเทียบความรู้

ใหม่กับความรู้เดิมเพื่อพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่เพิ่มขึ้น อะไรคือสิ่งที่ขัดแย้งกัน และอะไรคือสิ่งที่คล้อยตามกัน

4. ความสามารถในการใช้สารสนเทศที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถใช้สารสนเทศใหม่ผนวกกับสารสนเทศเดิมที่มีอยู่ในการวางแผนและสร้างผลงาน หรือการกระทำตามหัวข้อที่กำหนด ทบทวนกระบวนการ พัฒนาการผลิตผลงานของตนเอง และสามารถสื่อสารหรือเผยแพร่ผลงานของตนเองต่อบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากความสามารถดังกล่าวแล้ว ผู้เรียนควรมีคุณสมบัติในด้านอื่นๆ ประกอบอีก ได้แก่

1. การรู้ห้องสมุด (Library literacy) ผู้เรียนต้องรู้ว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศในสาขาวิชาต่างๆ ไว้ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รู้วิธีการจัดเก็บสื่อ รู้จักใช้เครื่องมือช่วยค้นต่างๆ รู้จักกลยุทธ์ในการค้นคืนสารสนเทศแต่ละประเภท รวมทั้งบริการต่างๆ ของห้องสมุด โดยเฉพาะห้องสมุดของสถาบันการศึกษาที่ผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่จะต้องรู้จักอย่างลึกซึ้งในประเด็นต่างๆ ดังกล่าวแล้ว การรู้ห้องสมุดครอบคลุมการรู้แหล่งสารสนเทศอื่นๆ ด้วย

2. การรู้คอมพิวเตอร์ (Computer literacy) ผู้เรียนต้องรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เบื้องต้นในเรื่องของฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การเชื่อมประสาน (Interface) และการใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์ เช่น การพิมพ์เอกสาร การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสาร รวมถึงการรู้ที่ตั้งของแหล่งสารสนเทศ เป็นต้น

3. การรู้เครือข่าย (Network literacy) ผู้เรียนต้องรู้ขอบเขตและมีความสามารถในการใช้สารสนเทศทางเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก สามารถใช้กลยุทธ์การสืบค้นสารสนเทศจากเครือข่ายและการบูรณาการสารสนเทศจากเครือข่ายกับสารสนเทศจากแหล่งอื่นๆ

4. การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น (Visual literacy) ผู้เรียนสามารถเข้าใจและแปลความสิ่งที่เห็นได้ รวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็น และสามารถนำสิ่งที่เห็นนั้นในการทำงานและการดำรงชีวิตประจำวันของตนเองได้ เช่น สัญลักษณ์สบู่หรีและเครื่องหมายกากบาททาบอยู่ด้านบน หมายถึง ห้ามสบู่หรี สัญลักษณ์ผู้หญิงอยู่หน้าห้องน้ำ หมายถึง ห้องน้ำสำหรับสตรี เป็นต้น

5. การรู้สื่อ (Media literacy) ผู้เรียนต้องสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ และผลิตสารสนเทศจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ ดนตรี หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น รู้จักเลือกรับสารสนเทศจากสื่อที่แตกต่างกัน รู้ขอบเขตและการเผยแพร่สารสนเทศของสื่อ เข้าใจถึงอิทธิพลของสื่อ และสามารถพิจารณาตัดสินได้ว่าสื่อเหล่านั้นมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร

6. การรู้สารสนเทศดิจิทัล (Digital literacy) ผู้เรียนสามารถเข้าใจและใช้สารสนเทศรูปแบบซึ่งนำเสนอในรูปแบบดิจิทัลผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ ตัวอย่างการรู้สารสนเทศดิจิทัล เช่น สามารถดาวน์โหลดไฟล์ข้อมูลจากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่เข้าถึงในระยะไกลมาใช้ได้ รู้ว่าคุณภาพสารสนเทศที่มาจากเว็บไซต์ต่างๆ แตกต่างกัน รู้ว่าเว็บไซต์ใดน่าเชื่อถือและเว็บไซต์ใดไม่น่าเชื่อถือ รู้จักโปรแกรมการค้นหา สามารถสืบค้นโดยใช้การสืบค้นขั้นสูง รู้เรื่องของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่คุ้มครองทรัพยากรสารสนเทศบนเว็บไซต์ การอ้างอิงสารสนเทศบนเว็บไซต์ เป็นต้น

7. **การมีความรู้ด้านภาษา (Language literacy)** ผู้เรียนมีความสามารถกำหนดคำสำคัญสำหรับการค้น ในขั้นตอนการค้นคืนสารสนเทศที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ การค้นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต และการนำเสนอสารสนเทศที่ค้นมาได้ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่จำเป็นมากที่สุด เนื่องจากเป็นภาษาสากล และสารสนเทศส่วนใหญ่เผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ

8. **การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)** ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจเลือกรับสารสนเทศที่นำเสนอไว้หลากหลาย โดยการพิจารณาทบทวนหาเหตุผลจากสิ่งที่เคยจดจำคาดการณ์ โดยยังไม่เห็นคล้อยตามสารสนเทศที่นำเสนอเรื่องนั้นๆ แต่จะต้องพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองด้วยความรอบคอบและมีเหตุมีผลว่าสิ่งใดสำคัญมีสาระก่อน ตัดสินใจเชื่อ จากนั้นจึงดำเนินการแก้ปัญหา

การคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆดังนี้

- 8.1 การนิยามปัญหา
- 8.2 การเลือกหรือการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
- 8.3 การระบุข้อสันนิษฐานว่าข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง ข้อมูลใดเป็นข้อคิดเห็น
- 8.4 การกำหนดและตั้งสมมติฐานจากปัญหา
- 8.5 การสรุปอย่างสมเหตุสมผล

9. **การมีจริยธรรมทางสารสนเทศ (Information ethic)** การสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ มีความสำคัญและเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา เพื่อปลูกฝังผู้เรียนให้รู้จักใช้สารสนเทศโดยชอบธรรมบนพื้นฐานของจริยธรรมทางสารสนเทศ เช่น การนำข้อความหรือแนวคิดของผู้อื่นมาใช้ในการงานของตนจำเป็นต้องอ้างอิงเจ้าของผลงานเดิม การไม่นำข้อมูลที่ขัดต่อศีลธรรมและจรรยาบรรณของสังคมไปเผยแพร่ เป็นต้น

คุณสมบัติในด้านอื่นๆที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถนำมาจัดให้อยู่ในองค์ประกอบของการรู้สารสนเทศทั้ง 4 ประการได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบองค์ประกอบการรู้สารสนเทศและคุณสมบัติในด้านอื่นๆ

องค์ประกอบการรู้สารสนเทศ	คุณสมบัติในด้านอื่นๆ
1. ความสามารถในการตระหนักว่าเมื่อใดจำเป็นต้องใช้สารสนเทศ	การรู้ห้องสมุด, การรู้คอมพิวเตอร์, การรู้เครือข่าย, การรู้สื่อ, การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น, การรู้สารสนเทศดิจิทัล, การมีความรู้ด้านภาษา, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, การมีจริยธรรมทางสารสนเทศ
2. การเข้าถึงสารสนเทศ	การรู้ห้องสมุด, การรู้คอมพิวเตอร์, การรู้เครือข่าย, การรู้สื่อ, การรู้สารสนเทศดิจิทัล, การมีความรู้ด้านภาษา
3. การประเมินสารสนเทศ	การรู้สื่อ, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น, การมีความรู้ด้านภาษา

องค์ประกอบความรู้สารสนเทศ	คุณสมบัติในด้านอื่นๆ
4. ความสามารถในการใช้สารสนเทศที่ ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ	การรู้สารสนเทศดิจิทัล, การรู้คอมพิวเตอร์, การรู้สื่อ, การคิดอย่างมีวิจารณญาณ, การมีความรู้ด้านภาษา, การมี จริยธรรมทางสารสนเทศ

ดังนั้นจึงสามารถสรุปองค์ประกอบของการรู้สารสนเทศ ได้ 4 องค์ประกอบใหญ่ โดยภายใน
องค์ประกอบทั้ง 4 นั้นประกอบไปด้วยคุณสมบัติอื่นๆที่จำเป็น คือ การรู้ห้องสมุด การรู้คอมพิวเตอร์
การรู้เครือข่าย การรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เห็น การรู้สื่อ การรู้สารสนเทศดิจิทัล การมีความรู้ด้านภาษา การ
คิดอย่างมีวิจารณญาณ การมีจริยธรรมทางสารสนเทศ

1.5 สมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะของผู้เรียน
ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ซึ่งมีสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการรู้
สารสนเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

สมรรถนะที่ 1 ความสามารถในการสื่อสาร

ความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้และ
ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะ
เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความ
ขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการ
เลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

สมรรถนะที่ 2 ความสามารถในการคิด

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมี
วิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ
เกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

สมรรถนะที่ 3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

ความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐาน
ของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของ
เหตุการณ์ต่างๆในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมี
การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

สมรรถนะที่ 4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

ความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วย
ตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริม
ความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การ
ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึง
ประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

สมรรถนะที่ 5 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

ความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

สมรรถนะ	ตัวชี้วัด
1. ความสามารถในการสื่อสาร	1.1 ใช้ภาษาถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก และทัศนะของตนเองด้วยการพูดและการเขียน
	1.2 พูดเจรจาต่อรอง
	1.3 เลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร
	1.4 เลือกใช้วิธีการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด	2.1 คิดพื้นฐาน
	2.2 คิดขั้นสูง
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	3.1 ใช้กระบวนการแก้ปัญหาโดยการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนในการแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหา ตรวจสอบและสรุปผล
	3.2 ผลลัพธ์ที่เกิดจากการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	4.1 นำกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายไปใช้ ในชีวิตประจำวัน
	4.2 เรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
	4.3 ทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข
	4.4 จัดการกับปัญหาและความขัดแย้งในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างเหมาะสม
	4.5 ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสภาพแวดล้อม
	4.6 หลีกเลียงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	5.1 เลือกและใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม
	5.2 มีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี

จากสมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 5 สมรรถนะดังกล่าวข้างต้น ต่างก็มีความเกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ ทั้งในเรื่องของความสามารถในการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาโดยการแสวงหาความรู้หรือประยุกต์ความรู้มาใช้ในการแก้ไขปัญหาและใช้ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ในด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง

ต่อเนื่องตลอดชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยการเลือกใช้เทคโนโลยีในด้านต่างๆเพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ ซึ่งสมรรถนะทั้ง 5 นี้ ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้นให้ความสำคัญกับการรู้สารสนเทศเพื่อที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้กลายเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยตามแนวทางการงานวิจัยของชุตติมา สัจจามันท์ และกาญจนา ใจกว้าง ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.6 มาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียน (Information Literacy Standards for Student Learning)

1) มาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของสมาคมบรรณรักษ์ห้องสมุดโรงเรียนแห่งสหรัฐอเมริกา (AASL) และสมาคมการสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (AECT)

สมาคมบรรณรักษ์ห้องสมุดโรงเรียนแห่งสหรัฐอเมริกา (AASL) ของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน และสมาคมการสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (AECT) ได้ร่วมกันกำหนดมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียน คือ “Information Literacy Standards for Student Learning” ซึ่งแบ่งสาระเป็น 3 กลุ่ม คือ การรู้สารสนเทศ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการรับผิดชอบต่อสังคม มาตรฐานทั้ง 3 กลุ่ม มี 9 มาตรฐาน และ 29 ดัชนีชี้วัด (สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, 2551: 6-9) โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ 1 มาตรฐานด้านการรู้สารสนเทศ

มาตรฐาน 1 นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศตระหนักดีว่าการมีสารสนเทศที่ดีจะเป็นกุญแจที่นำไปสู่โอกาสและความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนรู้ว่าจะค้นหาสารสนเทศที่นอกเหนือจากความรู้ของตนเองที่มีได้อย่างไร จะกำหนดคำถามอย่างไรจึงจะทำให้ได้สารสนเทศที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ และจะค้นจากที่ใด นักเรียนรู้วิธีการกำหนดแผนการค้นสารสนเทศจากแหล่งที่หลากหลายและในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ดีที่สุดตามความต้องการของตน

ดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้ 1 ตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศของตน

ดัชนีบ่งชี้ 2 ตระหนักว่าการตัดสินใจที่ชาญฉลาดต้องอาศัยสารสนเทศที่ถูกต้องและครอบคลุมเป็นฐาน

ดัชนีบ่งชี้ 3 รู้จักกำหนดคำถามตามความต้องการสารสนเทศของตน

ดัชนีบ่งชี้ 4 รู้จักแหล่งของสารสนเทศที่อาจเป็นประโยชน์ตรงตามความต้องการ

ดัชนีบ่งชี้ 5 สามารถคิดและใช้กลยุทธ์ในการสืบค้นสารสนเทศได้อย่างเป็นผล

มาตรฐาน 2 นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ สามารถประเมินสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณ์ญาณและชำนาญ

นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ รู้จักประเมินคุณภาพของสารสนเทศได้อย่างรอบคอบและชาญฉลาด นักเรียนเข้าใจถึงหลักการประเมินและใช้หลักของการประเมิน ในการประเมินความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความตรง ความสมบูรณ์ และความไม่ลำเอียงของสารสนเทศ นักเรียนรู้จักประยุกต์หลักของการประเมินสารสนเทศในการประเมินแหล่งและรูปแบบของสารสนเทศ และใช้เหตุผลในการยอมรับ ปฏิเสธ หรือ สับเปลี่ยนสารสนเทศ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ตรงกับความต้องการ

ดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้ 1 สามารถตัดสินใจได้ว่าสารสนเทศที่ได้นั้นมีความถูกต้อง ความเกี่ยวข้อง และครอบคลุมกับเรื่องที่ต้องการหรือไม่

ดัชนีบ่งชี้ 2 สามารถจำแนกได้ว่าสารสนเทศใดที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นแง่คิด หรือเป็นความเห็นส่วนบุคคล

ดัชนีบ่งชี้ 3 สามารถบอกได้ว่าสารสนเทศใดที่ข้อมูลไม่ถูกต้องหรือทำให้เข้าใจผิด

ดัชนีบ่งชี้ 4 รู้จักเลือกสารสนเทศที่เหมาะสมกับปัญหาหรือคำถามของตน

มาตรฐาน 3 นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ สามารถใช้สารสนเทศได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์

นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ สามารถจัดการกับสารสนเทศในบริบทต่างๆได้อย่างชำนาญและมีประสิทธิภาพ นักเรียนสามารถจัดระบบและบูรณาการสารสนเทศที่ได้จากแหล่งและในรูปแบบต่างๆ ในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถสื่อสารสารสนเทศและความคิดของตนเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ทั้งในเชิงวิชาการและการคิดริเริ่มให้กับบุคคลต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ในรูปของสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มาตรฐานนี้มุ่งส่งเสริมการวางแผนและการกระทำเพื่อให้ได้ผลงานอันเป็นที่น่าเชื่อถือได้ ทั้งนี้โดยใช้การคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ตามความเป็นจริง ดังนั้นดัชนีบ่งชี้ของมาตรฐานนี้จึงเบี่ยงเบนไปจากลักษณะการใช้สารสนเทศที่กำหนดไว้แต่เดิม ที่แนะนำเพียงแต่ให้นักเรียนใช้สารสนเทศที่ค้นคว้าได้ผสมผสานเข้าไปในผลงานเท่านั้น หากแต่มุ่งเน้นที่กระบวนการคิดในการใช้สารสนเทศเพื่อนำไปสู่บทสรุปของประเด็นปัญหาและการสร้างความเข้าใจใหม่

ดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้ 1 มีทักษะในการจัดระบบสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ในบริบทต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดัชนีบ่งชี้ 2 รู้จักบูรณาการสารสนเทศที่ได้มาเข้ากับความรู้เดิมของตนเอง

ดัชนีบ่งชี้ 3 สามารถใช้สารสนเทศในกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหา

ดัชนีบ่งชี้ 4 สามารถสร้างและนำเสนอสารสนเทศรวมทั้งแนวคิดของตนได้ในรูปแบบที่เหมาะสม

กลุ่มที่ 2 มาตรฐานด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง

มาตรฐาน 4 นักเรียนผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้ที่รู้สารสนเทศและแสวงหาสารสนเทศที่ตรงกับความสนใจของตนเองได้

นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยตนเองสามารถใช้หลักการของการรู้สารสนเทศในการเข้าถึง ประเมิน และ ใช้สารสนเทศ ที่เกี่ยวกับประเด็นและสถานการณ์ที่ตนสนใจได้ โดยที่นักเรียนนั้นจะแสวงหาสารสนเทศเพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ ชุมชน สุขภาพอนามัย การใช้เวลาว่าง หรือเรื่องอื่นๆ ด้วยความกระตือรือร้นและไม่พึ่งพาผู้ใด นักเรียนสามารถสร้างความรู้ที่มีคุณค่าให้กับตนเองโดยอาศัยสารสนเทศและการสื่อสารความรู้ที่ถูกต้องและอย่างสร้างสรรค์ในรูปแบบต่างๆ

ดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้ 1 สามารถค้นหาสารสนเทศที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตที่ดีของบุคคลในด้านต่างๆ ได้ เช่น อาชีพที่น่าสนใจ การมีส่วนร่วมในชุมชน สาระเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย และการพักผ่อนหย่อนใจที่เหมาะสม

ดัชนีบ่งชี้ 2 สามารถออกแบบ พัฒนา และประเมิน สื่อสารสนเทศ (Information Products) และข้อมูลต่างๆ (Solutions) ในเรื่องที่อยู่ในความสนใจของตนได้

มาตรฐาน 5 นักเรียนผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้ที่รู้สารสนเทศ เข้าใจถึงคุณค่าของวรรณกรรมและสารสนเทศที่สร้างสรรค์ต่างๆ

นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยตนเองสามารถใช้หลักการของการรู้สารสนเทศในการเข้าถึง ประเมิน รู้สึกเพลิดเพลิน และรู้ถึงคุณค่า ของผลงานที่สร้างสรรค์อย่างมีศิลปะ โดยที่นักเรียนนั้นจะแสวงหาหลักการ แบบแผน และเกณฑ์ของวรรณกรรมต่างๆ ที่อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้วยความกระตือรือร้นและไม่พึ่งพาผู้ใด นักเรียนมีความเข้าใจและชื่นชอบผลงานสร้างสรรค์ต่างๆที่นำเสนอออกมาในทุกรูปแบบ และสามารถสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบที่เหมาะสมได้

ดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้ 1 เป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่าน และรักในการอ่าน

ดัชนีบ่งชี้ 2 เข้าใจคุณค่าของสารสนเทศที่นำเสนออย่างสร้างสรรค์ ในสื่อประเภทต่างๆ

ดัชนีบ่งชี้ 3 สามารถนำคุณค่าของสารสนเทศมาสร้างเป็นผลงานในรูปแบบต่างๆ

มาตรฐาน 6 นักเรียนผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้ที่รู้สารสนเทศและมุ่งมั่นให้เกิดความชำนาญชำนาญในการค้นหาสารสนเทศและการเพิ่มพูนความรู้

นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถใช้หลักการของการรู้สารสนเทศในการประเมิน การใช้กระบวนการ และสร้างผลงานทางสารสนเทศของตนได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น โดยที่นักเรียนนั้นจะแสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นและเป็นตัวของตัวเองในกระบวนการคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ผลงาน นักเรียนตระหนักดีว่าความพยายามลักษณะใดที่นำไปสู่ความสำเร็จ หรือความล้มเหลว รวมทั้งรู้จักพัฒนาวิธีการเพื่อการแก้ไขและปรับปรุงกระบวนการและการสร้างผลงานทางสารสนเทศโดยการปรับเปลี่ยนสารสนเทศ

ดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้ 1 สามารถประเมินคุณภาพกระบวนการค้นหาสารสนเทศ และผลการค้นของตนเอง

ดัชนีบ่งชี้ 2 รู้จักคิดหากกลยุทธ์เพื่อการแก้ไข และปรับปรุงความรู้ของตนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

กลุ่มที่ 3 มาตรฐานด้านการรับผิดชอบต่อสังคม

มาตรฐาน 7 นักเรียนผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือชุมชนแห่งการเรียนรู้และสังคมโดยทั่วไป เป็นผู้ที่รู้สารสนเทศและตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศที่มีต่อสังคมประชาธิปไตย

นักเรียนผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือสังคมในด้านสารสนเทศ เข้าใจดีว่าการเข้าถึงสารสนเทศเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตย โดยที่นักเรียนจะแสวงหาสารสนเทศที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นข้อคิดเห็นเป็นเชิงวิชาการและในแง่ของวัฒนธรรม เพื่อให้รู้ถึงเหตุผลและต่อยอดความเข้าใจในประเด็นนั้นๆ นักเรียนตระหนักดีว่าการเข้าถึงสารสนเทศอย่างเท่าเทียมจากแหล่งและในรูปแบบต่างๆ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาธิปไตย

ดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้ 1 เป็นผู้รู้จักแสวงหาสารสนเทศจากแหล่ง บริบท สาขาวิชา และวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ดัชนีบ่งชี้ 2 ยอมรับหลักของความเสมอภาคในการเข้าถึงสารสนเทศ

มาตรฐาน 8 นักเรียนผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือชุมชนแห่งการเรียนรู้และสังคมโดยทั่วไป เป็นผู้ที่รู้สารสนเทศ และเป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณในการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ

นักเรียนผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือสังคมในด้านสารสนเทศ รู้จักใช้หลักการและแนวปฏิบัติของการรู้สารสนเทศที่แสดงให้เห็นถึงจรรยาบรรณที่ดีในการเข้าถึง ประเมิน และใช้สารสนเทศ โดยที่นักเรียนนั้นตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าถึงสารสนเทศอย่างเท่าเทียมในสังคมประชาธิปไตย และยอมรับหลักของเสรีภาพทางความคิดและสิทธิของผู้ผลิตทรัพย์สินทางปัญญา โดยที่นักเรียนรู้จักใช้หลักการเหล่านั้นกับสารสนเทศที่อยู่ในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้ 1 เคารพในหลักการของเสรีภาพทางความคิด

ดัชนีบ่งชี้ 2 เคารพในสิทธิของทรัพย์สินทางปัญญา

ดัชนีบ่งชี้ 3 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีความรับผิดชอบ

มาตรฐาน 9 นักเรียนผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือชุมชนแห่งการเรียนรู้และสังคมโดยทั่วไป เป็นผู้รู้สารสนเทศ และมีส่วนร่วมกับกลุ่มต่างๆ ในการสืบค้นสารสนเทศและเพิ่มพูนความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

นักเรียนผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือสังคมในด้านสารสนเทศ ประสบความสำเร็จในการเชื่อมโยงชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทั้งในระดับกลุ่มและทางเทคโนโลยีต่างๆ ในการเข้าถึง ประเมิน และใช้สารสนเทศ โดยที่นักเรียนรู้จักการแสวงหา การแลกเปลี่ยนสารสนเทศและความคิดจากแหล่งและมุมมองที่หลากหลาย ยอมรับถึงความลึกซึ้งและการสรรค์สร้างสารสนเทศภายใต้วัฒนธรรมและแขนงวิชาต่างๆ นักเรียนรู้จักร่วมมือกับบุคคลต่างๆ ในการจำแนกแยกแยะปัญหาทางสารสนเทศรวมทั้งค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์

ดัชนีบ่งชี้

ดัชนีบ่งชี้ 1 แลกเปลี่ยนความรู้และสารสนเทศกับผู้อื่น

ดัชนีบ่งชี้ 2 เคารพในความคิดและภูมิหลังของผู้อื่น ตลอดจนซาบซึ้งต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์แก่ชุมชนของผู้อื่น

ดัชนีบ่งชี้ 3 ร่วมมือกับผู้อื่น ทั้งด้วยตนเองและผ่านทางเทคโนโลยี เพื่อแยกแยะปัญหาทางสารสนเทศ และค้นหาวิธีแก้ไข

ดัชนีบ่งชี้ 4 ร่วมมือกับบุคคลอื่น ทั้งด้วยตนเองและผ่านทางเทคโนโลยี ในการออกแบบ พัฒนา และประเมิน สื่อสารสนเทศ (Information products) และวิธีการแก้ไขปัญหา (Solutions)

2) มาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย

งานวิจัยของชุดิมา สัจจามันท์ และ กาญจนา ใจกว้าง (2555) ได้พัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยไว้ ซึ่งการพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนไทย ชุดิมา สัจจามันท์ และ กาญจนา ใจกว้าง ได้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และการทดลอง ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ โดยเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูบรรณารักษ์ และนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็น ในด้านการวิจัยเอกสารนั้นได้มีการนำมาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของสมาคมบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนแห่งสหรัฐอเมริกา (AASL) และสมาคมการสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (AECT) มาศึกษาและวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดด้วย จากผลการศึกษาจึงได้มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย 6 มาตรฐาน ดังนี้

- มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ
- มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้แหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ
- มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ
- มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ
- มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์
- มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

เมื่อได้มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยแล้ว จึงได้มีการพัฒนาตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทยเพื่อเป็นการต่อยอดนำมาตรฐานไปใช้ในการประเมินและพัฒนาการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทยและพัฒนานักเรียนไทยให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ โดยตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ประกอบด้วย ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับประถมศึกษา ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

1. ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับประถมศึกษา มี 7 ตัวชี้วัด

- 1.1 นักเรียนบอกประโยชน์ของสารสนเทศได้
- 1.2 นักเรียนบอกแหล่งสารสนเทศใกล้ตัวที่สามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างน้อย 1 แหล่ง
- 1.3 นักเรียนใช้บัตรรายการ/โอแพ็ก ของห้องสมุดเพื่อสืบค้นหนังสือและสื่อการเรียนรู้ในห้องสมุดได้
- 1.4 นักเรียนเลือกหนังสือและสื่อการเรียนรู้จากการสืบค้นในห้องสมุดได้อย่างมีเหตุผล
- 1.5 นักเรียนเขียนผังความคิดจากสารสนเทศที่ผ่านการประเมินและเลือกได้
- 1.6 นักเรียนนำผังความคิดมานำเสนอโดยการพูด หรือการเขียนได้
- 1.7 นักเรียนระบุที่มาของสารสนเทศได้

2. ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มี 11 ตัวชี้วัด

- 2.1 นักเรียนบอกความจำเป็นของการใช้สารสนเทศในสถานการณ์ที่กำหนด
- 2.2 นักเรียนบอกแหล่งสารสนเทศทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน
- 2.3 นักเรียนใช้บัตรรายการ/โอแพ็ก ของห้องสมุดเพื่อสืบค้นหนังสือและสื่อการเรียนรู้ของห้องสมุด
- 2.4 นักเรียนสืบค้นขั้นพื้นฐานโดยใช้โปรแกรมค้นหาในการค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตได้
- 2.5 นักเรียนเลือกหนังสือและสื่อการเรียนรู้จากการสืบค้นในห้องสมุดและอินเทอร์เน็ตได้อย่างมีวิจารณญาณ
- 2.6 นักเรียนรวบรวมสารสนเทศโดยการจดบันทึกได้
- 2.7 นักเรียนเขียนโครงเรื่องจากสารสนเทศที่จดบันทึกได้
- 2.8 นักเรียนเขียนรายงานหรือสร้างชิ้นงานโดยใช้แหล่งสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่นๆ อย่างน้อย 10 รายการ
- 2.9 นักเรียนนำเสนอข้อค้นพบจากรายงานหรือชิ้นงานได้
- 2.10 นักเรียนระบุที่มาของสารสนเทศที่นำมาใช้อย่างถูกต้องตามรูปแบบการเขียนอ้างอิงและบรรณานุกรม
- 2.11 นักเรียนระบุได้ว่าพฤติกรรมสารสนเทศใดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

3. ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 14 ตัวชี้วัด

- 3.1 นักเรียนอธิบายความสำคัญและความจำเป็นของการใช้สารสนเทศในสถานการณ์ที่กำหนดได้
- 3.2 นักเรียนเลือกแหล่งสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมและมีเหตุผล
- 3.3 นักเรียนใช้บัตรรายการ/โอแพ็ก ของห้องสมุดเพื่อสืบค้นหนังสือและสื่อการเรียนรู้ในห้องสมุดได้
- 3.4 นักเรียนสืบค้นขั้นสูงโดยใช้โปรแกรมค้นหาในการค้นข้อมูลอินเทอร์เน็ตได้
- 3.5 นักเรียนค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลวิชาการได้
- 3.6 นักเรียนเลือกสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้จากห้องสมุด อินเทอร์เน็ตและฐานข้อมูลวิชาการได้อย่างมีวิจารณญาณ
- 3.7 นักเรียนรวบรวมสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม
- 3.8 นักเรียนเขียนโครงเรื่องจากสารสนเทศที่จดบันทึกไว้ได้อย่างครบถ้วน
- 3.9 นักเรียนเขียนรายงานหรือสร้างชิ้นงานโดยใช้แหล่งสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่ออื่นๆ อย่างน้อย 15 รายการ
- 3.10 นักเรียนนำเสนอข้อค้นพบและความคิดจากรายงานหรือชิ้นงานได้
- 3.11 นักเรียนใช้เทคโนโลยีผลิตและนำเสนอรายงานได้อย่างสร้างสรรค์
- 3.12 นักเรียนระบุที่มาของสารสนเทศที่นำมาใช้ได้อย่างถูกต้องตามรูปแบบการอ้างอิงและบรรณานุกรม
- 3.13 นักเรียนวิเคราะห์ได้ว่าพฤติกรรมสารสนเทศใดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

3.14 นักเรียนวิเคราะห์พฤติกรรมสารสนเทศที่แสดงความไม่รับผิดชอบต่อสังคม

สามารถสรุปมาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 มาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชุดิมา สัจจามันท์ และ กาญจนา ใจกว้าง, 2555)

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด ระดับประถมศึกษา	ตัวชี้วัด ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	ตัวชี้วัด ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย
มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ	1.นักเรียนบอกประโยชน์ของสารสนเทศได้	1.นักเรียนบอกความจำเป็นของการใช้สารสนเทศในสถานการณ์ที่กำหนด	1.นักเรียนอธิบายความสำคัญและจำเป็นของการใช้สารสนเทศในสถานการณ์ที่กำหนดได้
มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ	2.นักเรียนบอกแหล่งสารสนเทศใกล้ตัวที่สามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างน้อย 1 แหล่ง 3.นักเรียนใช้บัตรรายการ/โอแพ็กของห้องสมุดเพื่อสืบค้นหนังสือและสื่อการเรียนรู้ในห้องสมุดได้	2.นักเรียนบอกแหล่งสารสนเทศทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 3.นักเรียนใช้บัตรรายการ/โอแพ็กของห้องสมุดเพื่อสืบค้นหนังสือและสื่อการเรียนรู้ในห้องสมุดได้ 4.นักเรียนใช้โปรแกรมค้นหาขั้นพื้นฐานในการสืบค้นและเข้าถึงข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตได้	2.นักเรียนเลือกแหล่งสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม และมีเหตุผล 3.นักเรียนใช้บัตรรายการ/โอแพ็กของห้องสมุดเพื่อสืบค้นหนังสือและสื่อการเรียนรู้ในห้องสมุดได้ 4.นักเรียนใช้โปรแกรมค้นหาขั้นสูงในการสืบค้นและเข้าถึงข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตได้ 5.นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลวิชาการได้
มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ	4.นักเรียนเลือกหนังสือและสื่อการเรียนรู้จากการสืบค้นในห้องสมุดได้โดยมีเหตุผลสนับสนุน	5.นักเรียนเลือกหนังสือและสื่อการเรียนรู้จากการสืบค้นในห้องสมุด และอินเทอร์เน็ตได้โดยมีข้อมูลอธิบาย สนับสนุนอย่างเพียงพอและสมเหตุสมผล	6.นักเรียนเลือกสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้จากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต และฐานข้อมูลวิชาการได้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน	ตัวชี้วัด ระดับประถมศึกษา	ตัวชี้วัด ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	ตัวชี้วัด ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย
มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถ รวบรวมจัดระบบ และสังเคราะห์ สารสนเทศ	5.นักเรียนเขียนผัง ความคิดจาก สารสนเทศที่ผ่านการ ประเมินและเลือกได้	6.นักเรียนรวบรวม สารสนเทศโดยการจด บันทึกได้ 7.นักเรียนเขียนโครงเรื่อง จากสารสนเทศที่จดบันทึก ไว้ได้อย่างเหมาะสม	7.นักเรียนรวบรวม สารสนเทศได้อย่าง เหมาะสม 8.นักเรียนเขียนโครงเรื่อง จากสารสนเทศที่จดบันทึก ไว้ได้อย่างเป็นระบบและ ครบถ้วน
มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้ สารสนเทศ ผลิตและนำเสนอ ผลงานได้อย่าง สร้างสรรค์	6.นักเรียนนำเสนอ ความคิดมานำเสนอ โดยการพูดหรือการ เขียน	8.นักเรียนเขียนรายงาน หรือสร้างชิ้นงานโดยใช้ แหล่งสารสนเทศทั้งสื่อ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่นๆ อย่างน้อย 10 รายการ 9.นักเรียนนำเสนอข้อ ค้นพบจากรายงานหรือ ชิ้นงานได้	9.นักเรียนเขียนรายงาน หรือสร้างชิ้นงาน โดยใช้ แหล่งสารสนเทศทั้งสื่อ สิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่นๆ อย่างน้อย 15 รายการ 10.นักเรียนนำเสนอข้อ ค้นพบและความคิดจาก รายงานหรือชิ้นงานได้ เป็นลักษณะเฉพาะของตน 11.นักเรียนใช้เทคโนโลยี ผลิตและนำเสนอรายงาน ได้อย่างสร้างสรรค์
มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมี จริยธรรม เคารพ กฎหมาย และมี ความรับผิดชอบ ต่อสังคมใน ประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับ สารสนเทศ	7.นักเรียนระบุที่มา ของสารสนเทศที่ นำมาใช้	10.นักเรียนระบุที่มาของ สารสนเทศที่นำมาใช้อย่าง ถูกต้องตามรูปแบบการ เขียนอ้างอิงและ บรรณานุกรม 11.นักเรียนอธิบาย พฤติกรรมสารสนเทศที่ไม่ ถูกต้องตามกฎหมาย	12.นักเรียนเขียนอ้างอิง ที่มาของสารสนเทศที่ นำมาใช้อย่างถูกต้องตาม รูปแบบการเขียนอ้างอิง และบรรณานุกรม 13.นักเรียนวิเคราะห์ พฤติกรรมสารสนเทศใดที่ แสดงความไม่รับผิดชอบต่อ สังคม

จากมาตรฐานและตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของสมาคมบรรณรักษ์ห้องสมุดโรงเรียนแห่งสหรัฐอเมริกา (AASL) และสมาคมการสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (AECT) และมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยดังกล่าวข้างต้นพบว่ามาตรฐานทั้งสอง มีรายละเอียดที่ต่างกัน

แต่มาตรฐานทั้งสองต่างก็ครอบคลุมองค์ประกอบหลักทั้ง 4 ของการรู้สารสนเทศ คือ

- 1) ความสามารถในการตระหนักว่าเมื่อใดจำเป็นต้องใช้สารสนเทศ
- 2) การเข้าถึงสารสนเทศ
- 3) การประเมินสารสนเทศ และ
- 4) ความสามารถในการใช้สารสนเทศที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวคือ องค์ประกอบที่ 1 ความสามารถในการตระหนักว่าเมื่อใดจำเป็นต้องใช้สารสนเทศ ตรงกับ มาตรฐานที่ 1 ของมาตรฐานการรู้สารสนเทศของ AASL และ AECT และตรงกับมาตรฐานที่ 1 ของมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย องค์ประกอบที่ 2 การเข้าถึงสารสนเทศ ตรงกับ มาตรฐานที่ 1, 4, 6 และ 7 ของมาตรฐานการรู้สารสนเทศของ AASL และ AECT และตรงกับ มาตรฐานที่ 2 ของมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย องค์ประกอบที่ 3 การประเมินสารสนเทศ ตรงกับมาตรฐานที่ 2, 4, 6 ของมาตรฐานการรู้สารสนเทศของ AASL และ AECT และตรงกับมาตรฐานที่ 3 ของมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย องค์ประกอบที่ 4 ความสามารถในการใช้สารสนเทศที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับมาตรฐานที่ 3, 5, 8, 9 ของมาตรฐานการรู้สารสนเทศของ AASL และ AECT และตรงกับมาตรฐานที่ 4, 5, 6 ของมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นตารางได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบองค์ประกอบการรู้สารสนเทศกับมาตรฐานการรู้สารสนเทศของ AASL และ AECT และ มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย

องค์ประกอบการรู้สารสนเทศ	มาตรฐานการรู้สารสนเทศของ AASL และ AECT	มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย
1. ความสามารถในการตระหนักว่าเมื่อใดจำเป็นต้องใช้สารสนเทศ	มาตรฐานที่ 1 นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล	มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ
2. การเข้าถึงสารสนเทศ	มาตรฐานที่ 1 นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล มาตรฐานที่ 4 นักเรียนผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้รู้สารสนเทศและแสวงหาสารสนเทศที่ตรงกับความสนใจของตนเองได้ มาตรฐานที่ 6 นักเรียนผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้รู้สารสนเทศและมุ่งมั่นให้เกิดความชำนาญในการค้นหาสารสนเทศและการเพิ่มพูนความรู้	มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ

องค์ประกอบการรู้ สารสนเทศ	มาตรฐานการรู้สารสนเทศของAASL และAECT	มาตรฐานการรู้สารสนเทศ สำหรับนักเรียนไทย
	<p>มาตรฐานที่ 7 นักเรียนผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือชุมชนแห่งการเรียนรู้และสังคมโดยทั่วไป เป็นผู้รู้สารสนเทศและตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศที่มีต่อสังคมประชาธิปไตย</p>	
3. การประเมินสารสนเทศ	<p>มาตรฐานที่ 2 นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ สามารถประเมินสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณและชำนาญ</p> <p>มาตรฐานที่ 4 นักเรียนผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้รู้สารสนเทศและแสวงหาสารสนเทศที่ตรงกับความสนใจของตนเองได้</p> <p>มาตรฐานที่ 6 นักเรียนผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้รู้สารสนเทศและมุ่งมั่นให้เกิดความชำนาญในการค้นหาสารสนเทศและการเพิ่มพูนความรู้</p>	<p>มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ</p>
4. ความสามารถในการใช้สารสนเทศสารสนเทศที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ	<p>มาตรฐานที่ 3 นักเรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศ สามารถใช้สารสนเทศได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์</p> <p>มาตรฐานที่ 5 นักเรียนผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้รู้สารสนเทศ เข้าใจถึงคุณค่าของวรรณกรรมและสารสนเทศที่สร้างสรรค์ต่างๆ</p> <p>มาตรฐานที่ 8 นักเรียนผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือชุมชนแห่งการเรียนรู้และสังคมโดยทั่วไป เป็นผู้รู้สารสนเทศและเป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณในการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ</p> <p>มาตรฐานที่ 9 นักเรียนผู้ซึ่งมีส่วนช่วยเหลือชุมชนแห่งการเรียนรู้และสังคมโดยทั่วไป เป็นผู้รู้สารสนเทศและมีส่วนร่วมกับกลุ่มต่างๆ ในการ</p>	<p>มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ</p> <p>มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์</p> <p>มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ</p>

องค์ประกอบความรู้ สารสนเทศ	มาตรฐานการรู้สารสนเทศของAASL และAECT	มาตรฐานการรู้สารสนเทศ สำหรับนักเรียนไทย
	สืบค้นสารสนเทศและเพิ่มพูนความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ	

ตอนที่ 2 สารสนเทศกับการสอนสังคมศึกษา

สทไทย ไชยพันธุ์ (2556: 147) ได้ให้คำอธิบายสารสนเทศไว้ว่ามีความหมายรวมถึง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้มีการจัดบันทึก รวบรวม จัดพิมพ์ สื่อสารที่ผ่านการกลั่นกรอง ประมวล เรียบเรียง ออกมาเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน และสัญลักษณ์ ต่างๆที่ตีพิมพ์เผยแพร่ถ่ายทอดไว้ในรูปแบบต่างๆ

ในยุคปัจจุบันที่ถือว่าเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร (Information age) สารสนเทศมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก หน่วยงานต่างๆทั้งของรัฐและเอกชนตลอดจนบุคคล ในทุกสาขาวิชาชีพ จำเป็นต้องใช้สารสนเทศอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา ทั้งโรงเรียน และมหาวิทยาลัย ซึ่งจะพบว่านักเรียน นิสิตนักศึกษา ครูอาจารย์ นักวิชาการ ต่างก็ใช้สารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน และการวิจัยค้นคว้าตลอดเวลา (สมมารณ มีศรี, สุธาริณี วาคาบายาชิ และนฤมล เทพชู, 2547 อ้างถึงใน สทไทย ไชยพันธุ์, 2556: 149)

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับสารสนเทศเนื่องจากสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อันได้แก่ 1) ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ภูมิศาสตร์ 5) ประวัติศาสตร์ ต่างก็มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับสารสนเทศในเรื่องต่างๆ กล่าวคือ เนื้อหาในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและ จริยธรรม เป็นสารสนเทศที่เกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานทางศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เนื้อหาในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต เป็นสารสนเทศที่เกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญของการเป็นพลเมืองดี เป็นต้น เนื้อหาในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ เป็นสารสนเทศที่เกี่ยวกับการผลิต การแจกจ่าย การบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น เนื้อหาในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เป็นสารสนเทศที่เกี่ยวกับเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น เนื้อหาในสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ เป็นสารสนเทศที่เกี่ยวกับลักษณะของโลกทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรและภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆของโลก ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆในระบบธรรมชาติ เป็นต้น

ตัวเนื้อหาของสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นว่าสารสนเทศมีความเกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กล่าวคือ เมื่อผู้เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว จะต้องมีความรู้ในสารสนเทศที่เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น มีความรู้ในสารสนเทศที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมที่พึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความรู้ในสารสนเทศที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย ประวัติศาสตร์ชาติไทย การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ในสารสนเทศที่เกี่ยวกับการเลือกและการตัดสินใจในการบริโภคได้อย่างเหมาะสม และมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆในสังคมได้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 136)

จากเนื้อหาสาระในวิชาสังคมศึกษาฯ และผลลัพธ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาฯ ของนักเรียน เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลสารสนเทศเป็นส่วนสำคัญของวิชาสังคมศึกษาฯ เนื่องจากสารสนเทศถือเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาฯ เพื่อช่วยพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักเลือกข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิต ทักษะต่างๆ ที่ผู้เรียนได้รับจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้สารสนเทศ และสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลกได้

จากความสัมพันธ์ของสารสนเทศกับวิชาสังคมศึกษาดังที่ได้กล่าวไปนั้น ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศ และจะช่วยให้ครูสังคมศึกษาสามารถเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ได้ โดยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ มีดังนี้

2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างการรู้สารสนเทศ

แววตา เตชาทวิวรรณ (2550: 73-74) ได้พัฒนารูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศสำหรับการศึกษานในโรงเรียน โดยมีเนื้อหาและกิจกรรมเพื่อฝึกนักเรียนให้เกิดทักษะการรู้สารสนเทศ รูปแบบดังกล่าวมีหัวข้อเรื่อง เนื้อหา/ภาระงาน และกิจกรรม/การประเมิน ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศสำหรับการศึกษานในโรงเรียน
(แววตา เตชาทวิวรรณ, 2550)

หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/ภาระงาน	กิจกรรม/การประเมิน
1.การนิยามปัญหาหรือภาระงาน	<ul style="list-style-type: none"> • นักเรียนกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะทำรายงานหรือศึกษา • การปรับปรุงหัวข้อเรื่องให้เหมาะสมกับความรู้ ความสนใจ และระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน • การกำหนดคำศัพท์หรือคำสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> • ครูเล่าเรื่องหรือเหตุการณ์ให้ฟังหรือให้ดูภาพ คู่มือทัศนเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากนั้นชักนำให้นักเรียนอภิปรายหัวข้อเรื่องนั้นๆ เพื่อหาข้อสรุปหรือประเด็นปัญหาที่นักเรียนสนใจ • เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามเพื่อเข้าใจภาระงานที่ได้รับมอบหมาย
2.การระบุแหล่งสารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> • แหล่งสารสนเทศที่ควรรู้จัก • ความแตกต่างของแหล่งสารสนเทศแต่ละประเภท เช่น 	<ul style="list-style-type: none"> • ซักถามนักเรียน และแนะนำแหล่งสารสนเทศที่ควรรู้จัก • วิเคราะห์ปัญหาหัวข้อที่จะศึกษา

หัวข้อเรื่อง	เนื้อหา/ภาระงาน	กิจกรรม/การประเมิน
	หนังสือ วารสาร บุคคล สถานที่ เหตุการณ์ เป็นต้น <ul style="list-style-type: none"> • แหล่งสารสนเทศอ้างอิง 	ทำรายงานเพื่อให้นักเรียนรู้จักเลือก แหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม <ul style="list-style-type: none"> • มอบหมายให้นักเรียนใช้ทรัพยากร สารสนเทศหลายรูปแบบ
3.การค้นคืน สารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> • การค้นบัตรรายการ/OPAC/ ทรัพยากรบทความวารสาร/ อินเทอร์เน็ต • การกำหนดคำค้นสารสนเทศ เช่น หัวเรื่อง/คำสำคัญ คำที่กว้างกว่า/ แคบกว่า/เกี่ยวเนื่อง/เหมือน เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้นักเรียนกำหนดคำค้นและลอง ค้นข้อมูลจากห้องสมุดหรือ อินเทอร์เน็ต • นำผลการค้นหาวิเคราะห์ถึงสาเหตุ การค้นเจอหรือไม่เจอ เพื่อปรับปรุง เทคนิควิธีการค้นให้ดียิ่งขึ้น
4.การประเมิน สารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> • ทักษะการรู้สื่อ (Media Literacy) • การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) • การประเมินสารสนเทศที่เป็น สิ่งพิมพ์ • การประเมินสารสนเทศบน อินเทอร์เน็ตหรือบนเว็บไซต์ 	<ul style="list-style-type: none"> • อภิปรายถึงความน่าเชื่อถือ และ ผลดีผลเสียของสื่อต่างๆ • แนะนำวิธีคิดวิเคราะห์ปัญหา การ หาเหตุและผลเพื่อนำไปสู่การคิด แบบมีวิจารณญาณ
5. การใช้สารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> • การเขียนรายงาน/โครงการที่มี รูปแบบที่ถูกต้องและการลำดับ เนื้อหาในรายงานที่เหมาะสม • การเขียนการอ้างอิง • จริยธรรมในการใช้สารสนเทศ • วิธีการนำเสนอผลงานที่เหมาะสม 	<ul style="list-style-type: none"> • บรรยายและยกตัวอย่าง • อภิปรายเลือกรูปแบบที่จะนำเสนอ งาน เช่น ทำเป็นโปสเตอร์ เป็นรูปเล่มรายงาน การเล่าเรื่อง หน้าชั้น เป็นต้น
6. การประเมินผลงาน	<ul style="list-style-type: none"> • การรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และคำวิจารณ์จากเพื่อนร่วมชั้น ครู และผู้ฟังอื่นๆ • การปรับปรุงแก้ไขผลงานของตน/ กลุ่ม • การนำความรู้ที่ได้จากผลงานไปต่อยอดเพื่อพัฒนางานหรือการเรียนรู้ ต่อไป 	<ul style="list-style-type: none"> • ให้นักเรียนนำเสนอผลงานที่ทำ เสร็จแล้ว เปิดโอกาสให้มีการ อภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อ ผลงานที่นำเสนอ • ติดตามงานและพฤติกรรม การ เรียนของนักเรียนว่าเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้ ของตน อย่างไรบ้าง

กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะการรู้สารสนเทศดังกล่าวข้างต้น เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบกว้างๆ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิชาสังคมศึกษาฯ เพื่อให้ครูสังคมศึกษาสามารถปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนเพื่อให้บรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ทั้ง 6 มาตรฐานได้ ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Instruction)

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555: 11-9) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ว่าเป็นการสอนการแก้ปัญหาผ่านการค้นพบและการตั้งคำถาม โดยรูปแบบนี้ครูจะทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ให้ข้อมูล (เป็นแหล่งข้อมูล) และเป็นที่ปรึกษาของงาน หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ครูต้องสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนให้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม รวมทั้งแนะนำข้อมูลที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะศึกษา ขั้นตอนของรูปแบบการสอนโดยการแก้ปัญหา มีดังนี้

1) กำหนดปัญหาหรือสำรวจปัญหา ปัญหาอาจมาจากบทเรียน หรือได้มาจากการวิเคราะห์หลักสูตรจากมาตรฐานการเรียนรู้ หรือมาจากปัญหาสังคมที่สะท้อนสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงในสังคม และอาจเชื่อมโยงกับบทเรียน รวมทั้งอาจมาจากความสนใจของผู้เรียน และจากการกำหนดปัญหาจากครูที่เห็นว่ามีความสำคัญต่อผู้เรียน

2) ตั้งสมมติฐาน การตั้งสมมติฐานในการหาคำตอบจากปัญหาต่างๆว่าเกิดขึ้นจากอะไร เพื่อหาทางพิสูจน์ว่าคำตอบถูกต้องอย่างไร

3) เก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากหลายๆแหล่งข้อมูล รวมทั้งการเก็บข้อมูลในเชิงประจักษ์ คือ ไปศึกษาสำรวจปัญหาจากสภาพจริง ในข้อนี้ อาจมีการแบ่งปันข้อมูลในกรณีที่แบ่งกลุ่มย่อยในการแก้ปัญหา

4) วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อพิจารณาหาคำตอบและเพื่อการพิสูจน์การตั้งสมมติฐาน

5) สรุปผลการแก้ปัญหา

รูปแบบการสอนนี้อาจใช้เทคนิคการจัดแผนผังกราฟิกในรูปตารางหรือแผนภูมิต่างๆ เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ การตั้งคำถาม การอภิปราย และการระดมสมอง

ทิตินา แคมมณี (2555: 137-138) ได้ระบุถึงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลักว่าเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหาเหล่านั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่างๆ โดยมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

1) ผู้สอนและผู้เรียนมีการร่วมกันเลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียน

- 2) ผู้สอนและผู้เรียนมีการออกไปเผชิญสถานการณ์และปัญหาจริง หรือผู้สอนมีการจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา
- 3) ผู้สอนและผู้เรียนมีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และหาสาเหตุของปัญหา
- 4) ผู้เรียนมีการวางแผนการแก้ปัญหา
- 5) ผู้สอนมีการให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการแสวงหาแหล่งข้อมูล การศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
- 6) ผู้เรียนมีการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
- 7) ผู้สอนมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลายและพิจารณาเลือกวิธีที่เหมาะสม
- 8) ผู้เรียนมีการลงมือแก้ปัญหา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและประเมินผล
- 9) ผู้สอนมีการติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษา
- 10) ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งทางด้านผลงาน และกระบวนการ

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555: 11-22 - 11-23) ได้กล่าวถึงแนวทางสำคัญในการใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ดังนี้

1) การเลือกหัวข้อในการแก้ปัญหาต้องเป็นหัวข้อที่ต้องการคำตอบหลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์หาเกณฑ์เพื่อให้ได้คำตอบที่เหมาะสมกับบริบทของปัญหานั้นที่ดีที่สุด

2) ครูอาจมีแนวทางในการนำเสนอหัวข้อ 2 แนวทาง คือ ครูนำเสนอหัวข้อให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และค้นหาปัญหานั้น ซึ่งควรเป็นปัญหาที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง และครูตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา การใช้สองแนวทางนี้ครูอาจใช้บทบาทสมมติหรือสถานการณ์จำลองนำเสนอให้เห็นปัญหา หรือให้ผู้เรียนลงมือสำรวจสภาพจริงที่เป็นปัญหา ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง

3) การแก้ปัญหานั้นมิใช่การบอกหรือการอธิบายแบบท่องจำ แต่เป็นการใช้ความคิด การค้นพบ การวิเคราะห์ เป็นเรื่องของกระบวนการที่ได้มาซึ่งองค์ความรู้

4) บทบาทสำคัญของครูในการใช้รูปแบบการแก้ปัญหามี 3 ลักษณะ คือ

4.1) จัดบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและการแสดงความคิดเห็น ซึ่งสะท้อนจากการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

4.2) ให้คำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด ได้ตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้มีทางเลือก

4.3) ช่วยให้นักเรียนได้สรุปหรือค้นหาหลักการสำคัญที่เกี่ยวกับปัญหานั้น

วันทนา ทวีคุณธรรม(2549:27-30) ได้เสนอว่าการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหานั้นต้องจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกการคิดตามขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหา ที่ประกอบไปด้วย ขั้นตอนปัญหา ขั้นตอนสมมติฐาน ขั้นรวบรวมข้อมูล ขั้นสรุปผล และขั้นนำไปใช้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหาขั้นต่างๆ วันทนา ทวีคุณธรรม ได้ให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหา (วันทนา ทวีคุณธรรม,2549)

<p>ขั้นระบุปัญหา</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ปัญหาในที่นี้อาจเป็นคำถามที่ต้องการให้นักเรียนรวบรวมข้อมูลเพื่อหาคำตอบ เป็นหลักการความรู้ หรือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้นักเรียนรวบรวมข้อมูลเพื่อหาทางแก้ปัญหาก็ได้ • การตั้งปัญหา อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น <ul style="list-style-type: none"> - ครูเป็นคนตั้งปัญหาในรูปของคำถาม เช่น คนไทยมาจากไหน คนในภาคเหนือประกอบอาชีพอะไร บริเวณใดที่จะมีคนอาศัยอยู่หนาแน่น - ครูนำการสนทนาในหัวข้อที่นำไปสู่ประเด็นปัญหา เช่น ความสะอาดในโรงเรียนของเรา สิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร การรับวัฒนธรรมจาก ภายนอก - นักเรียนเป็นผู้พิจารณาและเห็นปัญหาจากสื่อต่างๆที่ครูนำมาแสดง เช่น ข่าว รูปภาพ เรื่องราว บทความ บทสัมภาษณ์ วิดิทัศน์ เป็นต้น สื่อต่างๆเหล่านี้จะเป็นข้อมูลให้นักเรียนได้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และมีความเข้าใจถึงสภาพของปัญหา • ประเด็นปัญหาที่ใช้ในการเรียนการสอนควรนำไปสู่การสนทนา การอภิปรายถึงสภาพของปัญหา ความสำคัญของปัญหา ผลที่จะเกิดขึ้นจากปัญหานั้น เพื่อให้ นักเรียนได้เห็นถึงความสำคัญของตัวปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาคำตอบหรือหาทางแก้ปัญหาคต่อไป
<p>ขั้นตั้งสมมติฐาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> • การตั้งสมมติฐานเป็นการคาดคะเนคำตอบของปัญหาโดยอาศัยข้อมูลจากความรู้ ประสบการณ์เดิมของตน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้อื่น ซึ่งอาจจะเป็นครูผู้สอนหรือเพื่อนร่วมกลุ่ม • สมมติฐานที่ตั้งจะเป็นแนวทางในการแสวงหาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ
<p>ขั้นรวบรวมข้อมูล</p>	<ul style="list-style-type: none"> • เป็นขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูล การทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐานซึ่งในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในขั้นนี้มักจะใช้การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆแทนการทำการทดลอง • ในการรวบรวมข้อมูลนั้น นักเรียนสามารถแสวงหาข้อมูลได้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น หนังสือ ตำรา บทความ อินเทอร์เน็ต การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ การสำรวจ เป็นต้น ในขั้นนี้ นักเรียนจะได้ฝึกทักษะในการแสวงหาข้อมูล • ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา นักเรียนอาจได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องบ้าง ไม่เกี่ยวข้องบ้าง นักเรียนจะต้องวิเคราะห์และประเมินค่าข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการมาทดสอบสมมติฐาน
<p>ขั้นสรุปผล</p>	<ul style="list-style-type: none"> • เป็นขั้นที่สรุปว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่ามีเหตุผล อันเป็นผลมาจากการรวบรวมข้อมูล การตีความหมายและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อสรุปถึงวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด หรือสามารถสรุปหลักการความรู้อันเป็นคำตอบของปัญหาที่ศึกษาได้

	<ul style="list-style-type: none"> • สำหรับชั้นสรุปผลนี้ ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม บางครั้งข้อสรุปวิธีแก้ปัญหาหรือคำตอบของปัญหาที่ถูกต้องก็ไม่ได้มีเพียงข้อเดียว เพราะคำตอบของคำถามในทางสังคมศาสตร์ค่อนข้างจะมีความยืดหยุ่น และหลากหลายตามมุมมองของบุคคล และสภาพการณ์แวดล้อมมากกว่าคำตอบของคำถามทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งมักจะมีคำตอบที่ถูกต้องแน่นอนเพียงข้อเดียว • ในกรณีที่มีคำตอบหรือวิธีแก้ปัญหาที่สรุปออกมาได้มากกว่าหนึ่งข้อนักเรียนจะต้องประเมินค่าคำตอบหรือวิธีแก้ปัญหาต่างๆที่สรุปได้ ว่าข้อใดก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือเหมาะสมที่นักเรียนจะนำไปปฏิบัติมากที่สุด แล้วตัดสินใจเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ต่อไป
<p>ขั้นนำไปใช้</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ขั้นนี้เป็นการนำผลสรุปที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน หรือสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาหรือตอบคำถามที่ใกล้เคียงกันได้ • โดยปกติแล้วการจัดการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา อาจจะเสร็จสิ้นกระบวนการที่ชั้นสรุปผลแต่ในบางประเด็นปัญหา ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนในขั้นการนำไปใช้ได้ ในขั้นการนำไปใช้นี้จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถประเมินผลได้ว่านักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไปใช้ตอบคำถามที่ใกล้เคียงกัน หรือไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงได้หรือไม่ โดยครูผู้สอนอาจจัดเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนมาใช้ให้เกิดประโยชน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหา

วันทนา ทวีคุณธรรม(2549:27-30-32) ระบุว่าในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหานั้น ครูผู้สอนสามารถประเมินผลได้จากกระบวนการแก้ปัญหาแต่ละขั้น ตั้งแต่ระบุปัญหา จนกระทั่งได้คำตอบของเรื่องที่ศึกษา หรือได้วิธีแก้ปัญหา ที่นำไปสู่การปฏิบัติได้ ข้อสังเกตในการประเมินตามกระบวนการแก้ปัญหาแต่ละขั้นมีดังนี้

ขั้นระบุปัญหา

การประเมินผลขั้นนี้เป็นการประเมินผลว่า เมื่อนักเรียนเห็นและพิจารณาปัญหาจากสื่อต่างๆ ที่ครูนำมาแสดง หรือจากประเด็นปัญหาที่ครูตั้งขึ้นแล้ว นักเรียนสามารถระบุปัญหาที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนหรือไม่ นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพของปัญหา ความสำคัญของปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหานั้นได้หรือไม่ โดยพิจารณาจากการตอบคำถามและการอภิปรายแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน

ขั้นตั้งสมมติฐาน

การประเมินผลขั้นนี้เป็นการประเมินผลว่า นักเรียนสามารถตั้งสมมติฐานได้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาหรือไม่ สมมติฐานที่ตั้งไว้มีความสมเหตุสมผลที่จะนำไปสู่การรวบรวมข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานหรือไม่ โดยพิจารณาจากสมมติฐานที่นักเรียนตั้งขึ้น

ขั้นรวบรวมข้อมูล

การประเมินผลขั้นนี้เป็นการประเมินผลว่า นักเรียนสามารถรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้หรือไม่ แหล่งข้อมูลที่นักเรียนไปค้นคว้ามีความหลากหลายหรือไม่ นักเรียนสามารถนำข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์และประเมินค่าข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาได้หรือไม่ โดยพิจารณาจากข้อมูลที่นักเรียนได้ไปค้นคว้ามารวมและการประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันกับปัญหา

ขั้นสรุปผล

การประเมินผลขั้นนี้เป็นการประเมินผลว่า นักเรียนสามารถนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหามาสรุปเป็นคำตอบของเรื่องที่ศึกษา หรือวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้หรือไม่ นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้หรือไม่ โดยพิจารณาจากข้อสรุปที่เป็นคำตอบของปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาที่นักเรียนเลือกนำไปสู่การปฏิบัติในขั้นต่อไป

ขั้นนำไปใช้

การประเมินผลขั้นนี้เป็นการประเมินผลโดยภาพรวมทั้งหมดว่าเมื่อได้จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาตามกระบวนการแก้ปัญหาขั้นตอนต่างๆ แล้ว นักเรียนได้ความรู้ที่เป็นคำตอบของเรื่องที่ศึกษาหรือไม่ หรือนักเรียนสามารถนำข้อสรุปวิธีการแก้ปัญหาไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ ในการนำไปปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ หรือมีข้อจำกัดและปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง

นอกจากครูผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินผลจากผลการทำงานในขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหาขั้นตอนต่างๆ แล้ว ยังอาจให้นักเรียนได้ประเมินผลการทำงานของตนเองและของกลุ่มอื่นๆ ว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ มีอุปสรรคหรือปัญหาอะไรเกิดขึ้นระหว่างการทำงาน ควรปรับปรุงการทำงานในด้านใดบ้าง การประเมินผลไม่ว่าจะเป็นการประเมินโดยผู้สอนหรือนักเรียนเป็นผู้ประเมินกันเอง ควรมีการสะท้อนกลับผลการประเมินให้นักเรียนทราบเพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงจุดดีและจุดบกพร่องในการทำงานของตนและของเพื่อนๆ เพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาและปรับปรุงข้อบกพร่องในการทำงานต่อไปในอนาคต

ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา

วันทนา ทวีคุณธรรม(2549:27-32-33) ระบุว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาตามขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหา จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและต่อนักเรียน ดังนี้

- ช่วยให้นักเรียนตระหนักในความสำคัญของปัญหาที่จะศึกษา อันจะส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจและมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น

- ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนและคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล อันจะส่งผลให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาที่เผชิญในอนาคตได้อย่างเหมาะสม
- ช่วยให้นักเรียนรู้จักการวางแผนการทำงานและลงมือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน
- ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร
- ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์และประเมินค่าข้อมูล ว่าข้อมูลต่างๆที่ได้มามีประโยชน์หรือไม่ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาหรือไม่
- ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

2) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นหลัก (Project-Based Instruction)

ทิตินา แคมมณี (2555: 139-140) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นหลัก คือ การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่ตนสนใจ โดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลความรู้ที่จำเป็น และลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด โดยมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้สอนและผู้เรียนมีการอภิปรายปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ผู้เรียนมีการเลือกปัญหาที่ตนสนใจที่จะจัดทำเป็นโครงงาน
- 2) ผู้สอนมีการชี้แจงหรือทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวัตถุประสงค์ในการทำโครงงาน ความคาดหวังต่อการทำโครงงาน วิธีการและกระบวนการในการดำเนินการ รวมทั้งบทบาทของผู้เรียนและผู้สอน
- 3) ผู้เรียนมีการร่วมกันศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่จะทำจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย
- 4) ผู้เรียนมีการร่วมกันวางแผนการจัดทำโครงงานซึ่งมักประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นปัญหาที่จะจัดทำเป็นโครงงาน วัตถุประสงค์ กระบวนการ หรือขั้นตอนในการดำเนินงาน แหล่งทรัพยากรและวัสดุต่างๆที่ต้องการ บทบาทหน้าที่ของบุคคลที่ร่วมโครงงาน เครื่องมือ เวลา และค่าใช้จ่ายที่ต้องการ ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินงานโครงงาน การประเมินผลโครงงาน และการอภิปรายผลการเรียนรู้ ผู้สอนมีการให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการทำโครงงานตามความจำเป็น
- 5) ผู้เรียนมีการเขียนโครงงานและนำเสนอผู้สอน ผู้สอนอาจให้คำแนะนำและความช่วยเหลือต่างๆตามความจำเป็น ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป ผู้สอนมีการให้ความเห็นชอบในการทำโครงงานและช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในด้านต่างๆตามความจำเป็น

- 6) ผู้เรียนมีการดำเนินงานตามแผนงานที่ได้กำหนด จนกระทั่งสามารถผลิตชิ้นงานออกมาได้ ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ติดตามการทำงานของผู้เรียน ให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือตามความจำเป็น และให้แรงเสริมตามสมควร
- 7) ผู้สอนและผู้เรียนมีการนำผลงานของผู้เรียนออกมาแสดง ชี้แจง และร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน แลกเปลี่ยนกัน
- 8) ผู้เรียนมีการปรับปรุงผลงานและเขียนรายงาน
- 9) ผู้เรียนมีการนำเสนอผลงานออกแสดงต่อสาธารณชน (อาจจะเป็นในชั้นเรียน ในโรงเรียน ในชุมชน ฯลฯ) และเก็บข้อมูล
- 10) ผู้สอนมีการจัดให้ผู้เรียนนำผลงาน ประสบการณ์ และข้อมูลทั้งหมดมาอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากการทำโครงการ

ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลทั้งทางด้านผลผลิต คือ ชิ้นงานจากการทำโครงการและเนื้อหาความรู้ที่ได้เรียนรู้ กระบวนการและทักษะต่างๆที่ได้พัฒนาและเจตคติที่เกิดขึ้น

การสอนแบบโครงการในวิชาสังคมศึกษา

วลัย พานิช (2549: 4) กล่าวถึงวิชาสังคมศึกษาว่าเป็นวิชาที่ใช้วิธีการสอนแบบโครงการได้ดีวิชาหนึ่ง เพราะวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เน้นเกี่ยวกับเรื่องของคน สังคม ความรับผิดชอบและการตัดสินใจ โครงการที่นำมาใช้กับวิชาสังคมศึกษา ต้องคำนึงถึงคุณค่าต่อสังคม ชุมชน

รูปแบบของโครงการในวิชาสังคมศึกษา

จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระบุเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ วลัย พานิช (2549: 5) ได้วิเคราะห์ว่า โครงการวิชาสังคมศึกษาอาจทำได้ 2 ลักษณะที่เรียกว่า integrated project ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. โครงการที่บูรณาการภายในสาระการเรียนรู้ เนื่องจากสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีการบูรณาการระหว่างเนื้อหาในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ดังนั้น โครงการในวิชาสังคมศึกษาจึงอยู่ในรูปแบบของการบูรณาการซึ่งอาจเรียกว่าเป็นโครงการตามสาระการเรียนรู้ได้
2. โครงการที่บูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ ที่มีลักษณะเป็น Multi-disciplinary Project

โครงการใน 2 ลักษณะดังกล่าวข้างต้น มีลักษณะที่มีพื้นฐานเดียวกัน คือ การบูรณาการโดยใช้การจัดกิจกรรมเป็นตัวเชื่อม ได้แก่ การค้นคว้าหาข้อมูล การสังเกต การแก้ปัญหา การค้นพบ การจดบันทึก การทดลอง และการวิเคราะห์ภายใต้การทำงานเป็นกลุ่มหรือทั้งชั้นเรียนหรือเป็นรายบุคคล

นอกจากนี้ยังมีโครงการที่บูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะของสาระ(เนื้อหา) เช่น ประวัติศาสตร์ หรือ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น โดยที่นักเรียนอาจทำโครงการที่เน้นประวัติศาสตร์เป็นแกนหลักโดยศึกษาค้นคว้าเนื้อหาประวัติศาสตร์มากกว่าเนื้อหาสาระอื่นๆ

ขั้นตอนในการสอนแบบโครงการในวิชาสังคมศึกษา

วลัย พานิช (2549: 9) ได้ระบุถึงขั้นตอนในการสอนแบบโครงการในวิชาสังคมศึกษาไว้ ดังนี้

1. การเลือกหัวข้อที่ต้องการศึกษา เป็นการเริ่มต้นต่อการกำหนดประเด็นปัญหาที่จะศึกษา ในการจัดทำโครงการ ขั้นตอนนี้ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสนใจให้นักเรียนคิดอยากทำโครงการ เป็นการนำสู่การสัมผัสกับสภาพปัญหาหรือการนำเข้าสู่แนวคิดของการศึกษาค้นคว้า ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ข้อเสนอในขั้นตอนนี้มีดังนี้

1.1 ครูยังต้องเป็นผู้แนะนำหรือเสนอแนะโครงการให้นักเรียนได้พิจารณาเลือก

1.2 ครูอาจเสนอข้อมูลในรูปแบบต่างๆ เช่น ให้นักเรียนอ่านกรณีศึกษา พาไปทัศนศึกษา อ่านหนังสือพิมพ์ บทความต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด ให้เขาได้ตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ และให้เขาได้เสนอหัวข้อที่สนใจมากที่สุด

1.3 ครูอาจนำเสนอ อภิปราย ตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแนวคิด เกิดการทำทหาย หรืออาจตั้งคำถามเป็นลำดับ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด สนใจที่จะศึกษาค้นคว้า

การตั้งคำถามถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นนักเรียนให้ต้องการหาความรู้ในการค้นคว้า และครูอาจช่วยรวบรวมคำตอบและอาจสรุปให้นักเรียนพิจารณาเลือกประเด็นที่จะศึกษา ประเด็นสำคัญของขั้นตอนนี้ คือ ต้องให้นักเรียนคิดว่าเป็นโครงการของเขาเองและครูเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่สนับสนุนมิใช่ให้ข้อมูล

เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกโครงการที่ใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา มีดังนี้

1) โครงการต้องเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ (learning activities) การให้นักเรียนรวบรวมสมุดภาพ ทำรายงานจากเนื้อหาที่มีอยู่ในหนังสือเป็นเพียงงาน (work) ประกอบส่วนหนึ่งแต่ไม่ได้เป็นโครงการ ดังนั้นโครงการที่ถูกต้องจะต้องเป็นงานที่มีการเรียนรู้เกิดขึ้นมิใช่เพียงงานมอบหมายให้ทำเท่านั้น

2) โครงการต้องเป็นการเรียนรู้ในสาระของวิชานั้นๆ หรือมีฉะนั้นต้องเป็นโครงการที่บูรณาการหลายวิชา

3) ต้องเป็นโครงการที่คุ้มค่ากับการใช้เวลา และการลงทุนที่ต้องใช้อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ นั่นคือการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้ต้องคุ้มค่าด้วย

2. การลงมือดำเนินการ

ในขั้นตอนนี้ นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารโครงการทั้งหมดในเรื่องการวางแผนการทำงาน การแบ่งหน้าที่ โดยมีกิจกรรมที่สำคัญคือการศึกษาเอกสารและข้อมูลต่างๆ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อค้นพบ อภิปรายหรือข้อเสนอแนะ สำหรับการแก้ปัญหาหรือลงมือปฏิบัติตามแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ ทั้งนี้ครูเป็นผู้แนะนำให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

3. การเขียนรายงาน

นักเรียนต้องรวบรวมข้อค้นพบต่างๆ และเสนอแก่เพื่อนนักเรียนในชั้นหรือแก่สาธารณชน ในรูปของการเขียนรายงาน จัดนิทรรศการ หรือมีการแสดงผลงาน ป้ายนิเทศ วิดีทัศน์หรือสไลด์ เป็นต้น

บทบาทของนักเรียนและครูในการสอนแบบโครงการงาน

วลัย พานิช (2549: 14) ระบุถึงบทบาทของนักเรียนและครูในการสอนแบบโครงการงานว่า จุดเด่นของบทบาทนักเรียน คือ ต้องเป็นกิจกรรมที่ริเริ่มและลงมือปฏิบัติด้วยตัวนักเรียนเอง ส่วนครู ต้องศึกษาและเข้าใจนักเรียนของตนเอง ต้องรู้ความสามารถและความสนใจของนักเรียนก่อนตัดสินใจว่าโครงการเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนและวุฒิภาวะของนักเรียนหรือไม่ อาจกล่าวได้ว่าครู จะมีบทบาท เช่น เป็นผู้นำ ผู้ประสานงาน ผู้ประเมิน ผู้แนะนำ เป็นที่ปรึกษา แล้วแต่โอกาสและสถานการณ์ในกระบวนการของการทำโครงการ การสอนโครงการนี้ครูต้องให้คำปรึกษานักเรียนได้จึง ต้องมีความรู้ความสามารถ เพราะมิใช่เพียงแต่ให้งานนักเรียนทำเท่านั้น

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบบทบาทของครูและนักเรียนในการสอนแบบโครงการงาน (วลัย พานิช, 2549)

ขั้นตอนของกิจกรรม	บทบาทของนักเรียน	บทบาทของครู
1. การเลือกหัวข้อปัญหา	สังเกต อภิปรายตั้งคำถาม สรุป กำหนดหัวข้อ ตั้งวัตถุประสงค์	จัดกิจกรรมให้สัมพันธ์กับสภาพความจริง พาไปดูของจริง อ่าน เอกสาร ตั้งคำถาม อภิปราย ตีชม ความคิดของนักเรียน
2. การดำเนินงาน-ศึกษา เอกสารและข้อมูลที่มีอยู่ เก็บรวบรวมข้อมูลและ วิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อค้นพบ	ศึกษาข้อมูลต่างๆ เพิ่มเติม เพื่อใช้ในการวางแผน แสวงหาความรู้จาก แหล่งข้อมูลอื่นๆ สร้างเครื่องมือเพื่อ เก็บข้อมูล เตรียมการเก็บข้อมูล ประมวลผลข้อมูล ตีความข้อมูล เขียนสรุปข้อค้นพบ อภิปรายเสนอ ข้อเสนอแนะ	ชี้แนะแหล่งวิชาการต่างๆ ตั้ง คำถาม ร่วมอภิปราย ให้กำลังใจ ช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิน ความสามารถของนักเรียน ประเมินความสามารถของ นักเรียนเป็นระยะ อภิปรายความถูกต้องของ หลักฐาน สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้
3. การเขียนรายงาน	เขียนรายงานตามขั้นที่ได้ศึกษา	ให้คำแนะนำ

การเลือกใช้ในการสอนแบบโครงการงานในวิชาสังคมศึกษา

วลัย พานิช (2549: 15) กล่าวถึงข้อคำนึงที่ควรนำมาพิจารณาในการสอนแบบโครงการงาน มี สองประเด็น คือ ประเด็นโครงสร้าง (structure) และความมีอิสระ (freedom) ประเด็นโครงสร้าง เกี่ยวข้องกับครูผู้สอนโดยตรง ครูควรมีรูปแบบการดำเนินงานให้นักเรียน มีคำแนะนำเกี่ยวกับ แหล่งข้อมูลและวิธีการสืบค้นข้อมูล ครูอาจช่วยนักเรียนทบทวนประเด็นที่จะใช้ในการศึกษาหัวข้อใน โครงการรวมทั้งระบุผลที่คาดหวังจากการทำโครงการด้วย ส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับความมีอิสระนั้นก็ คือให้นักเรียนได้ริเริ่ม ได้วางแผน ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นักเรียนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะเรียนรู้ จึงต้อง ติดตามแสวงหาข้อมูลและนำมาแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมได้

การประเมินโครงการที่ใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน

วลัย พานิช (2549: 16) ระบุว่า การประเมินโครงการนั้นนักเรียนเป็นผู้ประเมินเป็นหลัก เพราะเขาเป็นผู้ลงมือปฏิบัติในทุกขั้นตอน ด้วยลักษณะสำคัญของการสอนแบบโครงการ เป็นการพัฒนาทักษะ ทักษะคิดควบคู่กับการเรียนรู้เนื้อหาด้วยการค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นการประเมินการสอนแบบโครงการนี้อาจสามารถประเมินได้ 2 ส่วน คือ ส่วนของนักเรียนที่ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และส่วนของครูที่ใช้ประเมินคุณภาพของโครงการการทำงานของนักเรียน ประเมินความก้าวหน้าในระหว่างการทำงานและเมื่อโครงการสิ้นสุด

วลัย พานิช (2549: 16-18) ได้สรุปข้อควรคำนึงในการประเมินโครงการที่ใช้เป็นกิจกรรมในการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. ต้องให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินหลัก
2. อาจใช้การอภิปรายเป็นกระบวนการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน
3. อาจให้นักเรียนแสดงความรู้สึกต่อผลงานของนักเรียนที่เรียกว่า reaction sheet ซึ่งเป็น self-evaluation ได้

3.1 กระบวนการใดในโครงการที่คิดว่าดำเนินไปด้วยดี

3.2 กิจกรรมใดที่เป็นอุปสรรค

3.3 นักเรียนมีบทบาทอะไรบ้างในการทำโครงการ

จากการประเมินความรู้สึกรวมทั้งปฏิกิริยาของนักเรียนนี้ นักเรียนจะได้สะท้อนให้เห็นกระบวนการปฏิบัติงานของนักเรียน ทักษะคิดต่างๆของนักเรียน ซึ่งครูสังคัมศึกษาสามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการเรียนของนักเรียนได้

3.4 มีใครในกลุ่มไม่ได้รับผิดชอบในการทำโครงการ

3.5 ประเมินผลงานของตนเองว่าอยู่ในระดับใด ดีเยี่ยม ดีพอใช้ ยังไม่ดี

3.6 มีข้อเสนอแนะอะไรบ้างสำหรับโครงการ

4. ในส่วนของครูอาจจะประเมินคุณภาพของโครงการโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เป็นต้น โดยประเมินในเชิงของเนื้อหาสาระ การดำเนินงาน และการนำเสนอโครงการ

คุณค่าของการสอนแบบโครงการที่มีต่อการศึกษา

วลัย พานิช (2549: 19) ได้สรุปว่าแนวการสอนแบบโครงการเป็นวิธีการที่เน้นหลักการสอนเพื่อพัฒนานักเรียน กล่าวคือ

1. เป็นการสอนที่ใช้กระบวนการสืบสอบ ค้นหาข้อมูลและนำไปสู่การแก้ปัญหา ส่งเสริมความอยากรู้ อยากรทดลองและเป็นการเรียนที่ได้ความรู้ เนื้อหาสาระ ทักษะกระบวนการ และทัศนคติไปพร้อมกัน

2. เป็นการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากการทำงานกลุ่ม (group learning) มากขึ้น

3) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบสอบ (Inquiry-Based Instruction)

ทิตินา แคมมณี (2555: 141) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบสอบว่า หมายถึง การดำเนินการเรียนการสอน โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถาม เกิดความคิด และลงมือเสาะแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนช่วย

อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน เช่น ในด้านการสืบค้นหาแหล่งความรู้ การศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ การสรุปข้อมูล การอภิปรายโต้แย้งทางวิชาการ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น โดยมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้สอนมีกระบวนการสอน/กิจกรรมการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดวิเคราะห์ในเรื่องที่เรียน จนสามารถตั้งคำถามที่ต้องการจะสืบเสาะหาคำตอบด้วยตนเองได้
- 2) ผู้สอนมีเอกสาร วัสดุ หรือสื่อที่ผู้เรียนสามารถใช้ประกอบการคิดวิเคราะห์ หรือการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่เรียน
- 3) ผู้เรียนมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้/คำตอบ โดยใช้กระบวนการแสวงหาความรู้ที่เหมาะสม
- 4) ผู้สอนมีการช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการศึกษา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล หรือสร้างความรู้ที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียน เช่น ทักษะการสืบค้นหาแหล่งความรู้/แหล่งข้อมูลการอ่าน การวิเคราะห์สิ่งที่อ่าน การสังเคราะห์ข้อมูล การสรุปข้อมูล การนำเสนอข้อมูล การอภิปรายและโต้แย้งทางวิชาการ และการทำงานกลุ่ม เป็นต้น
- 5) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการสืบสอบหาความรู้

4) การจัดการกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัย (Research - Based Instruction)

ทิตินา แชมมณี (2555: 144) ได้ระบุถึงกระบวนการวิจัยว่าเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการแสวงหาความรู้เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ที่เชื่อถือได้ การให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาหาความรู้ต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการใช้กระบวนการวิจัย จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีความหมายต่อตนเอง

ทิตินา แชมมณี (2555: 144-145) ได้ให้นิยามของการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัยว่า หมายถึง การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอน ที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการวิจัย หรือผลการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ โดยอาจใช้การประมวลผลงานวิจัย (research review) มาประกอบการสอนเนื้อหาสาระ ใช้ผลการวิจัยมาเป็นเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ใช้กระบวนการวิจัยในการศึกษาเนื้อหาสาระ หรือให้ผู้เรียนลงมือทำวิจัยโดยตรง หรือช่วยฝึกฝนทักษะการวิจัยต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน โดยมีตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้สอนมีการนำผลการวิจัยมาใช้ประกอบการสอนเนื้อหาสาระของตน และ/หรือ
- 2) ผู้สอนมีการให้ผู้เรียนประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระที่เรียนเพื่อขยายขอบเขตความรู้ในเรื่องนั้นและเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการและกระบวนการวิจัยรวมทั้งการอ่านและใช้ผลการวิจัยและ/หรือ
- 3) ผู้สอนมีการใช้กระบวนการวิจัยในการสอน กล่าวคือ ให้ผู้เรียนดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยบางขั้นตอน หรือครบทุกขั้นตอน และ/หรือ

- 4) ผู้สอนมีการฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็น หรือที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียนให้แก่ผู้เรียนตามความเหมาะสมกับเนื้อหาและสถานการณ์ เช่น ทักษะการนิยามปัญหา การตั้งสมมติฐาน การคัดเลือกตัวแปร การสุ่มตัวอย่างประชากร การสร้างเครื่องมือ การพิสูจน์ทดสอบ การรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และการให้ข้อเสนอแนะ เป็นต้น
- 5) ผู้สอนและผู้เรียนมีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยและผลการวิจัย
- 6) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการวิจัย

จากรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอน 4 รูปแบบหลักข้างต้น คือ 1)การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก 2) การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นหลัก 3) การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการสืบสอบ 4) การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการวิจัย เป็นรูปแบบหลักๆ ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ครูสังคมศึกษาสามารถเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวได้ ประกอบกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแต่ละรูปแบบก็มีความเกี่ยวข้องกับสารสนเทศ ในด้านการใช้สารสนเทศเป็นแหล่งข้อมูล ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการศึกษาแหล่งข้อมูลต่างๆ อีกด้วย ซึ่งแหล่งข้อมูลต่างๆที่ครูสังคมศึกษาสามารถนำมาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆนั้น มีดังนี้

2.2 แหล่งสารสนเทศต่างๆที่ใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา

วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555: 83-90) ได้กล่าวถึงแหล่งข้อมูลประเภทสื่อมวลชนที่มีบทบาทต่อการสอนสังคมศึกษาในแง่ที่เป็นแหล่งข้อมูลให้กับนักเรียน ดังนี้

1) หนังสือพิมพ์

ในห้องเรียนสังคมศึกษาควรมีการรวบรวมหนังสือพิมพ์ในระดับชาติเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ เพราะการวิเคราะห์หนังสือพิมพ์จะช่วยเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจให้กับผู้เรียน อีกทั้งเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ยังสะท้อนให้เห็นค่านิยมและปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆก่อนที่จะมีการตัดสินใจ นักเรียนจะต้องมีการเตรียมตัวเพื่อวิเคราะห์หนังสือพิมพ์ องค์ประกอบในการเตรียมตัวเพื่อวิเคราะห์หนังสือพิมพ์มีดังนี้

1. การอ่านข้อความจากหนังสือพิมพ์และตัดสินใจโดยแยกได้ว่า
  - 1.1 ประโยคที่บรรยายความ
  - 1.2 ประโยคที่แสดงความจริง
2. การชี้ได้ว่าอะไรคือการแสดงความคิดเห็นจากเนื้อหาในบทความ
3. การรวบรวมความจริงและความคิดเห็นจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ
4. การฟังความจริงและข้อคิดเห็นต่างๆ
5. การตัดสินใจ

หลักเกณฑ์สำคัญในการประเมินข้อมูลจากหนังสือพิมพ์มีดังนี้

1. ความเชื่อถือได้ของผู้เขียน ใครเป็นผู้เขียนเรื่อง มีชื่อเสียงและมีความเป็นอคติเพียงไร
2. ความเชื่อถือได้ของแหล่งข้อมูล
3. ข้อมูลที่ได้นั้นเป็นเรื่องราวที่ผู้รายงานได้เห็นจากเหตุการณ์จริง ไม่ใช่เป็นข่าวลือ หรือฟังมาอีกทอดหนึ่ง
4. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับข่าว เช่น
  - 4.1 ข้อความสำคัญมีการอธิบายอย่างถูกต้องหรือไม่
  - 4.2 ข้อโต้แย้งมีการอภิปรายอย่างถูกต้องหรือไม่
  - 4.3 มีความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างความจริงและความคิดเห็นหรือไม่
  - 4.4 การพาดหัวข่าวหรือประโยคนำของข่าวตรงกับเนื้อหาของข่าวหรือไม่

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้หนังสือพิมพ์

1. ให้นักเรียนเตรียมหาเกณฑ์ที่จะวิเคราะห์หนังสือพิมพ์
2. เลือกหนังสือพิมพ์หลายฉบับเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของเนื้อหาข่าว
3. ศึกษาการ์ตูนและภาพประกอบไปด้วย
4. อภิปรายว่าข้อมูลจากหนังสือพิมพ์มีผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มใดและอย่างไร
5. อภิปรายความสำคัญของการอ่านหนังสือพิมพ์
6. อภิปรายคุณค่าทางการศึกษาที่ได้จากหนังสือพิมพ์

ถ้านักเรียนได้มีการเรียนรู้การใช้หนังสือพิมพ์อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้สามารถนำโฆษณาต่างๆมาฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ เพราะการวิเคราะห์คำโฆษณาต่างๆ จะช่วยให้นักเรียนได้ตรวจสอบความเป็นอคติและการใช้เทคนิคการโฆษณาด้วย

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากโฆษณาและตรวจสอบความเป็นอคติต่างๆ

1. ครูให้นักเรียนตรวจสอบคำพูดหรือข้อความทั่วไปที่แสดงถึงการชักชวนหรือจูงใจมากกว่าการอธิบายหรือการบอกเล่าข้อเท็จจริง
2. ครูให้ตรวจสอบว่าในข้อมูลนั้นมีข้อเท็จจริง และการแปลความหมายหรือการตีความของผู้เขียนเพียงใดบ้าง
3. ครูยกตัวอย่างคำโฆษณาที่เป็นถ้อยคำหรือสำนวนต่างๆ
4. ครูให้นักเรียนฝึกประเมินคุณค่าของการโฆษณาในแง่ของ
  - 4.1 ความซื่อสัตย์
  - 4.2 การแสดงเหตุผล
  - 4.3 การสื่อสารข้อมูล

2) วารสาร

วารสารเป็นสื่อมวลชนที่เป็นสิ่งพิมพ์เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ วารสารที่สามารถนำมาใช้ฝึกทักษะการใช้แหล่งข้อมูล และทักษะการคิด ได้แก่ วารสารที่ให้ข่าวสารต่างๆ เช่น วารสารการท่องเที่ยว วารสารทางราชการ วารสารทางสังคมและเศรษฐกิจทั้งของรัฐบาลและเอกชน วารสารทั้งหมดดังกล่าวควรมีแนวทางทั้งเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยม ทั้งนี้เพราะวารสารเหล่านี้ให้เนื้อหาหรือข้อมูลทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี

วารสารมีข้อจำกัดมากกว่าหนังสือพิมพ์ ดังนี้

1. ข่าวที่เสนอไปไม่ใช่เป็นข่าวใหม่
2. การเสนอข่าวหรือข้อมูลจำกัดประเภทของผู้สนใจ
3. ข้อมูลที่ลงในวารสารจะถูกเสนอให้ง่ายเข้าหรือมีการเสริมแต่งมากขึ้น
4. ข้อมูลที่เสนอส่วนมากจะเสนอแนวคิดด้านเดียว

อย่างไรก็ตาม วารสารก็ยังมีประโยชน์ในการฝึกทักษะการใช้แหล่งข้อมูลด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. เสนอข้อมูลหรือภูมิหลังให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวได้ง่าย
2. เสนอข้อมูลทั้งที่เป็นความจริงและความคิดเห็น
3. สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้มากกว่าหนังสือพิมพ์
4. มีระดับความยากง่ายของการอ่านเหมาะสมสำหรับประเภทของผู้ที่สนใจ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อฝึกการใช้วารสารเป็นแหล่งข้อมูล ครูสามารถใช้หลักเกณฑ์เดียวกับการใช้หนังสือพิมพ์ได้

3) โทรทัศน์และวิทยุ

โทรทัศน์และวิทยุมีอิทธิพลต่อนักเรียนมาก รายการต่างๆสามารถนำมาใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษาได้เป็นอย่างดี รายการโทรทัศน์และวิทยุที่สามารถนำมาใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษา คือ

1. รายการโฆษณา
2. รายการที่เกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมและสังคม
3. รายการเกี่ยวกับวันพิเศษหรือวันสำคัญ
4. รายการข่าวภายในประเทศ และต่างประเทศ
5. รายการสรุปและวิเคราะห์ข่าว
6. รายการโทรทัศน์หรือวิทยุเพื่อการศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์และวิทยุ

1. ครูต้องคอยติดตามรายการต่างๆ ซึ่งจะมีการประกาศล่วงหน้า

2. ครูให้นักเรียนจัดตั้งกรรมการเลือกชมหรือฟังรายการโทรทัศน์และวิทยุที่มีประโยชน์ต่อเนื้อหาทางสังคม

3. ครูมอบหมายให้นักเรียนได้ชมหรือฟังรายการล่วงหน้า

4. ครูจัดให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดที่สำคัญ และวิธีการให้ข้อมูลจากรายการ

5. ครูฝึกให้นักเรียนประเมินคุณค่าในแง่ของ

5.1 ข้อมูล

5.2 การให้เหตุผล

5.3 ความเชื่อถือได้

4) ภาพยนตร์

ภาพยนตร์ต่างๆ นอกจากเป็นสื่อในด้านความบันเทิงแล้ว ยังมีความสำคัญในการศึกษาด้วย ภาพยนตร์มีอิทธิพลต่อการสร้างรูปแบบและรสนิยม สามารถสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของมนุษย์และความสัมพันธ์ต่อกันได้ การใช้ภาพยนตร์นี้ครูไม่สามารถใช้ได้บ่อยครั้งนัก แต่ครูจะต้องติดตามเนื้อหาและแนวคิดต่างๆ จากภาพยนตร์ด้วยตนเอง อาจจะมีภาพยนตร์ที่สร้างเกินความจริง และแปลความหมายผิดๆ แต่ก็ยังมีภาพยนตร์ที่ดีเหมาะสมจะนำมาใช้เป็นสื่อในการสอนสังคมศึกษา เพื่อให้นักเรียนจะได้รู้จักใช้แหล่งข้อมูลประเภทสื่อมวลชนได้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากภาพยนตร์

1. ครูแนะนำให้นักเรียนดูรายการภาพยนตร์ที่มีประโยชน์ต่อเนื้อหาในวิชาสังคมศึกษา โดยแสดงรายชื่อได้ให้นักเรียนดู และครูจะต้องศึกษารายละเอียดภาพยนตร์ตลอดจนประโยชน์ต่างๆ ที่จะได้รับก่อนล่วงหน้า

2. ครูให้นักเรียนรายงานเนื้อหาต่างๆ ที่ได้จากภาพยนตร์

3. ครูจัดการอภิปรายข้อคิดต่างๆ ที่ได้จากภาพยนตร์

4. นักเรียนประเมินคุณค่าที่ได้จากภาพยนตร์ โดยดูจาก

4.1 วิธีการนำเสนอข้อมูล

4.2 การให้ข้อมูลที่เน้นเนื้อหาวิชาการ

4.3 การสะท้อนค่านิยมทางสังคม

4.4 การวิเคราะห์ให้เห็นผลสะท้อนจากพฤติกรรมต่างๆ หรือแนวคิดต่างๆ

5) การ์ตูน

การ์ตูนเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ต่อการหาข้อมูล ซึ่งต้องใช้ทักษะการคิดประกอบ นักเรียนสามารถฝึกการแปลความหมายต่างๆ การ์ตูนสะท้อนความคิดเห็นในด้านการเมืองและประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ครูสามารถเก็บรวบรวมการ์ตูนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางสังคมศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาสังคมในปัจจุบันหรือปัญหาในด้านต่างประเทศ ลักษณะสำคัญของเนื้อหาที่ได้จากการ์ตูน คือ สัญลักษณ์ที่แสดงในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสนอความคิดเห็นเพียงแนวเดียว การ์ตูนไม่ได้เสนอข้อมูลใหม่ แต่เป็นการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบต่างๆ ที่สะท้อนความหมายของข้อมูลนั้นๆ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากการ์ตูน

1. ครูเลือกการ์ตูน โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพและประสบการณ์ของนักเรียน รวมทั้งเกี่ยวข้องกับบทเรียน
2. ครูเตรียมคำถามง่ายๆ เพื่อเป็นแนวคิด คำถามมีดังนี้
  - การ์ตูนแสดงแนวคิดอะไรบ้าง
  - การ์ตูนต้องการแสดงความรู้สึกอะไรแก่ผู้อ่าน
  - นักเรียนคิดว่าคนหรือสิ่งที่มีอยู่ในภาพมีความรู้สึกอย่างไร และทำไมนักเรียนคิดเช่นนั้น
  - ทำไมคนหรือสิ่งในการ์ตูนจึงมีความรู้สึกเช่นนั้น
  - นักเรียนคิดว่าการ์ตูนสะท้อนเหตุการณ์ในชีวิตจริงหรือไม่
  - การ์ตูนแสดงข้อมูลที่เป็นอคติหรือไม่ ถ้ามีคืออะไร
  - การ์ตูนเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้หรือไม่ ให้นักเรียนแสดงเหตุผล
  - การ์ตูนที่แสดงนั้นใช้สัญลักษณ์อะไรบ้าง
3. ครูให้นักเรียนตรวจสอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่น่าเสนอจากการ์ตูน
4. ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่แสดงในการ์ตูน
5. ครูให้นักเรียนฝึกแสดงแนวคิดของเรื่องราวหรือเหตุการณ์จากการ์ตูน และอภิปรายแนวคิดต่างๆเหล่านั้น
6. ครูให้นักเรียนดูการ์ตูนและฝึกให้ใส่ข้อความหรือบทสนทนาด้วยตนเอง อาจใช้การ์ตูนทั้งจากหนังสือพิมพ์ไทยและต่างประเทศ เป็นการฝึกวิเคราะห์คำนิยม

การฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยผ่านแหล่งข้อมูลประเภทสื่อมวลชนดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นตัวอย่างกิจกรรมในวิชาสังคมศึกษาที่ครูผู้สอนจะสามารถเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับผู้เรียนได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

6) อินเทอร์เน็ต

เนาวนิตย์ สงคราม(2549: 56-61) ได้กล่าวถึงครูสังคมศึกษาในยุคปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นยุคที่การสืบค้นข้อมูลนั้นมีความสำคัญ ดังนั้นการแนะนำให้นักเรียนได้มีการสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตจะทำให้ให้นักเรียนได้ค้นหาสิ่งที่นักเรียนอยากทราบนั้นว่าเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถทำได้ไม่ยาก โดยการสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตมีหลากหลาย เช่น

1. World Wide Web หรือเรียกสั้นๆว่า เว็บ(web) เป็นการสืบค้นที่ใช้กันมาก เพราะรวมแหล่งบริการอื่นๆที่น่าสนใจด้วย ได้แก่ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ การถ่ายโอนแฟ้ม กลุ่มแลกเปลี่ยนข่าวสารและการสนทนา เราจึงสามารถนำมาเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารได้เป็นอย่างดี โดยครูผู้สอนสามารถมอบหมายให้นักเรียนไปค้นคว้าข้อมูลตามหัวข้อ หรือเรื่องที่ครูระบุไว้ให้นักเรียนได้ โดยเว็บนั้นมีเนื้อหาภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว สี สัน เสียง ที่เร้าความสนใจ นักเรียนได้เห็นเนื้อความรู้ที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักการใช้เทคโนโลยีประกอบการเรียน เป็นแหล่งความรู้ที่นอกเหนือจากความรู้ในห้องเรียน เปิดโลกทัศน์ให้แก่นักเรียนได้เป็นอย่างดี

2. ห้องสมุดออนไลน์ หรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ เป็นเว็บที่รวบรวมห้องสมุดของสถาบันต่างๆ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา การค้นหาหนังสือ บทความ บริการฐานข้อมูลงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ เช่น ห้องสมุดของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หรือห้องสมุดในหน่วยงานอื่นๆ เป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักเรียนในการสืบค้นเพื่อไม่ต้องค้นข้อมูลถึงแหล่งดั้งเดิมและเป็นการประหยัดเวลาของนักเรียนอีกด้วย

3. บทเรียนสำเร็จรูปบนเว็บ อาจอยู่ในรูปของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เช่นในโครงการ SchoolNet Thailand โดยความร่วมมือของ Nectec ที่สร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน รวมถึงเป็นที่รวบรวมสื่อมัลติมีเดีย และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจากแหล่งอื่นๆ การจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการสร้างบทเรียนร่วมกัน เช่น โครงการ Classroom 2000 เป็นต้น ซึ่งเป็นโครงการเทคโนโลยีบนอินเทอร์เน็ต พัฒนาศักยภาพแก่ครูผู้สอนในการสร้างและใช้สื่อเทคโนโลยี และเปิดโอกาสให้นักเรียนในการเรียนด้วยสื่อด้านนี้

4. Learning is fun เป็นการรวมเว็บเกมทางการศึกษา ให้นักเรียนได้เรียนไปอย่างสนุกสนาน หรืออาจเรียกว่า Edutainment เว็บลักษณะนี้เป็นที่ชื่นชอบแก่นักเรียนมากเนื่องจากไม่เครียดและให้ความรู้ไปในตัว โดยส่วนใหญ่มักพบได้จากเว็บของต่างประเทศ ในประเทศไทยยังมีเว็บลักษณะนี้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่มักจะเป็นในระดับอนุบาลหรือประถมศึกษา ตัวอย่างเช่น เกมบวกลบ เกมปริศนาอักษรไขว้ เกมการสอนภาษาอังกฤษ

5. Information on demand หมายถึง แหล่งข้อมูลที่ให้ความรู้ในด้านต่างๆ ได้แก่ ข่าว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ความรู้ทั่วไป โดยนักเรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ

6. มัลติมีเดีย เป็นเว็บที่ใช้สื่อมัลติมีเดียในการนำเสนอข้อมูล ความรู้ต่างๆ เช่น การแสดง ภาพเคลื่อนไหว เสียง โดยมี Interactive ให้กับนักเรียนได้ด้วย เช่น การหมุนของเครื่องจักร นักเรียนสามารถคลิกเมาส์เพื่อแสดงภาพของเครื่องจักรที่กำลังทำงาน หรือให้เครื่องจักรหยุดก็ได้ นักเรียนจะรู้สึกสนใจและสนุกกับการเรียน ไม่เคร่งเครียดจนเกินไปและเพิ่มความเข้าใจให้นักเรียนมากยิ่งขึ้น

7. ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ อีเมล เป็นบริการบนอินเทอร์เน็ตที่ใช้ส่งข้อมูลข่าวสาร หรือสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันและกันได้ โดยสามารถส่งได้ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ข้อความ เสียง แฟ้มข้อมูล โดยผู้รับและผู้ส่งต้องเป็นสมาชิกของคุณย์ข้อมูล การเรียนการสอนที่นักเรียนสามารถใช้อีเมลในการติดต่อสื่อสารกับผู้สอนเพื่อถามปัญหาในบทเรียนที่ยังไม่เข้าใจ หรือผู้สอนอาจแจ้งข่าวหรือแนะนำเพิ่มเติมในเนื้อหาความรู้ให้นักเรียนได้ นอกจากนั้น สามารถติดต่อระหว่างนักเรียนกับนักเรียนได้ด้วย เพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในด้านต่างๆ แจ้งข่าวสารแก่กันและกัน ปรีक्षाเรื่องงานที่ได้รับมอบหมาย

8. บริการในการค้นหาข้อมูล การสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตมีเว็บที่นักเรียนสามารถค้นหาข้อมูลได้หลายมิติ (hypertext) โดยมีการเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลส่วนต่างๆไว้ด้วยกัน โดยต้องใช้โปรแกรมในการทำงาน ที่รู้จักกันดีและเป็นที่แพร่หลายคือ Internet explorer หรือ Netscape navigator และ Mosaic เมื่อเข้าสู่โปรแกรมดังกล่าวแล้วก็สามารถที่จะเข้าไปสืบค้นข้อมูลที่เรียกว่า Search Engine เช่น www.google.com เป็นต้น และยังมี Search Engine ที่เป็นของไทยที่รู้จักกันดีในหลายเว็บ เช่น www.sanook.com หรือ www.madood.com เป็นต้น ในปัจจุบันการรองรับใน

เรื่องของการค้นข้อมูลหรือเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายอื่นๆ ได้มีการพัฒนาให้เชื่อมต่อได้มากขึ้นและเอื้อประโยชน์ต่อผู้ต้องการค้นข้อมูลมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นเว็บของไทยหรือต่างประเทศ

9. บริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล สามารถที่จะให้นักเรียนถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลจากในเว็บเพื่อเข้ามาเก็บไว้ในเครื่องของตนได้ โดยสามารถเก็บไว้ใช้ในการศึกษาเล่าเรียน สามารถเก็บข้อมูลเหล่านั้นไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ซึ่งอาจมีทั้ง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง ข้อมูลต่างๆ ซึ่งนักเรียนสามารถนำมาศึกษาหรือดูเป็นตัวอย่าง เช่น การเรียนวิชาภูมิศาสตร์ก็สามารถถ่ายโอนแฟ้มจากอินเทอร์เน็ตมาเก็บในเครื่องคอมพิวเตอร์ของนักเรียนและนำมาประกอบการเรียนในวิชานั้นๆ หรือสามารถนำเนื้อหาบางส่วนมาประกอบการทำรายงานหรือสามารถนำมาประยุกต์เพื่อทำงานส่งครูผู้สอนได้ โดยนักเรียนเพียงมีความรู้เพิ่มเติมในบางโปรแกรมก็สามารถทำได้

10. การสืบค้นโดยกลุ่มอภิปรายหรือกลุ่มข่าว หรือในปัจจุบันเรารู้จักกันในรูปของ webboard หรืออาจใช้ bulletin board (กระดานข่าว) เป็นการรวมกลุ่มของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันเพื่อส่งข่าวหรืออภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้แจ้ง การสืบค้นข้อมูลประเภทนี้ทำให้ได้ทราบข้อมูลที่กว้างขึ้นและมักเป็นข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็น อาจทำให้รู้ว่าบุคคลอื่น ๆ มีข้อคิดเห็นอย่างไร หรือสามารถสอบถามข้อมูลเพื่อให้ผู้รู้มาตอบให้ก็ได้ และโดยส่วนใหญ่ในปัจจุบันการใช้กระดานข่าวได้รับความนิยมแพร่หลายมาก เพราะเจาะถึงประเด็นตามที่นักเรียนต้องการได้ ใช้ง่ายและไม่ซับซ้อน ในการประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน นักเรียนสามารถเลือกกลุ่มอภิปรายที่ตนสนใจและส่งข้อความเข้าไปโดยเป็นได้ทั้งผู้ถามและผู้ตอบหรือเพียงแต่เข้าไปอ่านข้อมูล เนื้อหา หรือความคิดเห็นของผู้อื่นก็ได้ โดยที่นักเรียนอาจไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ถามหรือผู้ตอบเสมอไป เป็นเพียงแต่ผู้เข้าชมเพราะกลุ่มเหล่านี้เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าใช้ได้ตลอดเวลา หรือถ้านักเรียนสนใจที่จะจัดตั้งกลุ่มเองโดยรวบรวมผู้ใช้ที่สนใจในเรื่องเดียวกันก็ย่อม รวมถึงได้รับทราบความคิดเห็นในอีกหลายแง่มุม เช่น จัดตั้งชมรมผู้รักสุขภาพ ตั้งกลุ่มเพื่อนช่วยติว หรือ กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

11. การสืบค้นโดยการสนทนาบทเครือข่าย ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ แต่มีความคล่องตัวกว่า หรือที่เรียกว่า แชท (Chat) ในปัจจุบันเป็นที่นิยมมาก เพราะสามารถได้รับการตอบกลับโดยทันทีถึงแม้ว่าจะอยู่กันคนละซีกโลกก็ตาม นักเรียนสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นๆ ได้โดยการสมัครเป็นสมาชิกและมี ID User ก็สามารถติดต่อสื่อสารหาข้อมูลจากคนที่เราติดต่อได้ และสามารถนำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การอภิปรายกลุ่ม สังงาน ตอบคำถามต่างๆ ที่ครูผู้สอนต้องการถาม โดยที่การติดต่อสื่อสารนี้สามารถทำได้ตลอดเวลาแม้กระทั่งอยู่ที่บ้าน โดยนักเรียนเพียงแต่เข้าอินเทอร์เน็ตได้ และคู่สนทนาเข้าอินเทอร์เน็ตอยู่เช่นกัน

12. การศึกษาทางไกลผ่านอินเทอร์เน็ต มี 2 รูปแบบ คือ ในแบบแรกครูผู้สอนและนักเรียนนัดแนะกันเพื่อให้เข้าอินเทอร์เน็ตพร้อมกันเพื่อให้สื่อสารกันได้ อาจมีอุปกรณ์ที่ช่วยในการเรียนการสอนมากขึ้นเพื่อสามารถรับสัญญาณภาพ เช่น กล้องถ่ายภาพ ไมโครโฟน ลำโพง ซอฟต์แวร์ที่เอื้อต่อการติดต่อต่างๆ โดยสะดวกที่จะสื่อสารกันได้ทันที ครูผู้สอนและนักเรียนไม่จำเป็นต้องไปเรียนในห้องเรียนจริงๆ แบบที่สอง คือ ผู้สอนเตรียมเนื้อหาให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนได้เข้าไปเรียนหรือสืบค้นข้อมูลเอง เช่น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนซึ่งอาจเป็น CAI on web ก็ได้ซึ่งก็เป็นการสะดวกต่อนักเรียนเพราะไม่จำเป็นต้องนัดแนะกับผู้สอน นักเรียนสามารถเข้าอินเทอร์เน็ตและเรียนได้ตามที่

ตนเองต้องการหรือครูผู้สอนได้ชี้แนะไว้ จากนั้นนักเรียนก็สามารถประเมินผลการเรียนได้ทันทีจากแบบฝึกหัดหรืองานที่ครูผู้สอนมอบหมายไว้ในอินเทอร์เน็ตด้วยเช่นกัน

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้อินเทอร์เน็ต

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยอินเทอร์เน็ต โดยให้นักเรียนไปสืบค้นข้อมูลนั้น เรค (Rake,1996 อ้างถึงใน เนาวนิตย์ สงคราม,2549: 61-62) ได้เสนอขั้นตอนในการจัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนไว้ดังนี้

1. เลือกคำถามหรือปัญหาที่ต้องการสืบค้น ผู้สอนควรชี้แนะหรือให้ข้อมูลแก่นักเรียนในการสืบค้นข้อมูล เช่น หัวข้อเรื่อง การกำจัดขยะในประเทศไทย ซึ่งควรเป็นหัวเรื่องที่ไม่กว้างจนเกินไป
2. ให้คำจำกัดความที่เฉพาะเจาะจงต่อเป้าหมายของสิ่งที่จะสืบค้น เช่น คำว่า การกำจัดขยะ วิธีการ สถานที่กำจัด เป็นต้น
3. เลือกแหล่งการสืบค้นในอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมต่อนักเรียน เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาติ หน่วยงานของทางราชการที่เกี่ยวกับการกำจัดขยะ
4. อธิบายกระบวนการเรียนการสอนให้กับนักเรียนจนเข้าใจ คือ ผู้สอนควรบอกกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียน เช่นถ้าข้อมูลนั้นต้องนำมาเสนอหน้าชั้นก็ไม่ควรมีมากจนเกินไป ข้อมูลที่มากต้องกระชับ หรือต้องมีรูปประกอบเพื่อให้ผู้ฟังสนใจ แต่ถ้าเพียงนำมาเสนอและส่งครูผู้สอนเนื้อหาอาจต้องละเอียดและอาจต้องเพิ่มการวิเคราะห์ลงในการนำเสนออื่นๆ เป็นต้น
5. เสนอปัญหาที่พบ หลังจากที่ครูผู้สอนให้นักเรียนไปค้นข้อมูลต่างๆ ครูผู้สอนควรซักถามนักเรียนถึงข้อมูลที่ได้มาว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้างในการค้นข้อมูลเพื่อผู้สอนจะได้นำไปปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนต่อไป
6. รวบรวมข้อมูลจัดระเบียบข้อมูลที่ได้มา ผู้สอนควรต้องแนะนำนักเรียนในการสืบค้นข้อมูลด้วยว่าข้อมูลที่ได้มาต้องนำมาเรียบเรียงใหม่ให้เหมาะสมกับสิ่งที่ผู้สอนต้องการให้นักเรียนนำเสนอ การนำข้อมูลใดเดิมนั้นจะต้องพิจารณาอย่างมีวิจารณญาณ ในเรื่องที่น่ามาด้วยว่ามีความเหมาะสมกับสิ่งที่ผู้สอนได้สั่งไว้หรือไม่
7. พัฒนาคำตอบที่ได้ คือ เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็ต้องจัดระเบียบข้อมูลที่ได้มาเพื่อสามารถจะพัฒนาการคิดวิเคราะห์ต่อไปสามารถคิดพัฒนาคำตอบจากข้อมูลเหล่านั้นได้
8. อธิบายคำตอบ โดยนักเรียนสามารถอธิบายความได้จากพื้นฐานข้อมูลที่ได้รับการพัฒนาการคิดของนักเรียนแล้ว
9. วิเคราะห์กระบวนการค้นหา นักเรียนสามารถวิเคราะห์ถึงการค้นหาข้อมูลได้ว่าข้อมูลที่ได้อาจจะสามารถค้นหาได้อย่างชาญฉลาดอย่างไร การค้นหาต้องเป็นไปตามลำดับขั้นอย่างไรและทำอย่างไรจึงจะได้ข้อมูลที่ต้องการ
10. ประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้สอนและนักเรียนประเมินผลข้อมูลที่ได้มาอย่างมีวิจารณญาณว่าข้อมูลนั้นๆ ตรงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และตอบคำถามตรงตามที่ผู้สอนได้ให้ไว้หรือไม่

ประโยชน์ของการเรียนการสอนด้วยอินเทอร์เน็ต

เนาวนิตย์ สงคราม (2549: 64-65) ได้ระบุถึงประโยชน์ของการเรียนการสอนหรือการให้นักเรียนได้สืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตไว้ ดังนี้

1. ระบบเครือข่ายบนอินเทอร์เน็ตทำให้ระบบการสอนในห้องเรียนเปลี่ยนไป การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้แก่นักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และการศึกษาในหลายแหล่งพบว่า การนำกิจกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนช่วยให้การเรียนการสอนนั้นๆมีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการที่จะได้ใช้คอมพิวเตอร์และเข้าสู่ระบบเครือข่ายซึ่งสังเกตได้จากการที่ให้นักเรียนได้เข้าไปสืบค้นงานในอินเทอร์เน็ต นอกจากนั้นครูผู้สอนยังสามารถจัดหาข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมากมาย ที่จะให้นักเรียนในลักษณะที่สื่ออื่นไม่สามารถจัดทำได้
2. ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะในการสืบค้นและฝึกให้รู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะทักษะการสืบค้น การวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ และฝึกให้คิดอย่างมีอิสระ ทั้งนี้เพราะระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีลักษณะเอื้อให้นักเรียนได้คิดเป็น ทำเป็น วิเคราะห์เป็น และแก้ปัญหาได้ นักเรียนที่ใช้ระบบเครือข่ายในการสืบค้นสามารถฝึกให้ตนเองได้วิเคราะห์อยู่เสมอ โดยต้องแยกแยะให้ได้ว่าข้อมูลที่ได้รับมีสาระความรู้และเป็นประโยชน์มากน้อยเพียงใด
3. อินเทอร์เน็ตสนับสนุนการสื่อสารและการร่วมมือกันของนักเรียนไม่ว่าจะในลักษณะของการเรียนร่วมห้องหรือต่างห้องกัน
4. ทำให้การเรียนกว้างออกไปเพราะไม่ได้จำกัดแต่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น
5. นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันได้ รวมทั้งขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนสนใจ และสามารถเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พบพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องได้โดยตรง
6. นักเรียนสร้างความคุ้นเคยในการใช้เทคโนโลยีและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีอื่นอื่นๆต่อไป
7. เป็นการบูรณาการการเรียนการสอนแก่นักเรียน โดยได้ทั้งเนื้อหาสาระความรู้และข้อมูลรวมถึงการใช้เทคโนโลยีแก่นักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์กับสังคม โดยให้นักเรียนสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องทวีปยุโรปโดยนักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เช่น แผนที่ทางกายภาพข้อมูลของแต่ละประเทศ แล้วนำมาสร้างบทเรียน หรือการที่นักเรียนต้องแปลข้อมูลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ก็เป็นการบูรณาการได้หลายสาระของเนื้อหาที่นักเรียนพึงทำได้ เป็นต้น
8. เป็นการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เพราะนักเรียนจะเป็นผู้คิด ผู้ค้นหา รวบรวม วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลจากทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่บนเครือข่าย
9. อินเทอร์เน็ตอำนวยความสะดวกให้นักเรียนในการได้มาของข้อมูล เช่น การสมัครสมาชิกทั้งแบบ online หรือ สมัครเป็นสมาชิกวารสาร หนังสือ หรือกลุ่มความสนใจ กลุ่มอภิปรายต่างๆได้ ซึ่งบางข้อมูลอาจไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่าย
10. อินเทอร์เน็ตนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุด หรือฐานข้อมูลในการวิจัย เช่น รายชื่อหนังสือ งานวิจัยทั้งใจและต่างประเทศ บทความ ข่าว หรือข้อมูลของหน่วยงานราชการต่างๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูสังคมศึกษาในการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นกิจกรรมให้นักเรียนสืบค้นข้อมูล

เนาวนิตย์ สงคราม (2549: 66-68) ได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่ครูสังคมศึกษาควรให้ความสนใจและเตรียมความพร้อมให้แก่นักเรียนเพื่อให้การใช้อินเทอร์เน็ตในการสอนสังคมศึกษาได้เกิดประโยชน์ไว้ดังนี้

1. ข้อมูลบนเครือข่าย เกิดจากการที่ผู้ใช้เครือข่ายทุกคนมีสิทธิ์ในการนำเสนอข้อมูล เผยแพร่ข่าวสารได้อย่างเสรี ทำให้เป็นการยากที่จะตัดสินใจว่าข้อมูลดังกล่าวน่าเชื่อถือเพียงใดและไม่สามารถบอกได้ว่าข้อมูลนั้นถูกต้องจริงเท็จประการใด ดังนั้นนักเรียนควรตรวจสอบให้ดูว่าข้อมูลเหล่านั้นสามารถนำมาอ้างอิงได้มากน้อยเพียงใด เชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน เช่น ถ้าเป็นข้อมูลที่ได้มาจากเว็บของหน่วยราชการก็น่าที่จะเชื่อถือได้ อาทิ เว็บของกระทรวงศึกษาธิการ หรือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นต้น แต่ถ้าเป็นเว็บไซต์ส่วนบุคคล หรือหน่วยงานอื่นใดที่ไม่เป็นที่คุ้นเคย ความเชื่อถือคงต้องลดหลั่นกันลงมา ซึ่งนักเรียนควรตรวจสอบให้ดูก่อนนำข้อมูลนั้นๆมาใช้

2. ความหลากหลายของข้อมูล จากการที่ข้อมูลมีมาก ดังนั้นเมื่อค้นมากอาจยิ่งพบว่าข้อมูลเรื่องเดียวกันแต่หลากหลายมากเกินไปจนกระทั่งไม่สามารถตัดสินใจว่าข้อมูลใดถูกหรือผิด ทำให้นักเรียนเกิดความสับสน นอกจากนี้ ยังพบว่าข้อมูลบางอย่างก็ไม่เหมาะสมกับนักเรียนที่ยังเป็นเยาวชน โดยข้อมูลหรือการเผยแพร่เหล่านั้นมักสามารถแทรกเข้ามาในระบบได้อย่างเสรี ในขณะที่นักเรียนกำลังค้นหาข้อมูลอยู่ เช่น เว็บลามกอนาจาร หรือภาพการร่วมประเวณี หรือเว็บโฆษณาสินค้าซึ่งอาจหลอกลวงให้นักเรียนหลงเชื่อได้

3. เกิดการทำลายข้อมูลข่าวสารกันในระบบ online มักมีบุคคลที่ชอบลองวิชาและคิดว่าตนเองเก่งก็ต่อเมื่อทำลายข้อมูลที่บุคคลอื่นๆเก็บไว้ในระบบ อย่างเช่น ไวรัสคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นการสร้างขึ้นโดยบุคคลที่มีความสามารถทางคอมพิวเตอร์มากแต่ใช้ความเก่งที่ตนเองมีในทางที่ผิด จึงสร้างไวรัสขึ้นมาเพื่อทำลายล้างข้อมูลที่เก็บไว้ ในปัจจุบันไวรัสเหล่านี้สามารถเข้ามาในระบบได้โดยเสรี ถึงแม้ว่าจะมีโปรแกรมในการป้องกันแต่ก็ไม่สามารถป้องกันได้ทั้งหมด นักเรียนจึงต้องระวังในการเข้าดูข้อมูลและการใช้อินเทอร์เน็ตว่าคอมพิวเตอร์ที่ตนเองใช้อยู่ นั้นมีระบบป้องกันที่ดีพอ เพราะมีเช่นนั้นข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้อาจสูญหายหรือถูกทำลายไป หรืออาจร้ายแรงกว่านั้นคือ เครื่องคอมพิวเตอร์อาจเสียหายหรือโดนทำลายทั้งระบบก็ย่อมเป็นไปได้

4. ด้านการติดต่อสื่อสาร การติดต่อสื่อสารด้วยการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์นั้นก็อาจมีอุปสรรคได้เช่นกัน เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ข่าวดูไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตทำให้ขาดความสะดวกและความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารซึ่งอาจไม่ทันเวลาตามที่ผู้สอนหรือนักเรียนได้นัดแนะไว้ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้

5. การติดต่อกับผู้ใช้เครือข่ายด้วยกันอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในกรณีเกิดความไว้นื้อเชื่อใจบุคคลที่ติดต่อดู เนื่องจากผู้ใช้ไม่ได้เห็นหน้า ทำทาง หรือน้ำเสียงของผู้ส่ง หรือผู้ที่เราคุยด้วย เป็นคนที่ไม่รู้จักมักคุ้น อาจก่อให้เกิดปัญหาในภายหลัง เช่น การล่อลวง การข่มขืน การชิงทรัพย์ เป็นต้น ดังนั้นนักเรียนหรือผู้ใช้เครือข่ายจึงต้องระมัดระวังในการใช้อินเทอร์เน็ต สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมากเพื่อพิจารณาในสิ่งที่เป็นจริงหรือสิ่งทีอาจเป็นเท็จด้วย

2.3 บทบาทครูสังคมศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างการรู้สารสนเทศ ในวิชาสังคมศึกษา

จากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ ผู้วิจัยได้สรุปบทบาทครูสังคมศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยได้ ดังตารางที่ 8-13

ตารางที่ 8 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ

รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทครู
ใช้ปัญหาเป็นหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันเลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียน - ผู้สอนจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา - ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา
ใช้โครงการเป็นหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายปัญหาต่างๆร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนเลือกปัญหาที่ตนสนใจ - ผู้สอนชี้แจงผู้เรียนถึงวัตถุประสงค์ในการทำโครงการ
ใช้กระบวนการสืบสอบ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดวิเคราะห์ในเรื่องที่เรียนจนสามารถตั้งคำถามที่ต้องการจะสืบเสาะหาคำตอบด้วยตนเองได้
ใช้กระบวนการวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีการฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็นให้กับผู้เรียน เช่น การนิยามปัญหา การตั้งสมมติฐาน

ตารางที่ 9 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้แหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ

รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทครู
ใช้ปัญหาเป็นหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีการให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนในการแสวงหาแหล่งข้อมูล - ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย
ใช้โครงงานเป็นหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีการให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนในการแสวงหาแหล่งข้อมูล
ใช้กระบวนการสืบสอบ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีเอกสาร วัสดุ หรือสื่อที่ผู้เรียนสามารถใช้ประกอบการคิดวิเคราะห์ หรือการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่เรียน - ผู้สอนมีการพัฒนาทักษะการสืบค้นหาแหล่งความรู้/ แหล่งข้อมูลการอ่านให้กับผู้เรียน
ใช้กระบวนการวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีการให้ผู้เรียนประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน

ตารางที่ 10 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ

รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทครู
ใช้ปัญหาเป็นหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีการให้คำปรึกษาแนะนำผู้เรียนในการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
ใช้โครงงานเป็นหลัก	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนให้คำปรึกษาแนะนำกับผู้เรียนในด้านการเลือกสารสนเทศ การวิเคราะห์และประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการ
ใช้กระบวนการสืบสอบ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ ข้อมูลให้กับผู้เรียน
ใช้กระบวนการวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมีการฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็นให้กับผู้เรียน เช่น วิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 11 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ

รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทครู
ใช้ปัญหาเป็นหลัก	- ผู้สอนมีการติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษาเพื่อดูว่านักเรียนสามารถนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหามาสรุปเป็นคำตอบของเรื่องที่ศึกษาหรือวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้หรือไม่
ใช้โครงงานเป็นหลัก	- ผู้สอนให้คำแนะนำและความช่วยเหลือตามความจำเป็นในการเขียนโครงงาน
ใช้กระบวนการสืบสอบ	- ผู้สอนมีการพัฒนาทักษะ การสังเคราะห์และการสรุปข้อมูลให้กับผู้เรียน
ใช้กระบวนการวิจัย	- ผู้สอนมีการฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็นให้กับผู้เรียน เช่น การรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 12 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์

รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทครู
ใช้ปัญหาเป็นหลัก	- ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ ผลงานแลกเปลี่ยนกัน - ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนนำผลงานและประสบการณ์ มาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและสรุปผลที่ได้จากการนำข้อสรุปวิธีการแก้ปัญหาไปใช้ว่าสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้หรือไม่
ใช้โครงงานเป็นหลัก	- ผู้สอนให้คำแนะนำและความช่วยเหลือตามความจำเป็นในการนำเสนอโครงงาน - ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลงานแลกเปลี่ยนกัน - ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนนำผลงานและประสบการณ์ มาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและสรุปผลที่ได้จากการทำโครงงาน
ใช้กระบวนการสืบสอบ	- ผู้สอนมีการพัฒนาทักษะ การนำเสนอข้อมูล และการอภิปรายโต้แย้งทางวิชาการให้กับผู้เรียน
ใช้กระบวนการวิจัย	- ผู้สอนมีการฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็นให้กับผู้เรียน เช่น การสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และการนำเสนอผลที่ได้จากการวิจัย

ตารางที่ 13 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยมาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

รูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทครู
ใช้ปัญหาเป็นหลัก	- ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งทางด้านผลงานและกระบวนการ
ใช้โครงงานเป็นหลัก	- ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลทั้งทางด้านผลผลิต กระบวนการ และทักษะต่างๆที่เกิดขึ้น
ใช้กระบวนการสืบสอบ	- ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการสืบสอบหาความรู้
ใช้กระบวนการวิจัย	- ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการวิจัย

จากตารางการวิเคราะห์มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยและบทบาทครู ตารางที่ 8-13 แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยนั้น ผู้สอนจะต้องมีบทบาทดังนี้ คือ

มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ

เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่ 1 ครูสังคมศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนเริ่มต้นของแต่ละรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับผู้เรียน เช่น ผู้สอนมีการจัดให้ผู้เรียนออกไปเผชิญสถานการณ์และปัญหาจริง ผู้สอนและผู้เรียนมีการร่วมกันเลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียน ผู้สอนและผู้เรียนมีการอภิปรายปัญหาต่างๆร่วมกัน ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามเพื่อเข้าใจภาระงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น โดยขั้นตอนดังกล่าวนี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย อยากรู้ และตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ เพื่อนำมาตอบคำถามที่ตนสงสัย และอยากรู้

มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ

เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่ 2 ครูสังคมศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักแหล่งสารสนเทศที่หลากหลายและสามารถใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศเหล่านั้นได้ เช่น ผู้สอนมีการซักถามผู้เรียนและแนะนำแหล่งสารสนเทศที่ควรรู้จัก ผู้สอนมีการวิเคราะห์ปัญหาหัวข้อที่จะศึกษาร่วมกันผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเลือกแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนใช้ทรัพยากรสารสนเทศหลายรูปแบบ ผู้สอนให้นักเรียนกำหนดคำถามและลองค้นข้อมูลจากห้องสมุดหรืออินเทอร์เน็ต เป็นต้น โดยขั้นตอนดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักแหล่งสารสนเทศที่หลากหลาย และรู้ว่าข้อมูลประเภทใดควรจะใช้แหล่งสารสนเทศชนิดใดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตนเองต้องการ รวมทั้งรู้ว่าจะสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศนั้นได้อย่างไร

มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการและ มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ

เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่ 3 และ 4 ครูสังคมศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ประเมินและเลือกสารสนเทศที่ต้องการ นำมารวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศได้ เช่น ผู้สอนมีการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการวิเคราะห์และ สังเคราะห์ข้อมูล ผู้สอนมีการอภิปรายร่วมกับผู้เรียนถึงความน่าเชื่อถือและผลดีผลเสียของสื่อต่างๆ ผู้สอนแนะนำวิธีคิดวิเคราะห์ปัญหา การหาเหตุและผลเพื่อนำไปสู่การคิดแบบมีวิจารณญาณ เป็นต้น โดยขั้นตอนดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์ ประเมิน และสามารถตัดสินใจเลือกสารสนเทศที่ ตนเองต้องการ นำมารวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศได้

มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์

เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่ 5 ครูสังคมศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงาน เช่น ผู้สอนมีการให้ผู้เรียนนำข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศไปใช้ประกอบการ ทำรายงาน/โครงการ ของผู้เรียน และฝึกให้ผู้เรียนสื่อสารข้อมูลนั้นๆให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ผู้สอนให้ผู้เรียน นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า โดยใช้รูปแบบที่เหมาะสม เช่น จัดทำเป็นรายงาน เสนอในรูปแบบของ แผนภูมิ ทำเป็นโปสเตอร์ ทำเป็นผังกราฟิกรูปแบบต่างๆ การเล่าเรื่องหน้าชั้นเรียน ฯลฯ ผู้สอนมีการ ให้ผู้เรียนออกมานำเสนอผลงาน ชี้แจง และร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลงานแลกเปลี่ยนกัน เป็นต้น โดย ขั้นตอนดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการนำเสนอผลงานผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่าง สร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่ 6 ครูสังคมศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดกิจกรรมให้ ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของการมีจริยธรรม และมีความรับผิดชอบต่อการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ เช่น ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นความสำคัญเรื่องทรัพย์สิน ทางปัญญา ผู้สอนมอบหมายงานให้ผู้เรียนค้นคว้าเพื่อนำเสนอในรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งให้ผู้เรียน ระบุแหล่งที่มาของข้อมูลให้ถูกต้อง ผู้สอนมีการติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษา ผู้สอนมีการประเมินผลทั้งทางด้านชิ้นงานที่ได้รับมอบหมายและเนื้อหาความรู้ที่ได้เรียนรู้ กระบวนการและทักษะต่างๆที่ได้พัฒนาและเจตคติที่เกิดขึ้น เป็นต้น โดยขั้นตอนดังกล่าวนี้จะช่วยให้ ผู้เรียนเข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และรับผิดชอบต่อสังคม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยของสิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ (2539) ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สารสนเทศในการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สารสนเทศในการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพะเยา รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการนำสารสนเทศมาปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูสังคมศึกษา จำนวน 125 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบเลือกตอบและแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale)

ผลการวิจัยพบว่า ในด้านสภาพการใช้สารสนเทศในการสอนวิชาสังคมศึกษา ครูสังคมศึกษาใช้สารสนเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์ในระดับปานกลางและประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์ในระดับน้อย ครูสังคมศึกษาใช้แหล่งสารสนเทศภายในโรงเรียนในระดับปานกลาง และใช้แหล่งสารสนเทศภายนอกโรงเรียนในระดับน้อย กระบวนการใช้สารสนเทศ ด้านจุดประสงค์การใช้สารสนเทศ วิธีการใช้สารสนเทศในชั้น นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนการสอน และขั้นสรุปและประเมินผล ครูสังคมศึกษาใช้ในระดับปานกลาง ด้านปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศในการสอนวิชาสังคมศึกษา พบว่าครูสังคมศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์และประเภทสิ่งไม่ตีพิมพ์ในระดับปานกลาง ครูสังคมศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้แหล่งสารสนเทศภายในและภายนอกโรงเรียนในระดับปานกลาง ครูสังคมศึกษาประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศในระดับปานกลาง ในด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ มีดังนี้ ครูสังคมศึกษาควรนำสารสนเทศประเภทต่างๆ มาใช้ในการสอน ผู้บริหารควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อ กลุ่มโรงเรียนควรจัดตั้งศูนย์สารสนเทศเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ กรมสามัญศึกษาควรนำระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้กับโรงเรียน

งานวิจัยของศิริพร ทวีชาติ(2545) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นหลักเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านสารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นหลักเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านสารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2. เพื่อประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นหลักเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านสารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นหลัก เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านสารสนเทศ ใช้เมื่อมีกิจกรรมการสืบค้นข้อมูล ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบมี 7 ขั้นตอนคือ 1) ระบุคำถามหรือปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษา 2) วางแผนกำหนดวิธีการแสวงหาข้อมูล 3) สืบค้นสารสนเทศจากแหล่งข้อมูล 4) เลือกและประเมินสารสนเทศ 5) สรุปและนำเสนอความรู้ 6) ประเมินกระบวนการและผลงาน 7) นำความรู้ไปใช้

2. ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นหลักเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านสารสนเทศพบว่าเป็นรูปแบบที่มีคุณภาพ เพราะนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมี 1) ความสามารถด้านสารสนเทศเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทางสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนร้อยละ 51 2) ความสามารถด้านสารสนเทศเกี่ยวกับการใช้กระบวนการสารสนเทศโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดี 3) ความสามารถด้านสารสนเทศเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการใช้สารสนเทศในสังคมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับดี นอกจากนี้พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยของสุจิตรา ธงงาม (2547) ศึกษาสภาพการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่นักเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 ถึงช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการรู้สารสนเทศที่ครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 3 ถึงช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด จัดการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่นักเรียนโดยใช้แบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ผลการศึกษา พบว่า สภาพการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่นักเรียน มีดังนี้ 1) วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศที่ครูใช้มากที่สุด คือ เพื่อประกอบการเรียนการสอน รองลงไป คือ เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และเพื่อส่งเสริมการรักการอ่าน ตามลำดับ 2) แหล่งสารสนเทศที่ครูใช้ส่งเสริมให้นักเรียนมากที่สุด คือ ห้องสมุดโรงเรียน รองลงไป คือ ทรัพยากรบุคคล เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น และห้องสมุดกลุ่มโรงเรียน ตามลำดับ 3) รูปแบบที่ครูใช้ส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้นักเรียนมากที่สุด คือ หนังสือเรียน รองลงไป คือ แผนการสอน และคู่มือครู ตามลำดับ 4) วิธีการเข้าถึงสารสนเทศที่ครูใช้ส่งเสริมการรู้สารสนเทศมากที่สุด คือ การอ่านหนังสือประเภทต่างๆ รองลงไป คือ ให้บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ช่วยค้นให้ และการแสดงหรือจัดนิทรรศการระบบสื่อสารสนเทศ ตามลำดับ

สำหรับปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่นักเรียน คือ ขาดงบประมาณ รองลงไป คือ ขาดสื่อต่างๆ และไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

งานวิจัยของสมฤดี หัตถภาพงษ์ (2547) ได้ศึกษาการรู้สารสนเทศของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรู้สารสนเทศของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และเพื่อเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศของนิสิต โดยจำแนกตามเพศ กลุ่มสาขาวิชา ระยะเวลาที่ผ่านการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด ประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ และประสบการณ์ในการค้นหาสารสนเทศ โดยใช้แบบทดสอบที่ยึดตาม “มาตรฐานความสามารถทางการรู้สารสนเทศในระดับอุดมศึกษา : มาตรฐาน ดรราชินีขี้วัด และผลลัพธ์ และวัตถุประสงค์เพื่อการสอนการรู้สารสนเทศ : สำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา” ที่พัฒนาโดยสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและการวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกาของสมาคมห้องสมุดอเมริกัน ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตมีการรู้สารสนเทศโดยเฉลี่ยรวมทุกด้านในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านิสิตมีความรู้สารสนเทศในด้านความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศ และด้านความสามารถในการประเมินสารสนเทศในระดับปานกลาง ส่วนด้านความสามารถในการใช้สารสนเทศ มีการรู้สารสนเทศในระดับต่ำ

2. นิสิตที่มีเพศต่างกัน มีระดับการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนิสิตหญิงมีระดับการรู้สารสนเทศสูงกว่านิสิตชาย ในด้านความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศ และด้านความสามารถในการประเมินสารสนเทศ และมีระดับการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความสามารถในการใช้สารสนเทศ

3. นิสิตที่เรียนกลุ่มสาขาวิชาต่างกัน มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีระดับการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า นิสิตที่เรียนกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวม และในด้านความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศสูงกว่านิสิตที่เรียนกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างกัน

4. นิสิตที่มีระยะเวลาที่ผ่านการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุดต่างกัน มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

5. นิสิตที่มีประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ต่างกัน มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

6. นิสิตที่มีประสบการณ์ในการค้นหาสารสนเทศ มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่มีระดับการรู้สารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า นิสิตที่มีประสบการณ์ในการค้นหาสารสนเทศในระดับมากมีความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศสูงกว่านิสิตที่มีประสบการณ์ในการค้นหาสารสนเทศในระดับน้อย ส่วนด้านอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างกัน

งานวิจัยของสุดใจ บุชบงค์ (2550) ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการใช้แบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศ ครูให้นักเรียนสำรวจแหล่งสารสนเทศที่จะสืบค้นและกำหนดคุณลักษณะข้อมูลที่ต้องการเป็นรูปภาพ ตัวเลข หรือเอกสาร เพื่อนำมารวบรวมจัดทำเป็นเอกสารรายงานที่มีการอ้างอิงอย่างถูกต้อง สามารถตอบคำถามและสนองความต้องการได้ 2) ด้านการสืบค้นสารสนเทศได้อย่างถูกวิธี ครูให้นักเรียนปฏิบัติการสืบค้นสารสนเทศจริงโดยการทำตามขั้นตอนที่ได้อธิบาย แนะนำ และทำแบบฝึกหัดที่แจกให้ส่งครู แนะนำวิธีการสืบค้นฐานข้อมูลรายการสารสนเทศของห้องสมุด (OPAC) 3) ด้านการประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ ครูให้นักเรียนเลือกสารสนเทศเฉพาะรายการที่เกี่ยวข้องกับที่นักเรียนศึกษาเท่านั้น โดยการอ่านชื่อเรื่อง คำนำ สารบัญ หรือเนื้อเรื่องย่อๆ แล้วบันทึกเนื้อหาไว้และ

บอกแหล่งที่มาของข้อมูล 4) ด้านการใช้สารสนเทศอย่างถูกต้อง ครูให้นักเรียนทำรายงานและสรุปสาระสำคัญจากสารสนเทศที่สืบค้นได้ตามสาขาวิชาที่เรียนแล้วนำเสนอและส่งครูผู้สอนในรูปแบบที่มีมาตรฐานของรายงาน 5) ด้านการนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาเป็นความรู้ใหม่จัดกิจกรรมโดยให้นักเรียนจัดทำเอกสาร แผ่นพับ แนะนำให้ความรู้และเสนอแนะแนวคิดใหม่จากการศึกษาค้นคว้า เพื่อสื่อสารความรู้ไปสู่นักเรียนและบุคคลอื่นๆ ทั่วไป 6) สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศ สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือประกอบการเรียนการสอน และเอกสารประกอบการสอนของครู สื่อไม่ตีพิมพ์ คือ ภาพ (แผ่นภาพ/แผนภูมิ/รูปภาพ/ภาพโปสเตอร์) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อินเทอร์เน็ต บทเรียนออนไลน์และฐานข้อมูลรายการสารสนเทศห้องสมุด (OPAC) 7) แหล่งสารสนเทศที่ครูใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ได้แก่ ห้องสมุดหมวดวิชา รองลงมาคือ ศูนย์ปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และห้องสมุดโรงเรียน 8) การติดตามประเมินผลการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศของนักเรียน ได้แก่ ครูมีการติดตามประเมินผลด้วยการทดสอบวัดความรู้ความสามารถการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในแต่ละสาขาวิชา และการนำเสนอในรูปแบบของใบงาน ใบกิจกรรม

งานวิจัยของ ฌมรัตน์ ปิงตระกูล (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการศึกษาของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน กรณีศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางแค มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ และอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ตัวแบบบีกซิกส์ของไอเซนเบิร์กและเบอร์โควิทซ์ (Eisenberg & Berkowitz' Information Problem-Solving: Big6 Skills Model) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ และใช้กรอบแนวคิดเรื่องอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของวิลสันและวอลซ์ (Wilson & Walsh) เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนมีขั้นตอนเช่นเดียวกับตัวแบบบีกซิกส์ แต่กิจกรรมการแสวงหาสารสนเทศในแต่ละขั้นตอนจะอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากการเรียนการสอนอยู่ในรูปแบบของการบรรยาย และยึดหนังสือแบบเรียนเป็นหลักภาระงานที่ได้รับมอบหมายไม่ยาก และนักศึกษายังขาดทักษะการรู้สารสนเทศ ส่วนอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนประกอบด้วย ข้อจำกัดทางด้านเวลา การสื่อสารกับผู้ให้สารสนเทศ และพินความรู้เดิมของนักศึกษา

งานวิจัยของ แววดา เตชาทวิวรรณ (2551) ศึกษาการบูรณาการการรู้สารสนเทศในระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์ตัวแบบการบูรณาการการรู้สารสนเทศในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) พัฒนาระบบจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการรู้สารสนเทศตามตัวแบบที่สังเคราะห์ได้ 3) พัฒนาบทเรียนการรู้สารสนเทศที่บูรณาการการรู้สารสนเทศในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 4) เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลการรู้สารสนเทศของกลุ่มผู้เรียนด้วยระบบจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการรู้สารสนเทศกับกลุ่มผู้เรียนด้วยระบบจัดการเรียนรู้แบบไม่บูรณาการการรู้สารสนเทศ 5) เปรียบเทียบคุณภาพรายงานของกลุ่มผู้เรียนด้วยระบบ

จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการรู้สารสนเทศกับกลุ่มผู้เรียนด้วยระบบจัดการเรียนรู้แบบไม่บูรณาการการรู้สารสนเทศ และ 6) ศึกษาความสัมพันธ์ของสัมถึยการรู้สารสนเทศกับคุณภาพรายงานของผู้เรียนทั้งสองกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ระบบจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการรู้สารสนเทศ บทเรียนการรู้สารสนเทศ แบบประเมินคุณภาพบทเรียนจากผู้เชี่ยวชาญ แบบทดสอบการรู้สารสนเทศ ของนักศึกษาตามมาตรฐานสัมถึยการรู้สารสนเทศระดับอุดมศึกษาของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัย แะะวิจัย (ACRL) และแบบประเมินรายงานของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ที่ลงเรียนรายวิชา บส 352 ระบบสำนักงานอัตโนมัติในห้องสมุด และศูนย์สารสนเทศ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวแบบการบูรณาการการรู้สารสนเทศในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่สังเคราะห์ได้ คือ การสอนแบบมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์กับบรรณารักษ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน 2) การพัฒนาระบบจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการรู้สารสนเทศตามตัวแบบที่สังเคราะห์ได้ประกอบด้วย 3 โมดูล คือ โมดูลบริหารระบบ โมดูลการเรียน โมดูลจัดการบทเรียน โมดูลสนับสนุนการเรียนรู้ และโมดูลฐานความรู้ 3) บทเรียนการรู้สารสนเทศที่บูรณาการในการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ การแนะนำการทำงานรายงาน ซึ่งความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อคุณภาพของเนื้อหาบทเรียนการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับดีมาก และคุณภาพด้านเทคนิคการผลิตสื่อการสอนอยู่ในระดับดีมากเช่นกัน 4) ผลการเปรียบเทียบสัมถึยการรู้สารสนเทศของกลุ่มผู้เรียนด้วยระบบจัดการเรียนแบบบูรณาการการรู้สารสนเทศกับกลุ่มที่เรียนด้วยระบบจัดการเรียนรู้แบบไม่บูรณาการการรู้สารสนเทศ พบว่ากลุ่มที่เรียนด้วยระบบจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการรู้สารสนเทศมีการรู้สารสนเทศสูงขึ้นมากกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยระบบจัดการเรียนรู้แบบไม่บูรณาการการรู้สารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5) เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพรายงานของทั้งสองกลุ่มพบว่า กลุ่มที่เรียนด้วยระบบจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการการรู้สารสนเทศมีคะแนนรายงานสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยระบบจัดการเรียนรู้แบบไม่บูรณาการการรู้สารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 6) จากการศึกษาความสัมพันธ์ของสัมถึยการรู้สารสนเทศกับคุณภาพรายงานของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มพบว่า นักศึกษาที่มีสัมถึยการรู้สารสนเทศสูงมากขึ้น คุณภาพของรายงานสูงมากขึ้นด้วยเช่นกัน

งานวิจัยของสุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ และคณะ(2551) ได้ศึกษาบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพการสอนการใช้ห้องสมุดของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษาบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร 3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการสอนการรู้สารสนเทศ ของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ ระยะเวลาการทำงาน และประสบการณ์การสอนการใช้ห้องสมุด โดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการสอนการใช้ห้องสมุดในปัจจุบัน พบว่าครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่จะสอนทั้ง 2 รูปแบบคือเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนที่เป็นทางการจะจัดสอนเป็นรายวิชาหนึ่งโดยเฉพาะที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเอง โดยสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนที่ไม่เป็นทางการ กิจกรรมที่ส่วนใหญ่จัดคือ ให้แนะนำเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และวิธีการสืบค้นข้อมูลในห้องสมุด

2. บทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศ พบว่า ครูบรรณารักษ์มีบทบาทการสอนการรู้สารสนเทศทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ในระดับมาก แต่จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่าครูบรรณารักษ์ไม่มีความเข้าใจในเรื่องของการรู้สารสนเทศอย่างถ่องแท้

3. ผลการเปรียบเทียบบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศพบว่า 1) ตัวแปรวุฒิการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ พบว่าผลโดยรวมมีความแตกต่างกันที่ระดับ .05 โดยครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์มีบทบาทมากกว่าครูบรรณารักษ์ที่ไม่มีวุฒิทางการศึกษาทางบรรณารักษศาสตร์ ส่วนรายด้านพบความแตกต่างใน 2 ด้าน คือ ด้านการรู้สารสนเทศ และด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ตัวแปรระยะเวลาการทำงานพบว่าโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ตัวแปรประสบการณ์การสอนการใช้ห้องสมุด พบว่าผลโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่รายด้านพบความแตกต่างในด้านการรับผิดชอบต่อสังคม โดยครูบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์การสอนมาก มีบทบาทมากกว่าครูบรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์การสอนปานกลาง

งานวิจัยของนวลจันทร์ บุญหนู (2555) ได้ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 30 คน ที่จัดทำโครงการ 5 สาขาวิชา คือ ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ คอมพิวเตอร์ และคณิตศาสตร์ สาขาวิชาละ 6 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ประกอบด้วยข้อคำถามที่พัฒนาตามขั้นตอนของตัวแบบการแก้ปัญหาสารสนเทศบิกซิกส์ (Big6 Skills) 6 ขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการจัดทำโครงการวิทยาศาสตร์ แบ่งเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ **ขั้นตอนที่ 1 การนิยามภาระงาน** พบว่าในการกำหนดหัวข้อเรื่อง นักศึกษาบางส่วนกำหนดจากความสนใจของตนเอง บางส่วนพัฒนาต่อยอดจากหัวข้อโครงการของรุ่นพี่ และบางส่วนกำหนดหัวข้อจากการเรียนรายวิชาสัมมนาทางวิทยาศาสตร์ เมื่อเลือกหัวข้อได้แล้ว นักเรียนจึงกำหนดขอบเขตเนื้อหา วางแผนเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโครงการ กำหนดเวลาจัดทำโครงการตามที่โรงเรียนกำหนด 1 ปี หรือให้ทันเวลาในการส่งประกวดต่างๆ ในการระบุแหล่งสารสนเทศที่ต้องการ นักเรียนสำรวจหาสารสนเทศจากการปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและสำรวจสารสนเทศด้วยตนเองทั้งจาห้องสมุดและอินเทอร์เน็ต **ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์การแสวงหาสารสนเทศ** นักเรียนกำหนดแหล่งสารสนเทศ 3 แหล่ง คือ แหล่งสารสนเทศที่เป็นเอกสาร เช่น หนังสือ ตำรา บทความวารสาร โครงการวิจัย โครงการของรุ่นพี่ วิทยานิพนธ์และเอกสารที่ค้นได้จากฐานข้อมูลต่างๆ แหล่งสารสนเทศสถาบัน เช่น ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศบุคคล เช่น อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ในมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญ และเกษตรกร นักเรียนเลือกแหล่ง

สารสนเทศที่ดีที่สุด โดยพิจารณาความน่าเชื่อถือและความทันสมัยของสารสนเทศ **ขั้นตอนที่ 3 การค้นหาและการเข้าถึงสารสนเทศ** นักเรียนค้นหาสารสนเทศโดยสืบค้นจากฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูลออนไลน์ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ในการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการ นักเรียนอ่านชื่อเรื่อง สารบัญและบทคัดย่อเพื่อตัดสินใจว่าต้องการเอกสารฉบับเต็มหรือไม่ นอกจากนี้ยังใช้ดัชนี คำสำคัญ และไฮเปอร์ลิงก์เพื่อหาสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง **ขั้นตอนที่ 4 การนำข้อมูลไปใช้** ในการใช้สารสนเทศ นักเรียนอ่านสารสนเทศที่ค้นหามาได้อย่างคร่าวๆ ดึงสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการมาใช้ แปลและสรุปเนื้อหาที่ได้เป็นภาษาของตนเอง และบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศมาเพื่อใช้อ้างอิงในเนื้อหาและทำรายการเอกสารอ้างอิง **ขั้นตอนที่ 5 การสังเคราะห์สารสนเทศ** นักเรียนจัดระบบสารสนเทศที่ได้มาจากแหล่งต่างๆ โดยจัดกลุ่มสารสนเทศและจัดเรียงเนื้อหาที่เขียนขึ้นตามลำดับหัวข้อที่มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกัน และทบทวนเนื้อหาให้เป็นไปตามขอบเขตของโครงการ นักเรียนนำเสนอสารสนเทศในรูปของรายงาน โปสเตอร์ งานนำเสนอด้วยเพาเวอร์พอยต์ ตลอดจนการสาธิตหรือการทดลองประกอบการนำเสนอ **ขั้นตอนที่ 6 การประเมินผลผลิตและกระบวนการ** ในการประเมินผลผลิต นิสิตประเมินผลลัพธ์ตามขอบเขตของโครงการ ความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ และเกณฑ์ที่อาจารย์กำหนด ส่วนการประเมินกระบวนการ นักเรียนพิจารณาประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา การวางแผนการทำงาน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ นักเรียนได้ทักษะการสืบค้นข้อมูล ภาษาอังกฤษ การฝึกใช้อุปกรณ์และห้องทดลอง และทักษะการสื่อสารโดยการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ

การศึกษาอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศของนักเรียน พบว่านักเรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาและความรู้ทางภาษาไม่เพียงพอ ไม่กล้าขอคำแนะนำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาภายนอก มีข้อจำกัดเรื่องเวลาในการค้นหาข้อมูล การขอนำแนะนำปรึกษาจากอาจารย์และการทำการทดลอง และข้อจำกัดในการเดินทางไปทำโครงการที่มหาวิทยาลัยแห่งอื่น

งานวิจัยของชุตินา สัจจันันท์ และ กาญจนา ไกรกว้าง (2555) ได้ศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย ตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศ 2) พัฒนาคู่มือการใช้ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย และ 3) ศึกษาผลของการใช้ตัวชี้วัดและคู่มือการใช้ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย ศึกษาโดยการใช้การวิจัยเอกสาร การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสอบถามและการทดลอง ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูบรรณารักษ์และนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยจำแนกตามระดับการศึกษาเป็นระดับประถมศึกษา มี 7 ตัวชี้วัด ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มี 11 ตัวชี้วัด และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 14 ตัวชี้วัด 2) คู่มือการใช้ตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย มุ่งเน้นการนำตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในการประเมินการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย ประกอบด้วย ความเป็นมา วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์ กระบวนการพัฒนาตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย รายการตัวชี้วัด และ เกณฑ์การประเมิน 3) ผลของการใช้ตัวชี้วัดและคู่มือการใช้ตัวชี้วัด

การรู้สารสนเทศของนักเรียนไทยพบว่า ครูผู้สอน ครูบรรณารักษ์ และผู้บริหารเห็นว่าตัวชี้วัด เกณฑ์ และคู่มือมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการประเมินผลการรู้สารสนเทศของนักเรียนและการเรียนการสอนวิชาต่างๆ และการจัดกิจกรรมห้องสมุดโรงเรียน

งานวิจัยของไออลดา อรุณศรี, สมาน ลอยฟ้า, และชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ (ม.ป.ป.) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบูรณาการการรู้สารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนการสอนรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนรายวิชา เคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา และ วิทยาศาสตร์ทั่วไป ทั้ง 2 ภาคเรียน ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบทดลอง และการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 2) ความสำคัญของการรู้สารสนเทศของนักเรียน พบว่า ครูมีความเห็นว่าทักษะการรู้สารสนเทศจะช่วยให้ นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะการรู้สารสนเทศจะช่วยให้ นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดีขึ้น และนักเรียนจำเป็นต้องมีทักษะการรู้สารสนเทศ ความจำเป็นในการบูรณาการการรู้สารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าจำเป็นต้องบูรณาการการรู้สารสนเทศเข้าไปในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสภาพและปัญหา การส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียน พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักเรียน บทบาทการ สอนการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถด้านสารสนเทศให้กับนักเรียน ทำให้ทราบถึงสภาพและปัญหาของการจัดการเรียน การสอน และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับ นักเรียน

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยของ Gibson (2002) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง A qualitative investigation for designing intermediate (grades 4-6) information literacy instruction : Integrating inquiry, mentoring, and on-line resources โดยงานวิจัยชิ้นนี้กล่าวถึงปัญหาที่ผู้เชี่ยวชาญ ห้องสมุดระดับโรงเรียนประถมศึกษาได้ประสบ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการสอนทักษะการรู้สารสนเทศ เนื่องจากไม่มีเวลาที่เพียงพอในการสอน และมีความต้องการให้เพิ่มจำนวนคอมพิวเตอร์ในโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถใช้เว็บโปรแกรมการสอนการรู้สารสนเทศเรียนรู้ด้วยตนเองได้ในกรณีที่ครูหรือ บรรณารักษ์ไม่อยู่

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทดสอบนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการรับรู้เกี่ยวกับการใช้เว็บ สารสนเทศออนไลน์ โดยทำการทดสอบกับเด็กนักเรียน จำนวน 10 คน อายุระหว่าง 10-11 ปี ที่มีพื้นฐานความรู้ความสามารถในการอ่านที่แตกต่างกัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การสำรวจไฟล์เก็บข้อมูลการใช้คอมพิวเตอร์ รายงานประจำวันของนักเรียน(student journal) บันทึกการออกสำรวจ (research field note) และโครงการของนักเรียน (student project) โดยการกำหนดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สร้างคำถามการค้นคว้าเพื่อการค้นคว้าสารสนเทศด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนไม่พึงพอใจในการใช้คอมพิวเตอร์ออนไลน์ ถึงแม้ว่านักเรียนบางคนจะได้เรียนกลยุทธ์ใหม่ๆในการสืบค้นสารสนเทศก็ตาม แต่คอมพิวเตอร์ออนไลน์ก็ไม่ได้ช่วยให้นักเรียนสามารถสืบค้นสารสนเทศที่มีความซับซ้อนได้ด้วยตนเอง อีกทั้งงานวิจัยชิ้นนี้ยังได้อภิปรายเกี่ยวกับการค้นหามาตรฐานการรู้สารสนเทศที่เหมาะสมกับนักเรียน การออกแบบวิธีการสอนทักษะแบบ Big 6 รวมถึงการสอนการรู้สารสนเทศในชั้นเรียนเพื่อฝึกการค้นคว้าข้อมูลให้กับนักเรียนอีกด้วย ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่านักเรียนต้องการการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการในการฝึกค้นคว้าข้อมูล โดยครูและบรรณารักษ์ต้องร่วมมือกันในการแนะนำหรือสอนนักเรียนให้เข้าใจในกระบวนการดังกล่าว

งานวิจัยของ Lin Ching Chen (2001) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง Integrating Information Literacy Social Studies in Taiwan การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินผลการบูรณาการการรู้สารสนเทศในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยผู้วิจัยและครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (Fifth-Grade) ได้ร่วมกันวางแผนจัดทำหลักสูตรโดยบูรณาการการรู้สารสนเทศตามวิธีการ Big6 (ประกอบไปด้วยขั้นตอนการนิยามปัญหาหรือภาระงาน การระบุแหล่งสารสนเทศ การค้นคว้าสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ และการประเมินผลงาน) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการอภิปราย จากผลการศึกษาพบว่าสามารถบูรณาการการรู้สารสนเทศเข้าไปสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาได้ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

งานวิจัยของ Lin Ching Chen (2011) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง The Effects of Integrated Information Literacy in Science Curriculum on First-Grade Students' Memory and Comprehension Using the Super3 Model โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการบูรณาการการรู้สารสนเทศในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (First-Grade) โดยการใช้ Super3 Model ซึ่งเป็นรูปแบบเกี่ยวกับการค้นหาข้อมูลสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ Plan Do Review การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ห้อง เมื่อนำนักเรียนทั้งสองกลุ่มมาทดสอบความจำในข้อมูลและความเข้าใจในแนวคิดวิทยาศาสตร์ พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 งานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการการรู้สารสนเทศเข้าไปในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาจะช่วยปูพื้นฐานให้เด็กเล็กกลายเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสภาพปัญหาการสอนการรู้สารสนเทศในห้องสมุดของโรงเรียนและการบูรณาการการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษาและวิทยาศาสตร์ ทำให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ

ให้กับนักเรียน นอกจากนี้ยังสามารถบูรณาการการรู้สารสนเทศได้ในทุกรายวิชาทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการรู้สารสนเทศในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร โดยได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศไว้มากมาย แต่ยังไม่พบการวิจัยชิ้นใดที่ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ศึกษาวิจัยในเรื่องนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล

มีวิธีการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา วารสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. ศึกษาเอกสาร หนังสือ วารสาร และบทความ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยเชิงสำรวจ และการสร้างแบบสอบถาม

2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

กลุ่มประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่สอนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังคมศึกษาที่สอนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) สำรวจจำนวนครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2556 มีจำนวนทั้งสิ้น 6,121 คน

2) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้มาโดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973: 1088 อ้างถึงใน วรณิ แกมเกต, 2551: 285) โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มที่ระดับนัยสำคัญ .05 หรือร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยกลุ่มตัวอย่าง ครูสังคมศึกษา มีจำนวน 378 คน

3) สำรวจจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีจำนวน 2,361 โรงเรียน แยกตามภูมิภาคมี 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ประกอบด้วย 9 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 210 โรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 7 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 152 โรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 20 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 933 โรงเรียน ภาคตะวันตก ประกอบด้วย 5 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 115 โรงเรียน ภาคใต้ ประกอบด้วย 14 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 336 โรงเรียน ภาคกลาง ประกอบด้วย 22 จังหวัด มีโรงเรียนมัธยมศึกษา 615 โรงเรียน (ข้อมูลจาก กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2556) ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามภูมิภาคและขนาดของโรงเรียน

ภูมิภาค	จำนวนโรงเรียน	จำนวนโรงเรียนแบ่งตามขนาด			
		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	ขนาดใหญ่พิเศษ
ภาคเหนือ	210	80	86	26	18
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	933	440	324	74	95
ภาคตะวันออก	152	61	51	20	20
ภาคกลาง	615	200	194	110	111
ภาคตะวันตก	115	41	51	10	13
ภาคใต้	336	154	109	44	29
รวมทั้งสิ้น	2,361	976	815	284	286

4) สุ่มโรงเรียนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในข้อ 3) มาร้อยละ 10 จากโรงเรียนในแต่ละภูมิภาค โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย เนื่องจากจำนวนโรงเรียนร้อยละ 10 เป็นจำนวนที่จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุม เมื่อคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973: 1088 อ้างถึงใน วรณีย์ แกมเกตุ, 2551: 285) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งโรงเรียนร้อยละ 10 ในแต่ละภาคที่สุ่มมาจะประกอบไปด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ จะได้จำนวนโรงเรียน ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนโรงเรียนที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	จำนวนโรงเรียน	กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน (ร้อยละ 10) ประกอบไปด้วยโรงเรียนขนาด เล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และ ขนาดใหญ่พิเศษ
ภาคเหนือ	210	21
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	933	93
ภาคตะวันออก	152	15
ภาคกลาง	615	62
ภาคตะวันตก	115	12
ภาคใต้	336	34
รวมทั้งสิ้น	2,361	237

5) สุ่มกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนละ 2 คน เป็นจำนวน 474 คน ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวนกลุ่มตัวอย่างของครูสังคมศึกษาตามสัดส่วนในแต่ละภูมิภาค

โรงเรียนมัธยมศึกษา ในแต่ละภูมิภาค	จำนวน โรงเรียน	กลุ่มตัวอย่างโรงเรียน (ร้อยละ10) ประกอบไปด้วยโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และ ขนาดใหญ่พิเศษ	กลุ่มตัวอย่างครู สังคมศึกษาที่สอนใน ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย (2 คน : 1 โรงเรียน)
ภาคเหนือ	210	21	42
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	933	93	186
ภาคตะวันออก	152	15	30
ภาคกลาง	615	62	124
ภาคตะวันตก	115	12	24
ภาคใต้	336	34	68
รวมทั้งสิ้น	2,361	237	474

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่อง การศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ขั้นตอนการเตรียมการสร้างเครื่องมือ

ศึกษาหนังสือ เอกสาร วารสาร งานวิจัย เพื่อศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา

3.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรวบรวมจากนักวิชาการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มาสร้างแบบสอบถาม เรื่อง การศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมาโดยสร้างตามกรอบมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย 6 มาตรฐาน ตามแนวทางการวิจัยของชุดิมา สัจจามันท์ และ กาญจนา ใจกว้าง โดยพิจารณาบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาตามรายละเอียดของแต่ละมาตรฐานเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย โดยมีรายละเอียดของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

แบบสอบถามสำหรับครูสังคมศึกษา ที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ โรงเรียน จังหวัด เพศ อายุ ระดับชั้นที่สอน สาระที่สอน และระยะเวลาในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบเติมคำ และแบบตรวจสอบรายการ (Check-List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

โดยแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ได้ตั้งเกณฑ์ให้คะแนน 4 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้ 4 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้ 3 คะแนน
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	ให้ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนตามการรับรู้ของครู โดยแบ่งคำถามออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สอบถามปัญหาตามองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอน 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านตัวครู นักเรียน และสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ส่วนที่ 2 สอบถามปัญหาและสาเหตุของปัญหาตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยทั้ง 6 มาตรฐาน ข้อคำถามมีลักษณะเป็นการจัดเรียงลำดับ และ คำถามปลายเปิด (open-ended form)

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended form)

3.3 ขั้นตอนการปรับปรุงเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยนำโครงร่างเครื่องมือที่สร้างไว้แล้ว นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แนะนำ

2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเป็นปรนัยของภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม โดยนำผลการตรวจสอบความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence : IOC) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินข้อคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิ

N คือ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้

ถ้าค่า IOC > 0.5 ถือว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องสามารถวัดได้

ถ้าค่า IOC < 0.5 ถือว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องไม่สามารถวัดได้

(วรรณี แกมเกตุ, 2551: 221)

เมื่อตรวจสอบแล้วพบว่าแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC) มากกว่า 0.5 ถือว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและสามารถวัดได้

3) นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอแนะว่าควรปรับเรื่องการใช้ภาษาให้มีความกระชับ เช่น ผู้สอนมีข้อมูลที่ได้มาจากสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่ผู้เรียนสามารถใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่เรียน ควรเปลี่ยนเป็น ผู้สอนมีแหล่งสารสนเทศ สำหรับให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า และเพิ่มเติมประเด็นในหัวข้อต่างๆให้สมบูรณ์ เช่น เพิ่มเติมสื่อประเภท อินเทอร์เน็ต ในหัวข้อผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ ประเมินข้อมูลจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ

4) นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาอีกครั้ง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try-out) กับครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 15 คน ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความเป็นปรนัยของภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม โดยกลุ่มผู้ทดลองใช้ให้ความเห็นว่าไม่มีประเด็นใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

3.4 ขั้นตอนการจัดพิมพ์และนำไปใช้

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยไปจัดพิมพ์และบรรจุใส่ซองเอกสาร จากนั้นผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่าง โดยจัดส่งทางไปรษณีย์ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้บรรจุซองเปล่าที่จำหน่ายของถึงผู้วิจัยพร้อมติดไปรษณียากรเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถส่งแบบสอบถามคืนมาได้สะดวก

4. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยติดต่อกับบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในโรงเรียนนั้นๆ

4.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยส่งไปทางไปรษณีย์ ถึงผู้อำนวยการ และครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากทางโรงเรียนส่งแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ ซึ่งผู้วิจัยได้บรรจุซองเปล่าที่จำหน่ายของถึงผู้วิจัยพร้อมติดไปรษณียากรไว้ให้ทางโรงเรียนแล้ว โดยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเวลา 3 เดือน ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 โดยระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2558 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 67.51 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป ผู้วิจัยจึงได้ใช้โทรศัพท์โทรติดตามแบบสอบถามไปยังโรงเรียนที่ยังไม่ได้ส่ง

แบบสอบถามคืน อีก 2 ครั้ง ดังนี้ ครั้งแรกในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2558 และครั้งที่ 2 ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558

4.4 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาเพิ่มอีก 88 ฉบับ รวมได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้น 408 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.08 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป โดยทุกฉบับเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS for windows version 11.5) โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

แบบสอบถาม ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ภาพทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) และแบบเติมคำ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

แบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ในเรื่องรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ครูสังคมศึกษาเลือกใช้และ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในเรื่องบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย แบบสอบถามส่วนที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง ในส่วนที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ โดยให้คะแนน ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้ 4 คะแนน
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ให้ 3 คะแนน
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	ให้ 1 คะแนน

นำคะแนนที่ได้ไปคำนวณค่ามัธยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) แล้วแปลความหมายของค่ามัธยเลขคณิต ดังเกณฑ์ต่อไปนี้

3.56-4.00	หมายความว่า	ปฏิบัติเป็นประจำ
2.56-3.55	หมายความว่า	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
1.56-2.55	หมายความว่า	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
1.00-1.55	หมายความว่า	ไม่ปฏิบัติเลย

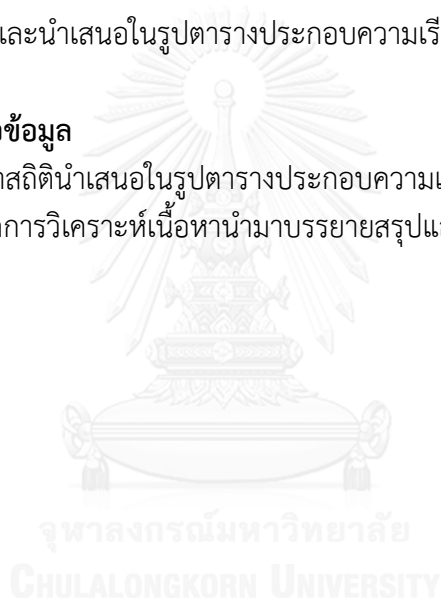
นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปและอภิปรายผล

แบบสอบถาม ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนตามการรับรู้ของครู แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) โดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัญหาด้านตัวครู ด้านนักเรียน และด้านสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ส่วนที่ 2 มีลักษณะเป็นการจัดเรียงลำดับ และเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended form) นำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำมาจัดกลุ่ม และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

แบบสอบถาม ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (open-ended form) นำมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำมาจัดกลุ่ม และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.2 การนำเสนอข้อมูล

1. ข้อมูลที่เป็นค่าสถิตินำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง
2. ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหานำมาบรรยายสรุปและเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในด้านการรับรู้ของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเรื่อง “บทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา” เป็นเครื่องมือในการสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โรงเรียนละ 2 คน ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามจำนวน 474 ฉบับ และได้รับกลับคืนมาจำนวน 408 ฉบับ โดยทั้ง 408 ฉบับเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 86.08 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมดที่ส่ง โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นำเสนอในตารางที่ 17 -19

ตอนที่ 2 บทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษา นำเสนอในตารางที่ 20-26

ตอนที่ 3 ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน นำเสนอในตารางที่ 27 - 31

ตอนที่ 4 แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน นำเสนอในตารางที่ 32

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 นี้เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในด้านจำนวนครูจำแนกตามภูมิภาคและขนาดโรงเรียน เพศ อายุ ระยะเวลาในการทำงาน ระดับชั้นที่สอน และ สาระการเรียนรู้ที่สอน ดังปรากฏในตารางที่ 17-19

ตารางที่ 17 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามภูมิภาคและขนาดโรงเรียน

รายการ	จำนวน (คน) (n=408)	ร้อยละ
ภูมิภาค		
- ภาคเหนือ	37	9.07
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	140	34.31
- ภาคตะวันออก	30	7.35
- ภาคกลาง	118	28.92
- ภาคตะวันตก	24	5.88
- ภาคใต้	59	14.46
ขนาดโรงเรียน		
- ขนาดเล็ก	176	43.14
- ขนาดกลาง	131	32.11
- ขนาดใหญ่	48	11.76
- ขนาดใหญ่พิเศษ	53	12.99

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 408 คน เป็นครูสังคมศึกษาที่สอนอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 34.31 รองลงมาคือภาคกลาง จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 28.92 ภาคใต้ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.46 ภาคเหนือ จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.07 ภาคตะวันออก จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.35 และ ภาคตะวันตก จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88 หากจำแนกตามขนาดโรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากสอนโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 43.14 รองลงมาคือขนาดกลาง จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.11 ขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 12.99 และ ขนาดใหญ่ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 11.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 18 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ อายุ และระยะเวลาในการทำงาน

รายการ	จำนวน (คน) (n=408)	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	160	39.22
- หญิง	248	60.78
อายุ		
- ต่ำกว่า 30 ปี	101	24.75
- 30-40 ปี	104	25.49
- 41 ปีขึ้นไป	203	49.75
ระยะเวลาในการทำงาน		
- ต่ำกว่า 5 ปี	98	24.02
- 5- 10 ปี	52	12.75
- 11-15 ปี	33	8.09
- 16 ปีขึ้นไป	225	55.15

จากตารางที่ 18 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 60.78 เพศชาย จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 39.22 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ พบว่า มีช่วงอายุ 41 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75 และเมื่อจำแนกตามระยะเวลาในการทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอน 16 ปีขึ้นไป เป็นจำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 55.15

ตารางที่ 19 จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้น และ สาระการ
เรียนรู้ที่สอน

รายการ	จำนวน (คน) (n=408)	ร้อยละ
ระดับชั้นที่สอน		
- ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	89	21.81
- ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	86	21.08
- ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	66	16.18
- ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5	43	10.54
- ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 6	29	7.11
- ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และ 6	44	10.78
- ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6	51	12.50
สาระการเรียนรู้ที่สอน		
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	21	5.15
- สาระการเรียนรู้ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในสังคม	35	8.58
- สาระการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์	4	0.98
- สาระการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์	32	7.84
- สาระการเรียนรู้ ภูมิศาสตร์	10	2.45
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมืองฯ	20	4.90
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และ เศรษฐศาสตร์	2	0.49
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และ ประวัติศาสตร์	11	2.70
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และ ภูมิศาสตร์	6	1.47
- สาระการเรียนรู้ หน้าที่พลเมืองฯ และ ประวัติศาสตร์	25	6.13
- สาระการเรียนรู้ หน้าที่พลเมือง และ ภูมิศาสตร์	6	1.47
- สาระการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์	7	1.72
- สาระการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	18	4.41
- สาระการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	4	0.98
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม, หน้าที่พลเมืองฯ และ เศรษฐศาสตร์	3	0.74
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม, หน้าที่พลเมืองฯ และ ประวัติศาสตร์	11	2.70
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม, เศรษฐศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์	3	0.74

รายการ	จำนวน (คน) (n=408)	ร้อยละ
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม, เศรษฐศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	5	1.23
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม, ประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	9	2.21
- สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองฯ, เศรษฐศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์	7	1.72
- สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองฯ, เศรษฐศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	13	3.19
- สาระการเรียนรู้ หน้าที่พลเมืองฯ, ประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	8	1.96
- สาระการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์, ประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	8	1.96
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม , หน้าที่พลเมืองฯ, เศรษฐศาสตร์ และ ประวัติศาสตร์	4	0.98
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม, หน้าที่พลเมืองฯ, เศรษฐศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	35	8.58
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม, เศรษฐศาสตร์, ประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	3	0.74
- สาระการเรียนรู้ หน้าที่พลเมืองฯ, เศรษฐศาสตร์, ประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	14	3.43
- สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม, หน้าที่พลเมืองฯ, เศรษฐศาสตร์, ประวัติศาสตร์ และ ภูมิศาสตร์	84	20.59

จากตารางที่ 19 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นครูสังคมศึกษา สอนในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุด จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 21.81 และเมื่อจำแนกตามสาระการเรียนรู้ที่สอน พบว่า สอนทั้ง 5 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม สาระการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระการเรียนรู้ เศรษฐศาสตร์ สาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และ สาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เป็นจำนวนมากที่สุด คือ 84 คน คิดเป็นร้อยละ 20.59

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษา

ตอนที่ 2 นี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยทั้ง 6 มาตรฐาน ดังปรากฏในตารางที่ 20 – 26

ตารางที่ 20 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาจำแนกตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รายการ	จำนวน (คน) (n=408)	ร้อยละ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูสังคมศึกษาใช้เสริมสร้างการรู้สารสนเทศ		
- ใช้ประเด็นปัญหา	363	88.97
- ใช้กิจกรรมโครงงาน	241	59.07
- ใช้กิจกรรมการสืบสอบ	175	42.89
- ใช้กิจกรรมการวิจัย	70	17.16
- อื่นๆ	26	6.37
- กระบวนการคิดขั้นสูง	1	0.25
- บรรยาย/อธิบาย	2	0.49
- SIPPA Model	1	0.25
- กลุ่มสัมพันธ์	1	0.25
- บทบาทสมมติ	4	0.98
- กิจกรรมกระบวนการคิดสร้างสรรค์	1	0.25
- เกม	3	0.74
- ICT	1	0.25
- ศึกษาออกสถานที่	1	0.25
- กิจกรรมอภิปราย	4	0.98
- กิจกรรมการสืบค้น	1	0.25
- ใช้คำถามกระตุ้นความคิด	1	0.25
- JIGSAW	1	0.25
- บทเรียนสำเร็จรูป	1	0.25
- บูรณาการ	1	0.25
- สัมภาษณ์บุคคล	1	0.25
- หมวกหกใบ	1	0.25

จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ครูสังคมศึกษาใช้เสริมสร้างการรู้สารสนเทศ คือใช้ประเด็นปัญหามากที่สุด จำนวน 363 คน คิดเป็นร้อยละ 88.97 รองลงมา คือ ใช้กิจกรรมโครงงาน จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 59.07

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ

บทบาทครูสังคมศึกษา	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ			
1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันเลือกปัญหาที่ตรงกับ ความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียน	2.96	0.68	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกทักษะการตั้งปัญหาและการ ตั้งสมมติฐานในประเด็นต่างๆ ในสถานการณ์ที่ผู้เรียนได้ เผชิญจริง	2.97	0.68	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
3. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอภิปรายปัญหา/ วิเคราะห์ปัญหา	3.25	0.67	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
4. ผู้สอนมีการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และ เกิดความสนใจที่จะไปศึกษาเพิ่มเติม	3.43	0.59	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
5. ผู้สอนให้คำแนะนำกับผู้เรียนเกี่ยวกับการศึกษาหา ความรู้ด้วยตนเอง	3.47	0.57	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
รวม	3.23	0.64	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่าบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 1 ทั้งในภาพรวมและในรายละเอียดครูสังคมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศบ่อยครั้ง

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นสารสนเทศ

บทบาทครูสังคมศึกษา	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นสารสนเทศ			
1. ผู้สอนให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการแสวงหาแหล่งข้อมูล	3.40	0.61	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
2. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย	3.33	0.59	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
3. ผู้สอนมีแหล่งสารสนเทศสำหรับให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า	3.04	0.74	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
4. ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศที่หลากหลาย			
4.1 ห้องสมุด	3.22	0.84	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
4.2 พิพิธภัณฑ์ศิลปะ	1.58	0.77	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
4.3 หอจดหมายเหตุ	1.37	0.67	ไม่ปฏิบัติเลย
4.4 อินเทอร์เน็ต	3.73	0.56	ปฏิบัติเป็นประจำ
4.5 สอบถามจากบุคคล	2.92	0.87	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
4.6 อื่นๆ (แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น, วัด, ปรชาชนุ์ชาวบ้าน)	3.14	0.91	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
5. ผู้สอนให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายมากกว่า 3 แหล่งขึ้นไป เพื่อนำมาประกอบการเรียนการสอน	3.00	0.72	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
6. ผู้สอนให้ผู้เรียนประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน	2.32	0.77	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
7. ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการใช้ทักษะการสืบค้นข้อมูล การรวบรวมข้อมูล	3.14	0.66	ปฏิบัติบ่อยครั้ง

บทบาทครูสังคัมศึกษา	$\bar{x}$	S.D	ความหมาย
8. ผู้สอนอภิปรายร่วมกับผู้เรียนเกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่สนใจและเสนอแนะแหล่งข้อมูลเพิ่มเติม	3.03	0.70	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
9. ผู้สอนให้ผู้เรียนกำหนดคำสำคัญ (Keyword) ในการค้นหาข้อมูลและให้ผู้เรียนปฏิบัติการค้นหาจากห้องสมุดหรืออินเทอร์เน็ต	2.90	0.74	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
10. ผู้สอนนำผลการค้นหาข้อมูลของผู้เรียนมาวิเคราะห์ในกรณีที่ไม่สามารถค้นหาข้อมูลได้ตรงตามต้องการเพื่อปรับปรุงเทคนิควิธีการค้นหาให้ดียิ่งขึ้น	2.76	0.74	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
11. ผู้สอนจัดเตรียมหรือออกแบบเนื้อหา/วัสดุ/สื่อ/กิจกรรม ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.21	0.63	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
12. ผู้สอนพบปะพูดคุยกับผู้เรียนเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและชี้แนะสิ่งที่ผิดพลาดในการค้นหาข้อมูล	3.23	0.63	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
รวม	2.90	0.71	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง

จากตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่าบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคัมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 2 ในภาพรวมครูสังคัมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้สอนให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ ค้นคว้าข้อมูลจากพีพิดภัณฑ์และให้ผู้เรียนประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนเป็นบางครั้ง และไม่เคยให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากจดหมายเหตุดเลย

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ

บทบาทครูสังคมศึกษา	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ			
1. ผู้สอนให้คำปรึกษา แนะนำผู้เรียนในการเลือกสารสนเทศ การวิเคราะห์และประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการ	3.07	0.68	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
2. ผู้สอนอภิปรายร่วมกับผู้เรียนถึงความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล	3.00	0.73	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
3. ผู้สอนแนะนำวิธีการคิดวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุและผลเพื่อนำไปสู่การคิดแบบมีวิจารณญาณ	3.10	0.66	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
4. ผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ ประเมินข้อมูลจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ			
4.1 หนังสือพิมพ์	3.20	0.74	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
4.2 วารสาร	2.53	0.99	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
4.3 โฆษณา	2.74	0.97	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
4.4 วิทยุ	2.15	0.98	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
4.5 โทรทัศน์	3.14	0.81	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
4.6 ภาพยนตร์	2.49	0.98	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
4.7 การ์ตูน	2.25	0.99	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
4.8 อินเทอร์เน็ต	3.50	0.64	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
รวม	2.83	0.83	ปฏิบัติบ่อยครั้ง

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่าบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 3 ในภาพรวมครูสังคมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์ ประเมินข้อมูล จาก วารสาร วิทยุ ภาพยนตร์ และการตูนเป็นบางครั้ง

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ

บทบาทครูสังคมศึกษา	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ			
1. ผู้สอนให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการศึกษาข้อมูลและจัดระบบข้อมูล	3.16	0.66	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
2. ผู้สอนฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็นให้กับผู้เรียนในด้านการสังเคราะห์ข้อมูล	2.72	0.75	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
3. ผู้สอนติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องในด้านการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลไปใช้	3.10	0.60	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
รวม	2.99	0.67	ปฏิบัติบ่อยครั้ง

จากตารางที่ 24 แสดงให้เห็นว่าบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 4 ทั้งในภาพรวมและในรายละเอียดครูสังคมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศบ่อยครั้ง

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์

บทบาทครูสังคมศึกษา	$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์			
1. ผู้สอนมีการให้ผู้เรียนนำข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศไปใช้ในการนำเสนอรูปแบบต่างๆ			
1.1 การนำเสนองานหน้าชั้นเรียนแบบปากเปล่า	3.21	0.69	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
1.2 การนำเสนอในรูปแบบของผังกราฟิกแบบต่างๆ	2.60	0.88	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
1.3 การทำรูปเล่มรายงาน	3.11	0.76	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
1.4 การทำโปสเตอร์	2.22	0.95	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
1.5 การทำโครงงาน	2.62	0.90	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
1.6 การนำเสนอด้วยโปรแกรม Power Point	2.84	0.93	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
1.7 การทำวิดีโอเพื่อนำเสนอ	2.08	0.93	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
1.8 การนำเสนอด้วยละคร	1.91	0.78	ปฏิบัติเป็นบางครั้ง
1.9 อื่นๆ (จัดนิทรรศการ, จัดป้ายนิเทศ, หนังสือเล่มเล็ก, สื่อออนไลน์)	2.90	0.57	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนออกมานำเสนอผลงาน ชี้แจง และร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลงานแลกเปลี่ยนกัน	3.01	0.70	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
3. หลังจากผู้เรียนนำเสนอข้อมูล ผู้สอนให้ผู้เรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูล/ประเด็นปัญหาต่างๆร่วมกัน	3.10	0.66	ปฏิบัติบ่อยครั้ง

บทบาทครูสังคัมศึกษา	$\bar{x}$	S.D	ความหมาย
4. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกสรุปผล อภิปรายผล และการนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษา	3.22	0.60	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
5. ผู้สอนติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษาในด้านการใช้สารสนเทศนำเสนอผลงาน	3.07	0.68	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
รวม	2.76	0.77	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง

จากตารางที่ 25 แสดงให้เห็นว่าบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคัมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 5 ในภาพรวมครูสังคัมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์บ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอโดยการทำโปสเตอร์ วิดีโอ และละคร เป็นบางครั้ง

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และความหมาย ของระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคัมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

บทบาทครูสังคัมศึกษา	$\bar{x}$	S.D	ความหมาย
มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมี ความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ สารสนเทศ			
1. ผู้สอนมอบหมายงานให้ผู้เรียนค้นคว้า เพื่อ นำเสนอในรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งให้ผู้เรียนระบุแหล่งที่มา ของข้อมูลให้ถูกต้อง	3.33	0.58	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
2. ผู้สอนประเมินผลงานที่นักเรียนนำเสนอโดยเน้น ผู้เรียนไม่ให้นำข้อมูลที่ขัดต่อศีลธรรมและจรรยาบรรณมาใช้ ในงานของตนเอง	3.35	0.64	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
3. ผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนมีการนำเสนอในรูปแบบของ การเขียนโดยเน้นการอ้างอิงอย่างถูกต้อง	3.20	0.68	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง
รวม	3.29	0.63	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง

จากตารางที่ 26 แสดงให้เห็นว่าบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มาตรฐานที่ 6 ทั้งในภาพรวมและในรายละเอียดครูสังคมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศบ่อยครั้ง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน

ตอนที่ 3 นี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ด้านตัวครู นักเรียน และสถานศึกษา และปัญหาตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยทั้ง 6 มาตรฐาน ดังปรากฏในตารางที่ 27 - 31

ตารางที่ 27 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาจำแนกตามความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนด้านตัวครู

รายการ	จำนวน (คน) (n=408)	ร้อยละ
ปัญหาด้านตัวครู		
1. เวลาว่างไม่ตรงกับผู้เรียนในการให้คำปรึกษา	257	62.99
2. ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ	106	25.98
3. ชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์	141	34.56
4. ความชำนาญในการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย	172	42.16
5. ความชำนาญในการแนะนำการวิเคราะห์ ประเมิน เลือกสารสนเทศให้ตรงกับประเด็นที่ต้องการ	158	38.73
6. อื่นๆ	3	0.74
- คาบสอนของครูมีมาก	1	0.16
- ความชำนาญในการผลิตสื่อสารสนเทศ	1	0.16
- กิจกรรมอื่นๆ ทั้งของครูและนักเรียนมีมากเกินไป	1	0.16

จากตารางที่ 27 แสดงให้เห็นว่าตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ด้านตัวครูนั้น เป็นปัญหาเรื่องเวลาว่างไม่ตรงกับผู้เรียนในการให้คำปรึกษามากที่สุด จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 62.99 รองลงมาคือ ความชำนาญในการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 42.16 ความชำนาญในการแนะนำการวิเคราะห์ ประเมิน เลือกสารสนเทศให้ตรงกับประเด็นที่ต้องการ จำนวน

158 คน คิดเป็นร้อยละ 38.73 ความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 34.56 และความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ จำนวน 106 คน คิดเป็น ร้อยละ 25.98 ตามลำดับ

ตารางที่ 28 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาจำแนกตามความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนด้านนักเรียน

รายการ	จำนวน (คน) (n=408)	ร้อยละ
ปัญหาด้านนักเรียน		
1. การตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ	232	56.86
2. ความสามารถในการสืบค้นข้อมูลให้ตรงกับความต้องการ	277	67.89
2.1 ความสามารถในการกำหนดคำสำคัญ(Keyword) เพื่อใช้ ในการสืบค้นข้อมูล	185	45.34
2.2 ทักษะในด้านการใช้คอมพิวเตอร์	149	36.52
2.3 ทักษะในด้านการอ่าน	159	38.97
3. ความสามารถในการรวบรวมจัดระบบสารสนเทศ	206	50.49
4. ความสามารถในการใช้สารสนเทศนำเสนอผลงานได้อย่าง สร้างสรรค์และหลากหลาย	218	53.43
5. ความรู้เรื่องการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรม	243	59.56

จากตารางที่ 28 แสดงให้เห็นว่าตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ด้านนักเรียนนั้น เป็นปัญหาเรื่องความสามารถในการสืบค้นข้อมูลให้ตรงกับความต้องการมากที่สุด จำนวน 277 คน คิดเป็นร้อยละ 67.89 รองลงมาคือ ความรู้เรื่องการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรม จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 59.57 การตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 56.86 ความสามารถในการใช้สารสนเทศนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย จำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 53.43 และความสามารถในการรวบรวมจัดระบบสารสนเทศ จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 50.49 ตามลำดับ

ตารางที่ 29 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาจำแนกตามความเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนด้านสถานศึกษา

รายการ	จำนวน (คน) (n=408)	ร้อยละ
ปัญหาด้านสถานศึกษา		
1. งบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรม	284	69.61
1.1 สถานศึกษาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านสารสนเทศ ไม่เพียงพอ	138	33.82
1.2 สถานศึกษาขาดแคลนงบประมาณ	146	35.78
2. ประสิทธิภาพของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	301	73.77
3. ความพร้อมของห้องสมุด	191	46.81
4. การสนับสนุนการใช้แหล่งชุมชน/แหล่งเรียนรู้ อื่นๆนอกห้องเรียน	207	50.74

จากตารางที่ 29 แสดงให้เห็นว่าตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ด้านสถานศึกษานั้น เป็นปัญหาเรื่องประสิทธิภาพของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากที่สุด จำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 73.77 รองลงมา เป็นปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรม จำนวน 284 คน คิดเป็น ร้อยละ 69.61 การสนับสนุนการใช้แหล่งชุมชน/แหล่งเรียนรู้อื่นๆ นอกห้องเรียน จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 50.74 และ ความพร้อมของห้องสมุด จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 46.81 ตามลำดับ

ตารางที่ 30 จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคมศึกษาที่แสดงความเห็นถึงอันดับปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำแนกตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย

มาตรฐาน	ลำดับของปัญหา					
	1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)	6 จำนวน (ร้อยละ)
1	136 (33.33)	68 (16.67)	53 (12.99)	58 (14.22)	48 (11.76)	45 (11.03)
2	26 (6.37)	59 (14.46)	64 (15.69)	70 (17.16)	94 (23.04)	91 (22.30)
3	90 (22.06)	130 (31.86)	87 (21.32)	62 (15.20)	30 (7.40)	11 (2.70)
4	57 (13.97)	78 (19.12)	97 (23.77)	95 (23.28)	51 (12.50)	30 (7.35)
5	34 (8.33)	40 (16.67)	65 (15.93)	86 (21.08)	123 (30.15)	60 (14.71)
6	65 (15.93)	33 (8.09)	42 (10.29)	37 (9.07)	62 (15.20)	171 (41.91)

จากตารางที่ 30 แสดงให้เห็นถึงอันดับของปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำแนกตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยที่ครูสังคมศึกษาเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุดอันดับหนึ่ง คือ มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 อันดับสอง คือ มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ประเมินและเลือกสารสนเทศที่ต้องการ จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 31.86 อันดับสาม คือ มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 23.77 อันดับสี่ คือ มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.28 อันดับห้า คือ มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.15 อันดับหก คือ มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมายและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 41.91

ตารางที่ 31 แสดงจำนวนครูสังคัมศึกษาที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน

สาเหตุของปัญหา	จำนวน (คน)
มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ	
1. นักเรียนไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศเท่าที่ควร จึงไม่สนใจที่จะหาความรู้เพิ่มเติม	76
2. นักเรียนขาดความเข้าใจการใช้สารสนเทศที่ถูกต้อง จึงใช้ไม่เกิดประโยชน์	13
3. นักเรียนขาดความสนใจในการค้นคว้าและการอ่าน	3
4. นักเรียนไม่ได้รับการส่งเสริมหรือการชี้แนะที่ถูกต้องในการใช้สารสนเทศ	2
5. นักเรียนขาดความรับผิดชอบ	1
6. ผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ในเรื่องสารสนเทศ	1
มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้แหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ	
1. ขาดแคลนแหล่งเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้เข้าถึงสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพ	38
2. นักเรียนขาดทักษะในการสืบค้น และใช้ข้อมูลไม่หลากหลาย	37
3. นักเรียนขาดความสนใจที่จะสืบค้นข้อมูล	8
4. นักเรียนรู้จักแหล่งสารสนเทศที่ให้ความบันเทิงมากกว่าแหล่งสารสนเทศที่ให้ความรู้	2
5. ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ	1
6. ผู้สอนขาดการส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย	1
มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ประเมินและเลือกสารสนเทศที่ต้องการ	
1. นักเรียนขาดทักษะในด้านการอ่าน การวิเคราะห์	95
2. นักเรียนขาดความชำนาญในการเลือกข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ	2
3. นักเรียนขาดความใส่ใจ	1
4. ผู้สอนขาดการส่งเสริมให้นักเรียนวิเคราะห์	1
มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ	
1. นักเรียนไม่สามารถรวบรวมข้อมูลและจัดระบบได้	65
2. นักเรียนขาดทักษะการสังเคราะห์สารสนเทศ	57
3. นักเรียนขาดความใส่ใจ	3
4. นักเรียนขาดทักษะการอ่าน จับประเด็น	2
มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์	
1. นักเรียนขาดทักษะในการนำเสนอ	26
2. นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ	24
3. รูปแบบในการนำเสนอของนักเรียนไม่หลากหลาย	9
4. ขาดแคลนอุปกรณ์ที่ใช้ในการนำเสนอ	4

สาเหตุของปัญหา	จำนวน (คน)
5. นักเรียนไม่ประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปที่เรียนมาให้เกิดประโยชน์	4
6. นักเรียนไม่กล้าแสดงออก	4
7. นักเรียนขาดการเตรียมตัวก่อนนำเสนอ	2
8. ผู้สอนขาดการแนะนำผู้เรียนในด้านการนำเสนอผลงาน	1
9. นักเรียนขาดทักษะในด้านการใช้คอมพิวเตอร์	1
มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมายและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ	
1. นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้	47
2. นักเรียนขาดความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ	30
3. นักเรียนขาดความรู้ในเรื่องการอ้างอิงที่ถูกต้อง	15

จากตารางที่ 31 แสดงให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาเห็นว่าสาเหตุของปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย สรุปได้ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 สาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศเท่าที่ควร

มาตรฐานที่ 2 สาเหตุสำคัญ คือ การขาดแคลนแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้เข้าถึงสารสนเทศ ไม่มีประสิทธิภาพ และนักเรียนขาดทักษะในการสืบค้นใช้ข้อมูลไม่หลากหลาย

มาตรฐานที่ 3 สาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนขาดทักษะในด้านการอ่าน การวิเคราะห์

มาตรฐานที่ 4 สาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนไม่สามารถรวบรวมข้อมูลจัดระบบได้ และขาดทักษะการสังเคราะห์สารสนเทศ

มาตรฐานที่ 5 สาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนขาดทักษะและความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ

มาตรฐานที่ 6 สาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน

ตอนที่ 4 นี้ เป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ด้านตัวครู นักเรียน และสถานศึกษา ดังปรากฏในตารางที่ 32

ตารางที่ 32 แสดงจำนวนครูสังคมศึกษาที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหา	จำนวน (คน)
ด้านตัวครู	
1. จัดอบรมครูในหัวข้อต่างๆที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ	67
2. พัฒนาตนเองในด้านการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ	37
3. ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายที่ช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ	31
4. เตรียมกิจกรรมและแหล่งข้อมูลให้พร้อมก่อนที่จะนำไปสอนนักเรียน	4
5. มีเวลาให้คำปรึกษาผู้เรียน	4
6. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน	2
ด้านนักเรียน	
1. พัฒนาและส่งเสริมทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ (ได้แก่ ทักษะการอ่าน การสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์ การนำเสนอ ฯลฯ)	114
2. เสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	3
3. จัดแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสม	2
ด้านสถานศึกษา	
1. ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ	94
2. ปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ	29
3. จัดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอกับความต้องการ	18
4. ลดกิจกรรมที่ไม่จำเป็น	16
5. กำหนดให้การรู้สารสนเทศเป็นนโยบายสำคัญของโรงเรียนและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน	14
6. จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้เพียงพอกับนักเรียน	12
7. จัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน รวมทั้งจัดอบรมให้ครู	11
8. ปรับลดการมอบหมายงานพิเศษให้ครู	7

แนวทางการแก้ไขปัญหา	จำนวน (คน)
9. ปรับปรุงห้องสมุดให้ทันสมัยและเพียงพอกับความต้องการใช้งาน	4

จากตารางที่ 32 แสดงให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาเห็นว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านตัวครู

ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าควรจัดอบรมครูในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ ครูควรพัฒนาตนเองในด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายที่ช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ

2. ด้านนักเรียน

ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าควรพัฒนาและส่งเสริมทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศให้กับผู้เรียน เช่น ทักษะการอ่าน การสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์ การนำเสนอ ฯลฯ

3. ด้านสถานศึกษา

ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอและปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของครู ทั้งในด้านตัวครู นักเรียน และสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของครู ทั้งในด้านตัวครู นักเรียน และสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 474 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) โดยสำรวจจำนวนครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2556 มีจำนวนทั้งสิ้น 6,121 คน จากนั้นกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973: 1088 อ้างถึงใน วรณิ แกมเกต, 2551:285) คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มที่ระดับนัยสำคัญ .05 หรือร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยได้กลุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษาอย่างต่ำจำนวน 378 คน จากนั้นสำรวจจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่ามีจำนวน 2,361 โรงเรียน สุ่มโรงเรียนมาร้อยละ 10 จากโรงเรียนใน 6 ภูมิภาค ซึ่งโรงเรียนร้อยละ 10 ในแต่ละภาคที่สุ่มมาจะประกอบไปด้วยโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ คิดเป็นจำนวน 237 โรงเรียน สุ่มกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ใน

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนละ 2 คน คิดเป็นจำนวนครูสังคมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 474 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด เรื่องบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดส่งแบบสอบถามจำนวน 474 ฉบับ และได้รับกลับคืนมาจำนวน 408 ฉบับ โดยทั้ง 408 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 86.08 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมดที่ส่ง และนำข้อมูลที่ได้รับกลับคืนมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 บทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา

1. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูสังคมศึกษาใช้เสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนมากที่สุด คือ การใช้ประเด็นปัญหา รองลงมา คือ การใช้กิจกรรมโครงงาน

2. ด้านบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ จำแนกตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย สรุปได้ดังนี้

2.1 มาตรฐานที่ 1 ทั้งในภาพรวมและในรายละเอียด ครูสังคมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศบ่อยครั้ง

2.2 มาตรฐานที่ 2 ในภาพรวมครูสังคมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นสารสนเทศบ่อยครั้ง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้สอนให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ ให้นักเรียนค้นคว้าข้อมูลจากพิพิธภัณฑสถานและประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียนเป็นบางครั้ง แต่ไม่เคยให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากหอจดหมายเหตุเลย

2.3 มาตรฐานที่ 3 ในภาพรวมครูสังคัมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการบ่อยครั้ง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์ ประเมินข้อมูลจาก วารสาร วิทยุ ภาพยนตร์ และการดูเป็นบางครั้ง

2.4 มาตรฐานที่ 4 ทั้งในภาพรวมและในรายละเอียด ครูสังคัมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศบ่อยครั้ง

2.5 มาตรฐานที่ 5 ในภาพรวมครูสังคัมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์บ่อยครั้ง เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอโดยการทำโปสเตอร์ วิดีโอ และละคร เป็นบางครั้ง

2.6 มาตรฐานที่ 6 ทั้งในภาพรวมและในรายละเอียด ครูสังคัมศึกษามีการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศบ่อยครั้ง

ตอนที่ 2 ปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคัมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของคุณครู

1. ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำแนกตามองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านตัวครู

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่องเวลาว่างไม่ตรงกับผู้เรียนในการให้คำปรึกษา รองลงมาคือความชำนาญในการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ความชำนาญในการแนะนำการวิเคราะห์ ประเมิน เลือกสารสนเทศให้ตรงกับประเด็นที่ต้องการ ความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ ตามลำดับ

1.2 ด้านนักเรียน

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่องความสามารถในการสืบค้นข้อมูลให้ตรงกับความต้องการมากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้เรื่องการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรม การตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ ความสามารถในการใช้สารสนเทศนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย และความสามารถในการรวบรวมจัดระบบสารสนเทศ ตามลำดับ

1.3 ด้านสถานศึกษา

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาเรื่องประสิทธิภาพของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมาเป็นปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรม การสนับสนุนการใช้ชุมชน/แหล่งเรียนรู้อื่นๆ นอกห้องเรียน และความพร้อมของห้องสมุด ตามลำดับ

2. ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำแนกตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย สรุปได้ดังนี้

2.1 อันดับของปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำแนกตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย มีดังนี้

อันดับหนึ่ง คือ มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ อันดับสอง คือ มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ประเมินและเลือกสารสนเทศที่ต้องการ อันดับสามและสี่ คือ มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ อันดับห้า คือ มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ และอันดับหก คือ มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมายและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

2.2 สาเหตุของปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศจำแนกตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย

ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าสาเหตุของปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนตามมาตรฐานที่ 1- 6 มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 มีสาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศเท่าที่ควร

มาตรฐานที่ 2 มีสาเหตุสำคัญ คือ ขาดแคลนแหล่งเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้เข้าถึงสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพ และนักเรียนขาดทักษะในการสืบค้นข้อมูลใช้ข้อมูลไม่หลากหลาย

มาตรฐานที่ 3 มีสาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนขาดทักษะในด้านการอ่าน การวิเคราะห์

มาตรฐานที่ 4 มีสาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนไม่สามารถรวบรวมข้อมูลและจัดระบบได้ และขาดทักษะการสังเคราะห์สารสนเทศ

มาตรฐานที่ 5 มีสาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนขาดทักษะและความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ

มาตรฐานที่ 6 มีสาเหตุสำคัญ คือ นักเรียนขาดความรับผิดชอบในการนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้

ตอนที่ 3 แนวทางการแก้ปัญหาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในวิชาสังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของครู

แนวทางการแก้ไขปัญหามีได้ดังนี้

1. ด้านตัวครู

ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าควรจัดอบรมครูในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ ครูควรพัฒนาตนเองในด้านการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ และมีการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายที่ช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ

2. ด้านนักเรียน

ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าควรพัฒนาและส่งเสริมทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศให้กับผู้เรียน เช่น ทักษะการอ่าน การสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์ การนำเสนอ ฯลฯ

3. ด้านสถานศึกษา

ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ และปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษามีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายดังต่อไปนี้

1. บทบาทครูสังคมศึกษาในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ

1.1 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ครูสังคมศึกษาใช้เสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนมากที่สุด คือ ใช้กิจกรรมประเด็นปัญหา ซึ่งการนำประเด็นปัญหามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ และสนใจศึกษาหรือค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อจะหาคำตอบในเรื่องนั้นๆ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2555: 137) ระบุว่าประเด็นปัญหาสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดภาวะงุนงงสงสัยและต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพื่อขจัดความสงสัยดังกล่าว การให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาจริงหรือสถานการณ์ปัญหาต่างๆ และร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหานั้นๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการต่างๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ วันทนา ทวีคุณธรรม (2549:27-32-33) ได้สรุปประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาไว้ว่า ช่วยให้นักเรียนตระหนักในความสำคัญของปัญหาที่จะศึกษา อันจะส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจ

และมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเมื่อนักเรียนตระหนักในความสำคัญของปัญหาที่จะศึกษา นับเป็นการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนในมาตรฐานที่ 1 คือ ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการรู้สารสนเทศมาตรฐานอื่นๆ อีกทั้ง วันทนา ทวีคุณธรรม (2549:27-32-33) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์อื่นๆ ของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาว่า ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลต่างๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์และประเมินข้อมูล ว่าข้อมูลต่างๆที่ได้มามีประโยชน์หรือเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับปัญหาหรือไม่ ประโยชน์ดังกล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมโดยใช้ประเด็นปัญหานั้นเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนเป็นอย่างมาก และยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้ง 5 สมรรถนะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถนะที่ 3 ที่เกี่ยวกับความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ได้ให้คำอธิบายของความสามารถในการแก้ปัญหา ว่าคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

นอกจากใช้กิจกรรมประเด็นปัญหาแล้ว ผลการวิจัยพบว่าครูสังคมศึกษาได้ใช้กิจกรรมโครงการในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากิจกรรมโครงการเป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศได้ครบทุกมาตรฐาน โดยทิตานา แคมมณี (2555:139) ได้นิยามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบของโครงการไว้ว่าเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่ตนสนใจ โดยร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนในการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลความรู้ที่จำเป็น และลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ แล้วจึงเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน เก็บข้อมูล แล้วนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดค้น และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด จากคำนิยามดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมโครงการช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในทุกมาตรฐาน กล่าวคือเสริมสร้างการรู้สารสนเทศมาตรฐานที่ 1 โดยการให้นักเรียนได้ร่วมกันสำรวจ สังเกต และกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ มาตรฐานที่ 2 และ มาตรฐานที่ 3 โดยการให้นักเรียนศึกษาข้อมูลความรู้ที่จำเป็น ซึ่งนักเรียนจะต้องรู้แหล่งสารสนเทศ ใช้เครื่องมือค้นสารสนเทศ วิเคราะห์ และประเมินเลือกสารสนเทศ จึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ มาตรฐานที่ 4 โดยการลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ซึ่งการที่นักเรียนได้ข้อค้นพบใหม่นั้น เกิดจากการนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศจนทำให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ มาตรฐานที่ 5 และมาตรฐานที่ 6 โดยการเขียนรายงานและนำเสนอต่อสาธารณชน ซึ่งผู้เรียนจะต้องรู้จักนำเสนอผลงานอย่างสร้างสรรค์ โดยจะต้องมีการอ้างอิงข้อมูลที่นำมาใช้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดกิจกรรมที่ใช้ประเด็นปัญหาและกิจกรรมโครงงาน ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังที่ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555: 11-9) กล่าวถึงหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ประเด็นปัญหาว่า ครูมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษา สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม รวมทั้งแนะนำข้อมูลที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะศึกษาให้กับนักเรียน อีกทั้ง วลัย พานิช (2549: 14) ยังได้สรุปบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมโครงงานว่า ครูจะมีบทบาทเป็นผู้นำ ผู้ประสานงาน ผู้ประเมิน ผู้แนะนำ และเป็นที่ปรึกษา แล้วแต่โอกาสและสถานการณ์ในกระบวนการของการทำโครงงาน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.2 ด้านบทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ สรุปได้ดังนี้

ด้านบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยทั้ง 6 มาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคมศึกษาปฏิบัติบ่อยครั้งทั้ง 6 มาตรฐาน แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดในมาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ พบว่า ผู้สอนให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเป็นประจำและไม่เคยให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากหอจดหมายเหตุเลย เนื่องจากสารสนเทศที่ได้จากอินเทอร์เน็ตมีข้อได้เปรียบในเรื่องความทันสมัย ความกว้างขวาง ครอบคลุม และมีปริมาณมาก (ชุดิมา สัจจามันท์, 2544: 52) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา ธงงาม (2547: 124) ที่พบว่า สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ครูส่งเสริมการรู้สารสนเทศมากที่สุด คือ อินเทอร์เน็ต เพราะในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตเป็นระบบเครือข่ายที่ใหญ่ที่สุด มีความสะดวกในการเผยแพร่และสืบค้นหาสารสนเทศ สามารถใช้ในการติดต่อสื่อสารกับแหล่งสารสนเทศที่อยู่ห่างไกลได้ทั่วโลก มีบริการครอบคลุมความต้องการ อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตนั้นมีประโยชน์หลากหลาย ดังที่เนาวนิตย์ สงคราม (2549: 64-65) ได้ระบุถึงประโยชน์ของการเรียนการสอนหรือการให้นักเรียนได้สืบค้นข้อมูลในอินเทอร์เน็ตไว้ว่า ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้ระบบการสอนในห้องเรียนเปลี่ยนไป การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้แก่ให้นักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น ผู้สอนสามารถจัดหาข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมากมายที่จะให้แก่แก่นักเรียนในลักษณะที่สื่ออื่นไม่สามารถจัดทำได้ นักเรียนได้ฝึกทักษะในการสืบค้นและฝึกให้รู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยนักเรียนต้องแยกแยะให้ได้ว่าข้อมูลที่ได้รับมีสาระความรู้และเป็นประโยชน์มากน้อยเพียงใด นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความคุ้นเคยในการใช้เทคโนโลยีและเปิดโอกาสให้นักเรียนมีพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีอื่นๆต่อไป อีกทั้งยังเป็นการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เพราะนักเรียนจะเป็นผู้คิด ผู้ค้นหา รวบรวม วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลจากทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่บนเครือข่าย แม้อินเทอร์เน็ตจะมีประโยชน์มากมายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน แต่ก็มีประเด็นที่ครูต้องคำนึงถึงในการ

มอบหมายงานให้นักเรียนสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต เนื่องจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ง่ายดายในปัจจุบัน ก่อให้เกิดปัญหาภาวะข้อมูลท่วมท้น (information overload) จึงมีการนำข้อมูลมาใช้โดยขาดวิจารณญาณและไม่ได้ผ่านการคัดกรอง นอกจากนี้มีการสำรวจข้อมูลเด็กไทยกว่า 3,000 คนทั่วประเทศ พบว่าเด็กทำการบ้านด้วยการ copy/paste ถึงร้อยละ 45.7 (วัฒนธรรมเรียนแบบใหม่เด็กไทย “คัดลอก-ตัดแปะ” ความรู้กลวง: 2556) จากประเด็นดังกล่าว ครูต้องมีบทบาทในการให้คำแนะนำ ชี้แนะ และให้ข้อมูลแก่นักเรียน แนะนำให้นักเรียนเลือกแหล่งสืบค้นจากอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสม ติดตามและให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนพบปัญหาหรืออุปสรรคในการค้นข้อมูล ฝึกให้นักเรียนพิจารณาเลือกข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณและนำข้อมูลมาเรียบเรียงใหม่ให้เหมาะสมกับหัวข้อในการนำเสนอ แนะนำการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งติดตามประเมินผลงานของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะต่างๆจากการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และได้รับประโยชน์จากกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่

ส่วนการค้นคว้าข้อมูลจากหอจดหมายเหตุพบว่าในภาพรวมครูสังคมศึกษาไม่เคยให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากหอจดหมายเหตุเลย เมื่อพิจารณาตามภูมิภาค พบว่า ผู้สอนไม่เคยให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากหอจดหมายเหตุเลยทุกภาค อาจเนื่องมาจากความยากลำบากในการเดินทางมาสืบค้น นอกจากนี้สารสนเทศที่ได้จากหอจดหมายเหตุเป็นสารสนเทศเฉพาะเรื่อง อีกทั้งการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศมีความยุ่งยากและซับซ้อน เนื่องจากเป็นเอกสารเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มีความเสี่ยงต่อการชำรุดเสียหายจากการจับต้องหรือเคลื่อนย้ายไม่ถูกวิธี จึงเป็นแหล่งสารสนเทศที่ยากต่อการค้นคว้าหาข้อมูล ซึ่งต่างจากการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สอนให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์เป็นบางครั้ง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าจากผลการวิจัยที่ผู้สอนให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์บ่อยครั้งกว่าหอจดหมายเหตุที่ผู้สอนไม่เคยให้นักเรียนค้นคว้าเลย อาจเนื่องมาจากพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยมีกระจายอยู่ทั่วไปในทุกจังหวัด ในประเทศไทยมีพิพิธภัณฑ์ที่หลากหลาย จำนวนกว่า 1,000 แห่ง ทั้งของชุมชน วัด ราชการ เอกชน ฯลฯ จากฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มีรายชื่อพิพิธภัณฑ์ 1,377 แห่ง แบ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ทั่วไป 1,373 แห่ง และพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ 4 แห่ง (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร: 2558) จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลพบว่ามีพิพิธภัณฑ์ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับโรงเรียนหลายแห่ง เช่น โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จ. เชียงใหม่ มีพิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นล้านนา, โรงเรียนลับแลพิทยาคม จ.อุตรดิตถ์ มีพิพิธภัณฑ์เมืองลับแล, โรงเรียนชลกันยานุกูล มีศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี, โรงเรียนสายธรรมจันทร์ จ.ราชบุรี มีศูนย์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยทรงดำ ดอนคลัง, โรงเรียนกระทุ้วิทยา จ.ภูเก็ต มีพิพิธภัณฑ์เหมืองแร่ เป็นต้น นอกจากนี้ในปัจจุบันพิพิธภัณฑ์หลายแห่งมีการนำเสนอเนื้อหาด้วยสื่อผสมหลายรูปแบบ ทำให้มีความน่าสนใจ และดึงดูดใจให้เข้าไปเยี่ยมชมและศึกษามากขึ้น

แหล่งข้อมูลแต่ละแหล่งต่างก็มีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไป ข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ตมีความสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงง่าย ข้อมูลหลากหลาย แต่ก็มีข้อจำกัดในด้านอื่น ดังที่มารยาท โยทองยศ (2554) ระบุว่า ข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ตมีความครอบคลุมกว้างขวางมาก หากผู้ใช้ไม่มีทักษะการสืบค้นอาจเกิดปัญหาจากการได้ข้อมูลสารสนเทศไม่ตรงตามความต้องการเป็นจำนวนมาก และทำให้เสียเวลา อีกทั้งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตสามารถปรับปรุงแก้ไข

ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การอ้างอิงเอกสารทำได้ลำบาก เพราะการเข้าไปสืบค้นเอกสารอีกครั้งหนึ่งในวันข้างหน้าเอกสารดังกล่าวอาจไม่อยู่แล้วหรือเนื้อหาข้อความอาจถูกปรับเปลี่ยนไป นอกจากนี้ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตที่ได้มาจะต้องตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่ได้มาด้วยว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ดังนั้นผู้สอนจะมอบหมายให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากแหล่งใดต้องคำนึงถึงเนื้อหาว่าเหมาะสมที่จะใช้แหล่งข้อมูลใด หากเป็นเนื้อหาที่มีความเฉพาะทางหรือข้อมูลที่เจาะลึก อาจแนะนำให้นักเรียนลองค้นคว้าจากหอจดหมายเหตุ หรือพิพิธภัณฑ์ หรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ ควบคู่ไปกับการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

บทบาทของครูสังคมศึกษาในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ มาตรฐานที่ 3 ให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์ ประเมินข้อมูลจากวารสาร วิทยุ ภาพยนตร์ และการ์ตูนเป็นบางครั้ง แต่ให้ฝึกวิเคราะห์ ประเมินข้อมูลจาก หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ โฆษณา และอินเทอร์เน็ตบ่อยครั้ง สะท้อนว่าครูจะมอบหมายให้นักเรียนวิเคราะห์ ประเมินข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่นักเรียนเข้าถึงได้ง่ายในชีวิตประจำวัน หรือในกรณีที่ต้องเตรียมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์ ประเมินข้อมูล การคัดเลือก รวบรวมข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ โฆษณา และอินเทอร์เน็ต ครูสามารถคัดเลือกประเด็นที่น่าสนใจจากแหล่งข้อมูลดังกล่าวได้ง่ายกว่าการคัดเลือกข้อมูลจากวารสาร วิทยุ ภาพยนตร์ และการ์ตูน นอกจากนี้ในกรณีของวารสารนั้นยังมีข้อจำกัดมากกว่าหนังสือพิมพ์ ดังที่ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555: 86) ระบุว่า ชาวที่เสนอในวารสารไม่เป็นข่าวใหม่ การเสนอข่าวหรือข้อมูลในวารสารจำกัดประเภทของผู้ที่สนใจ ตามแต่ประเภทของวารสาร เช่น วารสารท่องเที่ยว วารสารราชการ วารสารทางสังคมและเศรษฐกิจของรัฐบาล เป็นต้น อีกทั้งข้อมูลที่ลงในวารสารมักจะถูกเสนอให้ง่ายเข้าหรือมีการเสริมแต่งมากขึ้น และข้อมูลที่นำเสนอส่วนมากจะเสนอแนวคิดเพียงด้านเดียว ในด้านของวิทยุ นั้น ข้อจำกัดที่พบ คือ ต้องทราบผังรายการของวิทยุเพื่อที่จะได้เตรียมฟังรายการที่ตรงกับประเด็นที่สนใจ ต้องใช้ระยะเวลาในการฟังเพื่อรวบรวมประเด็น หากฟังไม่ทันก็ไม่สามารถย้อนกลับมาฟังใหม่ได้ในทันที นอกจากนี้วิทยุไม่สามารถเห็นภาพได้เหมือนโทรทัศน์ ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ พร้อมทั้งคุณภาพประกอบด้วย จะช่วยให้เห็นประเด็นในการวิเคราะห์มากขึ้น ส่วนข้อจำกัดในด้านภาพยนตร์นั้น วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (2555: 88) ระบุว่าครูไม่สามารถนำภาพยนตร์มาใช้ได้บ่อยครั้งนัก ครูต้องติดตามเนื้อหาและแนวคิดต่างๆ จากภาพยนตร์ด้วยตนเอง เนื่องจากอาจมีภาพยนตร์ที่สร้างเกินความจริง และแปลความหมายผิดๆ นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่า การนำภาพยนตร์มาเป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์นั้น ต้องใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม เนื่องจากจำเป็นต้องให้นักเรียนได้ดูเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบเพื่อให้เข้าใจถึงที่มาที่ไปของเรื่อง จึงจะสามารถวิเคราะห์เนื้อหาจากภาพยนตร์ได้ครบถ้วนและตรงประเด็น ส่วนการวิเคราะห์ประเมินข้อมูลจากการ์ตูนนั้น แม้ว่าการ์ตูนจะให้ประโยชน์ทั้งในแง่ความบันเทิง และสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ แต่ในประเด็นของเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาฯ ครูจำเป็นต้องคัดเลือกเนื้อหาของการ์ตูนให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะสอน ซึ่งมีไม่มาก เช่น การ์ตูนล้อการเมือง เป็นต้น ดังนั้น ผลการวิจัยที่พบในประเด็นนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาจะมอบหมาย

ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ ประเมินข้อมูล จากแหล่งสารสนเทศประเภทที่ครูและนักเรียนสามารถเข้าถึงได้ สะดวก มีความหลากหลาย และครอบคลุมในเนื้อหาของเรื่องที่จะสอน

บทบาทของครูสังคมศึกษาในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ มาตรฐานที่ 5 ให้ นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอโดยการทำโปสเตอร์ วิดีโอ และละคร เป็นบางครั้ง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการทำโปสเตอร์ และวิดีโอ เพื่อให้ได้ผลงานที่สร้างสรรค์ต้องอาศัยความชำนาญในเรื่องโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอด้วยวิดีโอ หากจะตัดต่อวิดีโอ นักเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับโปรแกรม เช่น โปรแกรม Windows Movie Maker, Avidemux เป็นต้น นอกจากนี้นักเรียนจะต้องมีความรู้ในการใช้โปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนองานแต่ละรูปแบบแล้ว สถานศึกษาต้องมีจำนวนคอมพิวเตอร์ที่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้ใช้ เรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานผ่านโปรแกรมต่างๆ เพื่อนำเสนอ ซึ่งในหลายๆโรงเรียนพบว่า มีปัญหา จำนวนคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและนักเรียน ดังนั้นครูจึงไม่ได้มอบหมายให้ ผู้เรียนนำเสนอผลงานด้วยการทำโปสเตอร์หรือวิดีโอเท่าที่ควร ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงความพร้อมของ อุปกรณ์และความรู้ความชำนาญในการใช้โปรแกรมด้วย ในด้านการนำเสนอด้วยละครนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การมอบหมายให้นักเรียนนำเสนอในรูปแบบของละคร ต้องใช้เวลาในการเตรียมการกับ นักเรียนพอสมควร ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2555: 353-354) ระบุว่าต้องประกอบไปด้วยขั้นตอนในการ เตรียมบทละคร ศึกษาบทละครและเลือกบทบาทที่จะแสดง นักเรียนต้องศึกษาบทที่จะแสดงและซ้อม การแสดง จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับการแสดง เช่น เครื่องแต่งกาย ฉาก เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น ดังนั้นด้วยขั้นตอนและรายละเอียดต่างๆที่ต้องจัดเตรียมในการนำเสนอด้วยละครนั้น ส่งผลให้ครูสังคม ศึกษามอบหมายให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานด้วยละครในบางครั้ง สะท้อนให้เห็นว่าครูสังคมศึกษาจะให้ ผู้เรียนนำเสนองานในรูปแบบที่ใช้ระยะเวลาในการเตรียมการ หรือมีขั้นตอนน้อยกว่า และไม่ต้องใช้ ความชำนาญในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์มาก เช่น การนำเสนองานหน้าชั้นเรียนแบบปากเปล่า การทำรูปเล่มรายงาน การนำเสนอในรูปแบบผังกราฟิกแบบต่างๆ การนำเสนอด้วยโปรแกรม Power Point ฯลฯ บ่อยกว่าการนำเสนองานที่มีขั้นตอนการเตรียมการหลายขั้นตอน ใช้เวลานาน และต้องใช้ ความชำนาญในโปรแกรมเฉพาะต่างๆของคอมพิวเตอร์

2. ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.1 ด้านตัวครู

ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับ นักเรียนด้านตัวครู ผลการวิจัยพบว่าเป็นปัญหาเรื่องเวลาว่างไม่ตรงกับผู้เรียนในการให้คำปรึกษา มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของนวลจันทร์ บุญหนู (2555: 97) ที่กล่าวถึงอุปสรรคในการแสวงหา สารสนเทศเพื่อการจัดทำโครงงานวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนมหิตลิวทยาสุรณ พบว่า นักเรียนได้รับอุปสรรคเกี่ยวกับเรื่องเวลาในการขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เนื่องจากอาจารย์มี ภาระงานมากและมีเวลาให้คำปรึกษาไม่ตรงกับเวลาของนักเรียน และยังสอดคล้องกับผลสำรวจจาก

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2557: ออนไลน์) โดยผลการสำรวจพบว่า ใน 1 ปี มีจำนวนวันเปิดภาคเรียนทั้งหมด 200 วัน ครูต้องใช้เวลากับกิจกรรมภายนอกชั้นเรียนที่ไม่ใช่การจัดการเรียนการสอนถึง 95 วัน และหากนับเฉพาะวันธรรมดา มีจำนวนวันถึง 84 วัน หรือคิดเป็น 42% โดยเสียงสะท้อนของครูส่วนใหญ่ต้องการให้มีมาตรการที่จริงจังในการคืนครูสู่ห้องเรียนและลดภาระงานของครูที่ไม่มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยลดภาระการประเมินด้านเอกสารลงและควรจัดอบรมในเนื้อหาที่ครูต้องการในช่วงปิดภาคเรียนเท่านั้น

ปัญหารองลงมา คือ ความชำนาญในการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้สารสนเทศนั้น ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูจะเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สอนหรือผู้นำเสนอข้อเท็จจริงไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และเป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อมด้านการรู้สารสนเทศให้แก่ผู้เรียน(สมาน ลอยฟ้า, 2544: 4) ครูต้องใช้รูปแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยจะเลือกใช้รูปแบบใดนั้นผู้สอนต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา ความสามารถของผู้เรียน ความสอดคล้องกับจุดประสงค์ ความเหมาะสมของเวลา สถานที่ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ทิศนา แคมมณี (2555: 13) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับประโยชน์ของรูปแบบการสอนที่หลากหลายว่าช่วยให้ครูมีทางเลือกมากขึ้น ครูสามารถเลือกวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆที่มีอยู่อย่างหลากหลายมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสอนของตน ครูคนใดมีความรู้กว้างขวางก็จะมีทางเลือกได้มาก ยังมีทางเลือกมาก ครูก็มีโอกาสที่จะเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับผู้เรียนของตนได้ ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ครูจำเป็นต้องมีความรู้และความชำนาญเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนและทักษะที่ต้องการฝึกฝนให้กับนักเรียน ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนมีหลากหลายกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ใช้ประเด็นปัญหา กิจกรรมโครงงาน กิจกรรมที่ใช้กระบวนการสืบสอบ กิจกรรมที่ใช้กระบวนการวิจัย เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่า เป็นปัญหาเรื่องความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของโอลดา อรุณศรี, สมาน ลอยฟ้า, และชลภัศร์ วงษ์ประเสริฐ (2557: 258) ที่พบว่าครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการรู้สารสนเทศในระดับปานกลาง ซึ่งปัญหาดังกล่าวนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะต่างๆให้กับนักเรียนผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หากครูต้องการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียน แต่ครูมีรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศไม่เพียงพอ ย่อมไม่สามารถที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการรู้สารสนเทศได้

แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในด้านตัวครู ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าครูควรพัฒนาตนเองก่อนเป็นอันดับแรก ด้วยการเข้าร่วมอบรมในประเด็นต่างๆที่ช่วยส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ พัฒนาค้นคว้าในด้านการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย มีการเตรียมการสอนให้พร้อมก่อนนำมาสอนนักเรียน เป็นแบบอย่างที่ดี และมีเวลาให้คำปรึกษาผู้เรียน แนวทางการแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในหลายๆประเด็นเป็นปัจจัยด้านตัวครูโดยตรง ครู

สามารถแก้ไขปัญหาด้วยการพัฒนาตนเองได้ในทันที แต่บางประเด็นมีปัจจัยในด้านอื่นๆมาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประเด็นที่ครูควรมีเวลาให้คำปรึกษาผู้เรียน เป็นปัจจัยที่ครูไม่สามารถควบคุมได้ เนื่องจากได้รับการมอบหมายงานจากสถานศึกษา จึงไม่สามารถจัดสรรเวลาในการให้คำปรึกษาผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ดังนั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

2.2 ด้านนักเรียน

ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ด้านนักเรียน ผลการวิจัยพบว่าเป็นปัญหาเรื่องความสามารถในการสืบค้นข้อมูลให้ตรงกับความต้องการมากที่สุด เมื่อดูในรายละเอียดพบว่าเป็นปัญหาด้านความสามารถในการกำหนดคำสำคัญ (Keyword) เพื่อใช้ในการสืบค้นข้อมูลมากที่สุด ขณะเดียวกันมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ สมฤดี หัตถาพงษ์ (2547: 81) ที่ศึกษาการรู้สารสนเทศของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นิสิตมีความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์การค้นหาที่ต้องการในระดับต่ำ และนิสิตไม่รู้จักรากคำค้นหาที่สัมพันธ์กับเนื้อหาของข้อมูลที่ต้องการ ซึ่งปัญหาด้านความสามารถในการกำหนดคำสำคัญหรือคำค้นหาที่ต้องการนั้น ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถสืบค้นข้อมูลให้ตรงกับความต้องการได้ ความสามารถในการกำหนดคำค้นหา มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากทำให้เข้าถึงสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการ โดยที่การเข้าถึงสารสนเทศเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการรู้สารสนเทศ หากนักเรียนไม่สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้แล้ว ย่อมไม่สามารถบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศได้ ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องพัฒนาทักษะการสืบค้นให้กับนักเรียน โดยเววตา เตชาทวีวรรณ (2550: 73-74) ได้เสนอแนวทางในการฝึกให้นักเรียนกำหนดคำค้นหา เช่น กำหนดคำจากหัวเรื่องหรือหัวข้อ กำหนดคำที่กว้างกว่าหรือคำที่แคบกว่า กำหนดคำที่เกี่ยวข้องหรือคำเหมือน เป็นต้น เมื่อให้นักเรียนกำหนดคำค้นหาแล้ว ให้นักเรียนลองค้นข้อมูลจากห้องสมุดหรืออินเทอร์เน็ต จากนั้นนำผลการค้นหาวิเคราะห์ถึงสาเหตุการค้นเจอหรือไม่เจอ เพื่อปรับปรุงเทคนิคการค้นหาให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าเป็นปัญหาเรื่องทักษะในด้านการอ่าน สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย ที่พบว่าสาเหตุของปัญหาอันดับหนึ่งเป็นประเด็นที่อยู่ในมาตรฐานที่ 3 คือนักเรียนขาดทักษะในด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโกลดา อรุณศรี, สมาน ลอยฟ้า, และชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ (2557: 250) ที่พบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการคิดวิเคราะห์และการอ่าน ซึ่งการอ่านถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการแสวงหาความรู้ หากนักเรียนขาดทักษะในด้านการอ่าน ย่อมส่งผลกระทบต่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในทุกมาตรฐาน การอ่านต้องอาศัยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล จนสามารถแปลงข้อมูลที่ได้รับและนำไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นผู้ที่ขาดทักษะทางด้านการอ่าน ย่อมมีผลต่อการคิดวิเคราะห์ด้วย

แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในด้านนักเรียน ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าควรพัฒนาและส่งเสริมทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศให้กับผู้เรียน เช่น ทักษะในการสืบค้นข้อมูล ทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นต้น ควรเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ จัด

แหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสม แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับครูและสถานศึกษา โดยสถานศึกษาเป็นผู้จัดสรรและอำนวยความสะดวกในประเด็นแหล่งเรียนรู้ และครูมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน

2.3 ด้านสถานศึกษา

ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน ด้านสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าเป็นปัญหาเรื่องประสิทธิภาพของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมากที่สุด สอดคล้องกับผลสำรวจของ วัลภา สุญราช, พนิดา พงษ์ไพบูลย์ และกุลชาติ มีทรัพย์หลาก (2550: 40) ที่พบว่าสถานศึกษาต้องประสบกับปัญหาเครือข่ายที่ไม่มีคุณภาพ ไม่เสถียร เข้าใช้งานได้ช้าและหลุดบ่อย การเชื่อมต่อไม่สะดวก ซึ่งปัญหาเรื่องเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่มีประสิทธิภาพนั้นย่อมส่งผลต่อการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ครูจัดขึ้นมักเป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้สืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง ดังที่ผลการวิจัยในประเด็นบทบาทครูสังคมศึกษาในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนในมาตรฐานที่ 2 พบว่าครูสังคมศึกษามอบหมายให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ หากสถานศึกษาสามารถพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพได้ จะส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อันเป็นไปอย่างราบรื่นมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าเป็นปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าเป็นปัญหาด้านสถานศึกษาขาดแคลนงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดใจ บุษบงศ์ (2550: 68) ที่พบว่าปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียนที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาด้านงบประมาณ และยังสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของ สุจิรา งดงาม (2547 :125) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่แก่นักเรียน คือ ขาดงบประมาณและขาดสื่อต่างๆในการจัดกิจกรรม ซึ่งปัญหาด้านสถานศึกษาขาดแคลนงบประมาณย่อมส่งผลต่อปัญหาดังกล่าว ก่อนหน้านี้ คือปัญหาประสิทธิภาพของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เนื่องจากการปรับปรุงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศในด้านสถานศึกษา ครูสังคมศึกษามีความเห็นว่าสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ ปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ ปรับปรุงห้องสมุดและจัดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนให้ทันสมัยและเพียงพอกับความต้องการ จัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้เพียงพอแก่นักเรียน กำหนดให้การรู้สารสนเทศเป็นนโยบายสำคัญของโรงเรียนและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน จัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน รวมทั้งจัดอบรมให้ครู ปรับลดการมอบหมายงานพิเศษให้ครู และ ลดกิจกรรมที่ไม่จำเป็น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญและร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาอย่างเหมาะสม การกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อลดภาระงานหรือลดกิจกรรมที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ครูได้ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ด้านครู

1. ครูควรฝึกและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีความพร้อมในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน
2. ครูควรส่งเสริมและพัฒนาทักษะต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนและมีการประเมินผลเพื่อนำมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการการรู้สารสนเทศในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ด้านฝ่ายบริหาร

1. กระทรวงศึกษาธิการควรดำเนินนโยบายคืนครูสู่ห้องเรียนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีเวลาทำหน้าที่ในการสอนมากยิ่งขึ้น
2. สถานศึกษาควรมีการกำหนดให้การรู้สารสนเทศเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญของโรงเรียนและมีแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน
3. ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรให้การสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอรวมทั้งปรับปรุงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ
4. ฝ่ายวิชาการควรจัดให้วิชาการรู้สารสนเทศเป็นวิชาเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและประเมินการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย
2. ควรมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนเพื่อให้บรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

Information Literacy ในมิติของอาเซียน. (2556). สืบค้นวันที่ 11 มิถุนายน 2557, จาก

<http://nstda.or.th/blog/?p=24208>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธรักษาแห่งชาติ.

ชุตินา สัจจามันท์. (2530). สารนิเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชุตินา สัจจามันท์. (2544). การรู้สารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา คนไทยและสังคมไทย. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, 14(3), 50-63.

ชุตินา สัจจามันท์ และ กาญจนา ใจกว้าง. (2555). การพัฒนาตัวชี้วัดการรู้สารสนเทศของนักเรียนไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณมรัตน์ ปิงตระกูล. (2550). พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการศึกษาของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน : กรณีศึกษาศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตบางแค. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทิตินา แคมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลจันทร์ บุญหนู. (2555). พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการจัดทำโครงการวิทยาสตรของนักเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เนาวนิตย์ สงคราม. (2549). การใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล. วลัย พานิช (บรรณาธิการ), ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (หน้า 55-70). กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญยืน จันทร์สว่าง. (2548). สารสนเทศและการรู้สารสนเทศ. ทักษะการรู้สารสนเทศ, 1-5.

ประภาวดี สืบสนธิ์. (2543). สารสนเทศในบริบทสังคม. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย.

มารยาท โยทองยศ. (2554). การสืบค้นข้อมูลสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการวิจัย. สืบค้นวันที่ 8 เมษายน 2558, จาก http://research.bu.ac.th/news/f_list/news388/1.pdf

วรรณิ แกมเกตุ. (2551). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วลัย พานิช. (2549). กิจกรรมโครงการสังคมศึกษา. วลัย พานิช (บรรณาธิการ), ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (หน้า 1-20). กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). รูปแบบและกลยุทธ์ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา. สิริวรรณ ศรีพหล (บรรณาธิการ), ประมวลสาระชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางสังคมศึกษา (หน้า 11-11-11-46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัฒนธรรมเรียนแบบใหม่เด็กไทย"คัดลอก-ตัดแปะ"ความรู้อกวาง. (2556). สืบค้นวันที่ 30 มกราคม 2557, จาก <http://www.thaipost.net/news/070613/74647>
- วันทนา ทวีคุณธรรม. (2549). กิจกรรมการแก้ปัญหา. วลัย พานิช (บรรณาธิการ), ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (หน้า 21-39). กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลภา สุญราช, พนิดา พงษ์ไพบูลย์ และ กุลชาติ มีทรัพย์หลาก. (2550). ผลสำรวจสถานภาพและความพร้อมในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของโรงเรียน: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- แววดา เตชาทวีวรรณ. (2550). การสอนการรู้สารสนเทศในโรงเรียน. โดมทัศน์, 28(2), 67-76.
- แววดา เตชาทวีวรรณ. (2551). การบูรณาการการรู้สารสนเทศในระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศิริพร ทวีชาติ. (2545). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นหลัก เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านสารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2558). ฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย. สืบค้นวันที่ 7 เมษายน 2558, จาก <http://www.sac.or.th/databases/museumdatabase/index.php>
- สมฤดี หัตถภาพงษ์. (2547). การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาน ลอยฟ้า. (2544). การรู้สารสนเทศ : ทักษะที่จำเป็นสำหรับสังคมสารสนเทศ Information Literacy : Essential Skill for Information Society. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 19(1), 1-5.
- สหไทย ไชยพันธุ์. (2556). การศึกษากับการใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งตีพิมพ์. *Princess of Naradhiwas University Journal*, 5(2), 147-156.

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). คลังตารางชีวิตครูไทยใน 1 ปี เสียงสะท้อนจากครูที่นักปฏิรูปต้องฟัง. สืบค้นวันที่ 30 มีนาคม 2558, จาก

<http://www.qlf.or.th/Home/Contents/976>

สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ. (2539). สภาพและปัญหาการใช้สารสนเทศในการสอนสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุจิน บุตรดีสุวรรณ. (2546). การรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารสารนิเทศ, 10(1-2), 36.

สุจิตรา ธงงาม. (2547). สภาพการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้แก่นักเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 3 ถึงช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุดใจ บุชบงศ์. (2550). การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศในโรงเรียนเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์ และคณะ. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทในการสอนการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ไอลดา อรุณศรี, สมาน ลอยฟ้า และ ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ. (2557). การจัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 8(1), 248-263.

ไอลดา อรุณศรี, สมาน ลอยฟ้า และ ชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ. (ม.ป.ป.). การจัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย. สาขาวิชาสารนิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภาษาอังกฤษ

American Association of School Librarians and Association for Educational Communications and Technology. Information Literacy Standards for Student Learning: Standards and Indicators. Retrieved November 10, 2014, from www.ilipg.org/InformationLiteracyStandards_final.pdf

Gibson, M. R. (2002). *A qualitative investigation for designing intermediate (grades 4-6) information literacy instruction : Integrating inquiry, mentoring, and on-line resources*. Degree of Doctor Education, University of Kentucky.

Lin Ching Chen. (2001). *Intergrating Information Literacy Social Studies in Taiwan*.
Graduate Institute of Educational Technology, National Chiayi University
Taiwan, R.O.C.

Lin Ching Chen. (2011). *The Effects of Integrated Information Literacy in Science
Curriculum on First-Grade Students' Memory and Comprehension Using the
Super3 Model*: Department of E-Learning Design & Management National
Chiayi University.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจเครื่องมือวิจัย

1. อาจารย์ ดร. กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. อาจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ ลักษณะ
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. อาจารย์จรงค์ษ์ แจ้งยุบล
โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

ที่ ศธ 0512.6(2771)/57-

3002คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

22 สิงหาคม 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวญาดา ศรีอรุณ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. จุฑารัตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ที่ ศธ 0512.6(2771)/57- **3003**

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

22 สิงหาคม 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

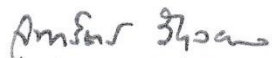
เรียน อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ ลักษณะนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวญาดา ศรีอรุณ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. จุฑารัตน์ วิบูลสมร)
รองคณบดี
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ที่ ศธ 0512.6(2771)/57- **3004**

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

22 สิงหาคม 2557

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์จรงค์ แจ้งยุบล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวญาติา ศรีอรุณ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร. จุฑารัตน์ วิบูลผล)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

ที่ ศธ 0512.6(2771)/57- 3444

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

15 ตุลาคม 2557

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวญาดา ศรีอรุณ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลวิจัยด้วยแบบสอบถามกับครูสังคมศึกษาที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าวเพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2681-82 ต่อ 608

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ ของนักเรียนมัธยมศึกษา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทครูสังคมศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของนักเรียนมัธยมศึกษา ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในด้านการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางสำหรับครูสังคมศึกษาที่จะนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยการบูรณาการการรู้สารสนเทศกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในเรื่องการรู้สารสนเทศให้ผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนจนเกิดเป็นทักษะและสามารถศึกษาค้นคว้าความรู้ได้ด้วยตนเองก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

แบบสอบถามชุดนี้ประกอบไปด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษา โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ แบบจัดอันดับ และแบบปลายเปิด

ตอนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน โดยมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามทุกข้อ และส่งแบบสอบถามให้ผู้วิจัยหลังจากที่ได้รับภายใน 1 สัปดาห์ และขอขอบพระคุณท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบ และเติมคำในช่องว่าง ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. โรงเรียน.....
2. จังหวัด.....
3. เพศ ชาย หญิง
4. อายุ ต่ำกว่า 30 ปี 30-40 ปี 41 ปีขึ้นไป
5. สอนระดับชั้น ม.4 ม.5 ม.6
6. สารระที่สอน (เลือกได้มากกว่า 1 สารระ)
  - สารระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
  - สารระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม
  - สารระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
  - สารระที่ 4 ประวัติศาสตร์
  - สารระที่ 5 ภูมิศาสตร์
7. ระยะเวลาในการทำงาน
  - ต่ำกว่า 5 ปี 5-10 ปี
  - 11-15 ปี 16 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 บทบาทการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศของครูสังคมศึกษา

1. คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องหน้าข้อความที่ตรงกับรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ท่านใช้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปนี้ท่านใช้แบบใดบ้าง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) 1. ใช้ประเด็นปัญหา
 ( ) 2. ใช้กิจกรรมโครงงาน
 ( ) 3. ใช้กิจกรรมการสืบสอบ
 ( ) 4. ใช้กิจกรรมการวิจัย
 ( ) 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของท่านเพียง 1 ช่องของแต่ละรายการ

- ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง ท่านปฏิบัติเป็นประจำ สม่ำเสมอ ทุกวัน
 ปฏิบัติบ่อยครั้ง หมายถึง ท่านปฏิบัติสัปดาห์ละ 3-4 ครั้ง
 ปฏิบัติเป็นบางครั้ง หมายถึง ท่านปฏิบัติสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง
 ไม่ปฏิบัติเลย หมายถึง ท่านไม่เคยปฏิบัติเลย

บทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศ สำหรับนักเรียนไทย	ระดับการปฏิบัติ			
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติเป็น บางครั้ง (2)	ไม่ปฏิบัติ เลย (1)
มาตรฐานที่1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของสารสนเทศ ท่านปฏิบัติข้อต่อไปนี้ในระดับใดบ้าง 1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันเลือกปัญหาที่ ตรงกับความสนใจหรือความต้องการของ ผู้เรียน.....	.....	.....	.....	.....

บทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศ สำหรับนักเรียนไทย	ระดับการปฏิบัติ			
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติเป็น บางครั้ง (2)	ไม่ปฏิบัติ เลย (1)
<p>2. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกทักษะการตั้งปัญหาและการตั้งสมมติฐานในประเด็นต่างๆในสถานการณ์ที่ผู้เรียนได้เผชิญจริง.....</p> <p>3. ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนอภิปรายปัญหา/วิเคราะห์ปัญหา.....</p> <p>4. ผู้สอนมีการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และเกิดความสนใจที่จะไปศึกษาเพิ่มเติม.....</p> <p>5. ผู้สอนให้คำแนะนำกับผู้เรียนเกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง.....</p>	.....	.....	.....	.....
<p>มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ</p> <p>ท่านปฏิบัติข้อต่อไปนี้เป็นระดับใดบ้าง</p> <p>6. ผู้สอนให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการแสวงหาแหล่งข้อมูล.....</p> <p>7. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย.....</p> <p>8. ผู้สอนมีแหล่งสารสนเทศสำหรับให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า.....</p> <p>9. ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศที่หลากหลาย</p> <p>9.1 ห้องสมุด.....</p> <p>9.2 พิพิธภัณฑ์ศิลปะ.....</p> <p>9.3 หอจดหมายเหตุ.....</p> <p>9.4 อินเทอร์เน็ต.....</p> <p>9.5 สอบถามจากบุคคล.....</p> <p>9.6 อื่นๆ (โปรดระบุ).....</p>	.....	.....	.....	.....

บทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศ สำหรับนักเรียนไทย	ระดับการปฏิบัติ			
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติเป็น บางครั้ง (2)	ไม่ปฏิบัติ เลย (1)
10. ผู้สอนให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายมากกว่า 3 แหล่ง ขึ้นไป เพื่อนำมาประกอบการเรียนการสอน ...	.....	.....	.....	.....
11. ผู้สอนให้ผู้เรียนประมวลผลงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน.....	.....	.....	.....	.....
12. ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในการใช้ ทักษะการสืบค้นข้อมูล การรวบรวมข้อมูล	.....	.....	.....	.....
13. ผู้สอนอภิปรายร่วมกับผู้เรียนเกี่ยวกับ แหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่ สนใจและเสนอแนะแหล่งข้อมูลเพิ่มเติม.....	.....	.....	.....	.....
14. ผู้สอนให้ผู้เรียนกำหนดคำสำคัญ (Keyword) ในการค้นหาข้อมูลและให้ผู้เรียน ปฏิบัติการค้นหาจากห้องสมุดหรืออินเทอร์เน็ต	.....	.....	.....	.....
15. ผู้สอนนำผลการค้นข้อมูลของผู้เรียนมา วิเคราะห์ในกรณีที่ไม่สามารถค้นหาข้อมูลได้ ตรงตามต้องการเพื่อปรับปรุงเทคนิควิธีการค้น ให้ดียิ่งขึ้น.....	.....	.....	.....	.....
16. ผู้สอนจัดเตรียม หรือ ออกแบบเนื้อหา/ วัสดุ/สื่อ/กิจกรรม ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ด้วย ตนเอง.....	.....	.....	.....	.....
17. ผู้สอนพบปะพูดคุยกับผู้เรียนเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและชี้แนะสิ่งที่ ผิดพลาดในการค้นหาข้อมูล.....	.....	.....	.....	.....
มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวม จัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ ท่านปฏิบัติข้อต่อไปนี้ในระดับใดบ้าง				

บทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศ สำหรับนักเรียนไทย	ระดับการปฏิบัติ			
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติเป็น บางครั้ง (2)	ไม่ปฏิบัติ เลย (1)
18. ผู้สอนให้คำปรึกษา แนะนำผู้เรียนใน การเลือกสารสนเทศ การวิเคราะห์และ ประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ต้องการ.....	.....	.....	.....	.....
19. ผู้สอนอภิปรายร่วมกับผู้เรียนถึงความ น่าเชื่อถือได้ของข้อมูล.....	.....	.....	.....	.....
20. ผู้สอนแนะนำวิธีการคิดวิเคราะห์ปัญหา โดยใช้เหตุและผลเพื่อนำไปสู่การคิดแบบมี วิจารณญาณ.....	.....	.....	.....	.....
21. ผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ ประเมิน ข้อมูลจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ				
21.1 หนังสือพิมพ์.....	.....	.....	.....	.....
21.2 วารสาร.....	.....	.....	.....	.....
21.3 โฆษณา	.....	.....	.....	.....
21.4 วิทยู	.....	.....	.....	.....
21.5 โทรทัศน์.....	.....	.....	.....	.....
21.6 ภาพยนตร์.....	.....	.....	.....	.....
21.7 การ์ตูน	.....	.....	.....	.....
21.8 อินเทอร์เน็ต.....	.....	.....	.....	.....
21.9 อื่นๆ(โปรดระบุ).....	.....	.....	.....	.....
22. ผู้สอนให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วย อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการศึกษา ข้อมูลและจัดระบบข้อมูล.....	.....	.....	.....	.....
23. ผู้สอนฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็น ให้กับผู้เรียน ในด้านการสังเคราะห์ข้อมูล.....	.....	.....	.....	.....
24. ผู้สอนติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียน และให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องในด้านการ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลไปใช้.....	.....	.....	.....	.....

บทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศ สำหรับนักเรียนไทย	ระดับการปฏิบัติ			
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติเป็น บางครั้ง (2)	ไม่ปฏิบัติ เลย (1)
<p>มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศผลิตและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์</p> <p>ท่านปฏิบัติข้อต่อไปนี้อยู่ในระดับใดบ้าง</p> <p>25. ผู้สอนมีการให้ผู้เรียนนำข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศไปใช้ในการนำเสนอรูปแบบต่างๆ</p> <p>25.1 การนำเสนองานหน้าชั้นเรียนแบบปากเปล่า.....</p> <p>25.2 การนำเสนอในรูปแบบของผังกราฟิกแบบต่างๆ .....</p> <p>25.3 การทำรูปเล่มรายงาน.....</p> <p>25.4 การทำโปสเตอร์.....</p> <p>25.5 การทำโครงงาน.....</p> <p>25.6 การนำเสนอด้วยโปรแกรม Power Point.....</p> <p>25.7 การทำวิดีโอเพื่อนำเสนอ.....</p> <p>25.8 การนำเสนอด้วยละคร.....</p> <p>25.9 อื่นๆ (โปรดระบุ).....</p> <p>26. ผู้สอนให้ผู้เรียนออกมานำเสนอผลงานชี้แจง และร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลงานแลกเปลี่ยนกัน.....</p> <p>27. หลังจากผู้เรียนนำเสนอข้อมูล ผู้สอนให้ผู้เรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูล/ประเด็นปัญหาต่างๆร่วมกัน.....</p> <p>28. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกสรุปผล อภิปรายผล และการนำเสนอผลที่ได้จากการศึกษา.....</p> <p>29. ผู้สอนติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษาในด้านการใช้สารสนเทศนำเสนอผลงาน.....</p>				

บทบาทในการเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการรู้สารสนเทศ สำหรับนักเรียนไทย	ระดับการปฏิบัติ			
	ปฏิบัติ เป็นประจำ (4)	ปฏิบัติ บ่อยครั้ง (3)	ปฏิบัติเป็น บางครั้ง (2)	ไม่ปฏิบัติ เลย (1)
<p>มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพ กฎหมาย และมีความรับผิดชอบต่อสังคมใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ</p> <p>ท่านปฏิบัติข้อต่อไปนี้อยู่ในระดับใดบ้าง</p> <p>30. ผู้สอนมอบหมายงานให้ผู้เรียนค้นคว้า เพื่อนำเสนอในรูปแบบต่างๆ พร้อมทั้งให้ ผู้เรียนระบุแหล่งที่มาของข้อมูลให้ถูกต้อง.....</p> <p>31. ผู้สอนประเมินผลงานที่นักเรียน นำเสนอโดยเน้นผู้เรียนไม่ให้นำข้อมูลที่คัดต่อ ศีลธรรมและจรรยาบรรณมาใช้ในงานของ ตนเอง.....</p> <p>32. ผู้สอนฝึกให้ผู้เรียนมีการนำเสนอใน รูปแบบของการเขียนโดยเน้นการอ้างอิงอย่าง ถูกต้อง.....</p>	.....	.....	.....	.....

ตอนที่ 3 ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน

1. คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับปัญหาที่ท่านพบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับนักเรียน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

ด้านตัวครู

- 1) เวลาว่างไม่ตรงกับผู้เรียนในการให้คำปรึกษา
- 2) ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ
- 3) ความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์
- 4) ความชำนาญในการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย
- 5) ความชำนาญในการแนะนำการวิเคราะห์ ประเมิน เลือก สารสนเทศให้ตรงกับประเด็นที่ต้องการ
- 6) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

ด้านนักเรียน

- 1) การตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ
- 2) ความสามารถในการสืบค้นข้อมูลให้ตรงกับความต้องการ (หากท่านเลือกข้อนี้ กรุณาเลือกตอบข้อย่อยด้านล่าง (ข้อ 2.1- 2.4) เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)
  - 2.1) ความสามารถในการกำหนดคำสำคัญ(Keyword) เพื่อใช้ในการสืบค้นข้อมูล
  - 2.2) ทักษะในด้านการใช้คอมพิวเตอร์
  - 2.3) ทักษะในด้านการอ่าน
  - 2.4) อื่นๆ (โปรดระบุ).....
- 3) ความสามารถในการรวบรวมจัดระบบสารสนเทศ
- 4) ความสามารถในการใช้สารสนเทศนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย
- 5) ความรู้เรื่องการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรม
- 6) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

ด้านสถานศึกษา

- 1) งบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรม (หากท่านเลือกข้อนี้ กรุณาเลือกตอบข้อย่อยด้านล่าง (ข้อ 1.1 หรือ 1.2 เพียงข้อเดียว)
- 1.1) สถานศึกษาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านสารสนเทศไม่เพียงพอ
  - 1.2) สถานศึกษาขาดแคลนงบประมาณ
- 2) ประสิทธิภาพของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 3) ความพร้อมของห้องสมุด
- 4) การสนับสนุนการใช้แหล่งชุมชน/แหล่งเรียนรู้อื่นๆนอกห้องเรียน
- 5) อื่นๆ (โปรดระบุ) .....

2. คำชี้แจง ในส่วนที่ 1 โปรดเรียงลำดับ 1-6 ลงใน หน้ามาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทยที่ท่านคิดว่าเป็นปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด (โดย 1 หมายถึง มากที่สุด และ 6 หมายถึง น้อยที่สุด ตามลำดับ) พร้อมทั้งระบุสาเหตุที่เป็นปัญหา ลงในส่วนที่ 2

ส่วนที่ 1 (เรียงลำดับ)	ส่วนที่ 2 (สาเหตุที่เป็นปัญหา)
☐ มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ	....
☐ มาตรฐานที่ 2 นักเรียนรู้แหล่งสารสนเทศและใช้เครื่องมือค้นสารสนเทศ	....
☐ มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ประเมินและเลือกสารสนเทศที่ต้องการ	....
☐ มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวมจัดระบบและสังเคราะห์สารสนเทศ	....
☐ มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถใช้สารสนเทศและนำเสนอผลงานได้อย่างสร้างสรรค์	....
☐ มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมายและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ	....

ตอนที่ 4 แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศ
ให้กับนักเรียน

คำชี้แจง โปรดเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง
การรู้สารสนเทศให้กับนักเรียนในประเด็นดังต่อไปนี้

1)ด้านตัวครู

แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับ
นักเรียน (เช่น ความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ , วิธีสอนที่เน้นการสอนที่ช่วย
เสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้สารสนเทศ ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

2)ด้านนักเรียน

แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับ
นักเรียน (เช่น ความสามารถของผู้เรียนในด้านการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ, ทักษะด้านการอ่าน,
ความรู้ในเรื่องการอ้างอิงและการเขียนบรรณานุกรม ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

3)ด้านสถานศึกษา

แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการรู้สารสนเทศให้กับ
นักเรียน (เช่น งบประมาณสนับสนุนในการจัดกิจกรรม, การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องเนื่องจาก
กิจกรรมของสถานศึกษามีมาก ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวญาดา ศรีอรุณ เกิดวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2531 ที่จังหวัดราชบุรี สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกสังคมศาสตร์การพัฒนา จากมหาวิทยาลัย ศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ เมื่อปีการศึกษา 2552 และต่อมาได้เข้าศึกษาต่อใน ระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2555 ปัจจุบันรับราชการครู กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนช่องพระนางวิทยา จังหวัดราชบุรี สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8

